

31 januari—4 februari.

Debatter m. m.

	Sid.
Onsdagen den 4 februari.	
Ang. Sveriges utrikespolitik	15
Interpellation av fru Sjöström-Bengtsson ang. den nioåriga enhets- skolans målsättning m. m.	81

Samtliga avgjorda ärenden.

Onsdagen den 4 februari.	
Statsutskottets utlåtande nr 1, ang. utgifterna under första huvud- titeln (hov- och slottsstaterna)	81
— nr 20, ang. utgifter å tilläggsstat II: ecklesiastikdepartementet	81

Lördagen den 31 januari.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Justerades protokollet för den 23 innevarande månad.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 27, angående ersättning från kyrkofonden för övertalig personal vid domänverket.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 28, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 27 juni 1927 (nr 321) om skatt vid utskiftning av aktiebolags tillgångar, m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 29, med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 10 juli 1947 (nr 632) angående ersättning av allmänna medel till vittnen m. fl. samt till lag angående ändrad lydelse av 4 § lagen den 19 juni 1919 (nr 367) om fri rättegång.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet nedannämnda motioner:

nr 96, av herr *Bergvall* m. fl., angående införande av enkammerssystem;

nr 97, av herr *Herlitz*, angående ändrade grunder för första kammarens sammansättning;

nr 98, av herrar *Fahlander* och *Osvald*, om ändrad lydelse av § 12 regeringsformen;

nr 99, av herr *Bergvall* m. fl., om införande av riksmandat vid val till riksdagens andra kammare;

nr 100, av herr *Bergvall* m. fl., om utbyggande av folkomröstningsinstitut; och

nr 101, av herr *Olsson, Karl Johan*, om en ny översyn av riksdagens arbetsformer.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 102, av herr *Göransson* m. fl., om översyn av rikets indelning i län och landstingsområden; samt

nr 103, av herr *Herlitz*, angående Kungl. Maj:ts rätt att ingå förbindelser, som ej kunna infrias med anlitanande av anvisade anslag.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott herr *Göranssons* motion, nr 104, angående domarpersonalens rekrytering och anställningsförhållanden.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 105, av herr *Velander* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Hovrätterna: Avlöningar;

nr 106, av herr *Söderquist* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anslag till skyddskonsulentorganisationen;

nr 107, av herr *Sunne* m. fl., om ökat anslag till understöd åt verksamhet för frigivna fångar m. fl.;

nr 108, av herr *Söderquist*, om statens övertagande i vissa fall av enskilds förpliktelse att utgiva skadestånd eller annan ekonomisk ersättning;

nr 109, av herr *Osvald*, om ökade anslag till det frivilliga försvaret m. m.;

nr 110, av herr *Weiland*, angående biträdande sjuksköterskeinspektis vid försvarets sjukvårdsstyrelse;

nr 111, av herr *Möller*, om inläggande av vatten- och avloppsledningar i vissa fastigheter i gamla Djurgårdsstaden;

nr 112, av herr *Andersson, Gustav Emil*, om anslag till iordningställande

av en fritidsbyggnad vid Göta ingenjörkår;

nr 113, av herr *Hansson*, om ökade anslag till vissa flygfältsarbeten m. m.;

nr 114, av herr *Ahlberg*, om vissa utredningar i befolkningsfrågan;

nr 115, av fru *Sjöström-Bengtsson* och fru *Carlqvist*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anslag till ferieresor för barn och husmödrar;

nr 116, av herr *Ewerlöf* m. fl. om vissa åtgärder för bekämpande av de s. k. folksjukdomarna;

nr 117, av herr *Bergvall* m. fl., om vissa åtgärder för bekämpande av de s. k. folksjukdomarna;

nr 118, av herr *Ahlberg*, om anslag till medicinsk alkoholforskning och till alkoholistvård;

nr 119, av herr *Johannesson*, om inrättande av en ny lärartjänst vid socialinstitutet i Stockholm;

nr 120, av herr *Lundgren*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till lånefond för maskinanskaffning inom byggnadsindustrien;

nr 121, av herr *Norling* och herr *Persson*, *Helmer*, om ökat bostadsbyggande;

nr 122, av herr *Bergh* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anslag till förvärv av billinjer, dels åt statens järnvägar, dels åt postverket;

nr 123, av herrar *Söderquist* och *Osvald*, angående ombyggnad av roslagsbanan till normalspårig m. m.

nr 124, av herrar *Arrhén* och *Eskilson*, om förnyad prövning av anställningsformen för platsvakter vid statens järnvägar;

nr 125, av herr *Bergh*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till förstärkning och förbättring av vägar;

nr 126, av herrar *Pettersson* och *Franzén*, om anslag till Föreningen Gotlands fornvänner för anställande av en amanuens;

nr 127, av herrar *Pettersson* och *Franzén*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Lands- och länsarkiven: Avlöningar;

nr 128, av herr *Björck*, om uppflyttning av e. o. museiassistenten H. Persson i högre lönegrad;

nr 129, av herr *Bengtson* m. fl., om anslag till estniska vetenskapliga institutet i Sverige;

nr 130, av herr *Göransson*, om ökade anslag till materiel vid universiteten i Uppsala och Lund;

nr 131, av fru *Svenson* m. fl., om inrättande av en professur i näringslära vid universitetet i Uppsala;

nr 132, av herr *Bergh* m. fl., om åtgärder för minskande av lärarbristen i Norrland;

nr 133, av herrar *Lindblom* och *Söderquist*, om införande av obligatorisk undervisning i humanistiska ämnen vid de tekniska högskolorna och läroverken samt handelshögskolorna;

nr 134, av herr *Magnusson* m. fl., om ökat statsbidrag till textilinstitutet i Borås;

nr 135, av herr *Thun*, *Fritjof*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till bidrag till vissa internatläroverk;

nr 136, av herr *Lindblom*, om ökat anslag till kurser för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter;

nr 137, av herr *Nilsson*, *Patrick*, m. fl., om viss ändring i bestämmelserna rörande statsbidrag för tillhandahållande av fria läroböcker i folkskolorna;

nr 138, av herr *Bergh*, om inrättande av distriktsöverläroarbefattningar i samtliga skoldistrikt;

nr 139, av fru *Svenson* m. fl., om sänkning av intagningsåldern för manliga elever vid folkhögskolorna;

nr 140, av herr *Thun*, *Fritjof*, och herr *Anderberg*, om beredande av möjlighet till viss hjälpverksamhet på enhetsskolans högstadium inom försöksdistrikten;

nr 141, av herr *Lundgren* m. fl., om statsbidrag till avlöning åt lärare, som helt fullgör sin undervisningsskyldighet som talfelspedagog;

nr 142, av herr *Weiland* m. fl., om statsbidrag för inköp av smalfilmsapparater för föreläsning- och studielokaler;

nr 143, av herr *Göransson* m. fl., om ökat statligt stöd åt verksamheten vid hemgårdar;

nr 144, av herr *Ewerlöf* m. fl., om avveckling av den statliga priskontrollen;

nr 145, av herr *Lindahl* och herr *Ericson, Eric*, om befrielse för städerna Trollhättan, Karlskoga och Mölndal från skyldighet att utgiva bidrag till kostnaderna för landsfiskalsorganisationen i nämnda städer; samt

nr 146, av herr *Ewerlöf* m. fl., om utredning beträffande civilförsvarets uppgifter och anslagsbehov.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskottet den av herr *Nilsson, Bror*, m. fl. väckta motionen, nr 147, om ändrade bestämmelser rörande s. k. blindtillägg.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 148, av herrar *Björck* och *Sunne*, angående den praktiska utbildningen av distriktssköterskor;

nr 149, av herr *Sunne*, angående vissa tjänsters anslutning till statens pensionsanstalt;

nr 150, av herr *Sunne*, angående pensionsreglering av deltidstjänster och införande av s. k. pensionsperioder i reglementet för statens pensionsanstalt;

nr 151, av herr *Ahlberg* m. fl., om utfyllnad av inkomstklyftan mellan tjänstepension och folkpension;

nr 152, av herr *Ahlberg* m. fl., angående omedelbar behandling av frågan om förhöjning av äldre tjänste- och familjepensioner;

nr 153, av herr *Magnusson*, angående en omprövning av räntan å vissa ur statens pensionsfonder beviljade äldre lån;

nr 154, av herr *Pettersson*, om pension åt expeditivsvakten W. Ekdahls änka, Elna Ekdahl;

nr 155, av herr *Lindahl*, om årligt understöd åt förra rumsstäderskan vid statens järnvägar Anna Emelia Pettersson; samt

nr 156, av herr *Eriksson, Einar*, och herr *Thun, Edvin*, om viss ersättning av statsmedel åt Clara Johanna Maria Nyström.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet nedannämnda motioner:

nr 157, av fröken *Andersson* m. fl., om införande av avdragsrätt i fråga om erlagd förmögenhetsskatt m. m.;

nr 158, av herr *Persson, Ola*, och herr *Öhman*, om höjning av den statliga inkomstskatten för svenska aktiebolag m. fl.;

nr 159, av herr *Lodenius* m. fl., om en reform av den kommunala fastighetsbeskattningen;

nr 160, av herrar *Tjällgren* och *Näs-gård*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning rörande det promilletal, varmed skogsvårdsavgiften för år 1953 skall utgå;

nr 161, av herr *Velander* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställning rörande det promilletal, varmed skogsvårdsavgiften för år 1953 skall utgå;

nr 162, av herr *Magnusson* m. fl., om ändrade bestämmelser angående beskattningen av periodiskt understöd samt rörande avdragsrätt för studiekostnader;

nr 163, av herrar *Weiland* och *Björck*, om beredande av vidgad möjlighet för vissa skattskyldiga att erhålla skattebefrielse;

nr 164, av herr *Hansson* m. fl., angående vissa skattelättnader för idrotten;

nr 165, av herrar *Näslund* och *Söderquist*, om upphävande av förordningen med bestämmelser om värdering av varulager vid 1954 års taxering till statlig och kommunal inkomstskatt;

nr 166, av herrar *Näslund* och *Söderquist*, om ändrad lydelse av 1 § i förordningen med bestämmelser om värdering av varulager vid 1954 års taxering till statlig och kommunal inkomstskatt;

nr 167, av herr *Ewerlöf* m. fl., om upphävande av förordningen om särskild avgift vid vissa investeringar samt av förordningen med bestämmelser om värdering av varulager vid 1954 års taxering till statlig och kommunal inkomstskatt;

nr 168, av herr *Ewerlöf* m. fl., om upphörande av den särskilda skatten vid tillverkning och import av personbilar och motorcyklar m. m.;

nr 169, av herr *Svärd*, angående viss ändring i förordningen om skatt å elektrisk kraft;

nr 170, av herr *Sundelin*, om visst tillägg till uppbördsförordningen; och

nr 171, av herr *Nilsson, Bror*, m. fl., om rätt för hörselskadade skattskyldiga att vid taxering till skatt för inkomst åtnjuta avdrag för hörselapparater m. m.

Föredrogos och hänvisades till bankoutskottet nedannämnda motioner:

nr 172, av herr *Arrhén*, om flyttning av de s. k. talmansporträtten från konstitutionsutskottets sammanträdesrum till kamrarnas plenisalar; och

nr 173, av herr *Karlsson, Fritiof*, m. fl., angående dels förläggning av centrala ämbetsverk till annan ort än Stockholm, dels den statliga rådgivningen rörande näringslivets lokalisering m. m.

Föredrogos och hänvisades till behandling av lagutskott nedannämnda motioner:

nr 174, av herr *Ewerlöf* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om höjning av folkpensioner m. m.;

nr 175, av herrar *Holmqvist* och *Svensson*, angående viss ändring i lagen om införsel i avlöning, pension och livränta;

nr 176, av herr *Persson, Karl*, m. fl., om åtgärder för gynnande av bebyggelsen på landsbygden;

nr 177, av herr *Göransson*, om utredning angående de allmänstraffrättsliga problemen inom specialstraffrätten m. m.;

nr 178, av herr *Larsson, Sigfrid*, m. fl., angående skärpt lagstiftning om straff för bilstölder m. m.;

nr 179, av herr *Björck* m. fl., om vissa åtgärder till trafiksäkerhetens främjande;

nr 180, av herr *Hansson*, om lagstiftning rörande skyldigheten för enskild att i vissa fall bekosta upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet;

nr 181, av herrar *Lindblom* och *Näslund*, angående viss ändring i lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar;

nr 182, av herr *Bergh*, angående viss ändring i lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet;

nr 183, av herr *Bergh*, angående viss ändring i lagen om skiljemän;

nr 184, av herr *Nilzon, Ivar*, m. fl., om tryggande av yrkesfiskares nyttjanderätt till av dem arrenderade fiskevattnen;

nr 185, av herr *Eliasson* och herr *Persson, Einar*, om vidgad inlösningsrätt vid laga skiften enligt lagen med särskilda bestämmelser om delning av jord å landet inom vissa delar av Kopparbergs län;

nr 186, av herr *Ahlberg* m. fl., angående förhandlingsrätt för arbetstagarförening med avseende å till denna anslutna pensionärer;

nr 187, av herr *Bengtson*, om en allmän översyn av gruvlagen;

nr 188, av herr *Damström*, om utredning av frågan rörande en generell förkortning av arbetstiden; samt

nr 189, av herr *Norling* och herr *Persson, Helmer*, om viss ändring i 12 § lagen om semester.

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet nedannämnda motioner:

nr 190, av herr *Bergh*, angående lönegradsplacering av vissa distriktslantmätare å övergångsstat inom lantmäteristaten;

nr 191, av herr *Lindblom*, angående lönegradsplacering av länsjägmästare- och kamrerarebefattningarna hos skogsvårdsstyrelsen i Kopparbergs län;

nr 192, av herr *Larsson, Sigfrid*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till bidrag tillushållningssällskapens undervisningsverksamhet m. m.;

nr 193, av herr *Björck*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Statens växtskyddsanstalt: Avlöningar; samt

nr 194, av herr *Eskilsson* och herr *Ohlsson, Ebbe*, om utredning angående en utbyggnad av antalet djurkliniker inom veterinärväsendet m. m.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet den av herr *Thun, Fritiof*, m. fl. väckta motionen, nr 195, om pensionsreglering för vissa förutvarande anställ-

ningshavare vid av staten övertagna enskilda järnvägar.

Föredrogs och hänvisades till kammarens allmänna beredningsutskott den av herrar *Lindblom* och *Sundelin* väckta motionen, nr 196, angående åtgärder för zigenarnas inpassande i samhällslivet.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet nedannämnda motioner:

nr 197, av herr *Ewerlöf* m. fl., om införande av s. k. tilläggsmandat vid val till riksdagens andra kammare;

nr 198, av herr *Ewerlöf* m. fl., om utbyggande av det statliga referenduminstitutet;

nr 199, av herr *Weiland* m. fl., om underlättande av deltagandet i val till riksdagens andra kammare och i kommunala val; samt

nr 200, av herr *Bengtson* m. fl., om viss ändring i bestämmelserna rörande val till riksdagens första kammare.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 201, av herr *Lundgren*, om ökat anslag till uppställningsplatser för radarstationer;

nr 202, av herr *Öhman* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anskaffning av tygmateriel m. m. vid armén;

nr 203, av herr *Öhman* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anskaffning av vapenmateriel m. m. vid marinen;

nr 204, av herr *Öhman* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anskaffning av flygmateriel m. m. vid flygvapnet;

nr 205, av herr *Öhman* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till drift och underhåll av flygmateriel m. m. vid flygvapnet;

nr 206, av herr *Öhman* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag å tilläggsstat till anskaffning av tygmateriel m. m. vid armén;

nr 207, av herr *Öhman* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställning

om anslag å tilläggsstat till fartygsbyggnader vid marinen;

nr 208, av herr *Nilsson, Alfred*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till remontering vid armén;

nr 209, av herr *Spetz*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till remontering vid armén;

nr 210, av herr *Boo*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till arbetsmarknadsstyrelsens arbetsvårdsverksamhet;

nr 211, av herr *Boo*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till arbetsmarknadsstyrelsens arbetsvårdsverksamhet;

nr 212, av herr *Sanne*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Pensionsstyrelsen: Avlöningar;

nr 213, av herr *Anderberg* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till bidrag till uppförande eller inrättande av barnhem;

nr 214, av fru *Lindström*, om utredning av utbildningsfrågan för vårdpersonal vid olika anstalter;

nr 215, av herrar *Bergh* och *Sunne*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till bidrag till driften av anstalter för halvöppen barnavård;

nr 216, av herr *Pålsson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till bidrag till driften av barnhem;

nr 217, av herrar *Nyström* och *Grym*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till bidrag till driften av barnkolonier m. m.; samt

nr 218, av fru *Wallentheim* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till bidrag till inrättande av inackorderingshem, m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott den av herr *Ewerlöf* m. fl. väckta motionen, nr 219, om skyndsamma åtgärder för avskaffande av byggnadsregleringen.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 220, av herr *Sunne* m. fl., om en översyn över de statsfinansiella resur-

serna och över kostnaderna för de aktuella socialpolitiska reformerna;

nr 221, av herr *Ewerlöf* m. fl., om begränsning och rationalisering av den statliga verksamheten;

nr 222, av herr *Spetz*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till förstärkning och förbättring av vägar;

nr 223, av herr *Nilsson, Alfred*, och herr *Anderberg*, om statens övertagande av underhållet å vissa enskilda vägar;

nr 224, av herr *Hermansson, Herbert*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om vissa anslag till vägunderhåll och vägbyggnader;

nr 225, av herr *Persson, Karl*, och herr *Elofsson, Gustaf*, om ökat anslag till byggande av fiskehamnar;

nr 226, av herr *Nilsson, Alfred*, m. fl., om utredning av frågan om färjeförbindelse mellan Trelleborg och Västtyskland;

nr 227, av herr *Sunne* m. fl., om anordnande av treskenspår på bansträckan Hästholmen—Ödeshög;

nr 228, av herr *Sjödahl* m. fl., om breddning av smalspåriga järnvägslinjer i Västergötland;

nr 229, av herr *Andersson, Axel*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till inköp av billinjer för statens järnvägar;

nr 230, av herr *Svärd*, angående upphävande av kungörelsen om anlåtande av statens järnvägars resebyråer vid vissa resor;

nr 231, av herr *Lindblom* m. fl., angående den budgetmässiga behandlingen av avskrivningar av nya statliga kapitalinvesteringar, m. m.;

nr 232, av herr *Anderberg* m. fl., angående ombildning av lärarbefattningen i sociologi vid Lunds universitet till en preceptorstjänst;

nr 233, av herr *Osvald* och herr *Larsson, Sigfrid*, om anslag till undervisning och examination i ämnet genetik vid Uppsala universitet;

nr 234, av herrarna *Ohlon* och *Sunne*, om inrättande av en andre assistenttjänst vid fysiska institutionen vid Uppsala universitet;

nr 235, av herr *Ohlsson, Ebbe*, om

viss ändring i övergångsbestämmelserna i kungörelsen angående statsbidrag till anordnande av skolmåltider;

nr 236, av herr *Eskilsson*, om viss ändring i övergångsbestämmelserna i kungörelsen angående statsbidrag till anordnande av skolmåltider;

nr 237, av herr *Bergh* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till avlöningar vid småskoleseminarierna;

nr 238, av herr *Osvald*, angående utbildningen av lärarinnor inom det husliga området;

nr 239, av herr *Andersson, Birger*, och herr *Ericson, Eric*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till bidrag till vissa byggnadsarbeten vid folkskolor m. m.;

nr 240, av herr *Bergh*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till bidrag till vissa byggnadsarbeten vid folkskolor m. m.;

nr 241, av herr *Sunne* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till bidrag till förskolor och skolor för döva barn;

nr 242, av fru *Sjöström-Bengtsson* m. fl., om anslag till bidrag till nya förskolor för döva småbarn;

nr 243, av fru *Sjöström-Bengtsson* m. fl., om inrättande av en statlig förskola för blinda barn;

nr 244, av fru *Carlqvist* m. fl., om anslag till fickpengar till elever vid blind- och dövskolor;

nr 245, av herrarna *Jansson* och *Söderquist*, angående statsbidrag till lärarlöner för den allmänbildande och samhällsorienterande undervisningen vid kommunala yrkesskolor;

nr 246, av herr *Andersson, Axel*, och herr *Söderquist*, om främjande av vetenskaplig forskning och allmän folkupplysning genom upptagning av kulturhistoriska filmer;

nr 247, av herr *Näslund* och herr *Andersson, Axel*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till främjande av praktisk lärlingsutbildning hos hantverksmästare;

nr 248, av herr *Näslund* och herr *Andersson, Axel*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anslag till

upplysnings- och organisationsverksamhet i fråga om hantverk och småindustri samt till kostnader för främjande av företagsverksamhet m. m.;

nr 249, av herr *Näslund* och herr *Anderderson, Axel*, om inrättande av en lånefond för lån till företagarföreningarna;

nr 250, av herr *Lodenius* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anslag till upplysnings- och organisationsverksamhet i fråga om hantverk och småindustri samt till kostnader för främjande av företagsverksamhet m. m.;

nr 251, av herr *Persson, Helmer*, och herr *Öhman*, om utredning och översyn av fonden för hantverks- och småindustri-rikredit;

nr 252, av herr *Weiland*, om anslag till särskilda rationaliseringsundersökningar vid statens hantverksinstitut;

nr 253, av herr *Osvald*, om ökat anslag till bidrag till Hemmens forskningsinstitut;

nr 254, av herr *Lundqvist* m. fl., om utredning angående ytterligare en livräddningsbåt för Hanöbukten;

nr 255, av herr *Ohlon*, angående begränsning av priskontrollnämndens verksamhet;

nr 256, av herr *Svensson*, om viss ändring i personalförteckningen för länsstyrelserna;

nr 257, av herr *Anderberg* m. fl., om viss ändring i grunderna för statsbidrag till uppförande och drift av hem för kroniskt sjuka;

nr 258, av herr *Wistrand*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om inrättande av en laboratorbefattning vid karolinska sjukhusets patologiska institution m. m.;

nr 259, av herr *Karlsson, Gustaf*, och herr *Anderderson, Birger*, om utredning angående en samordning av det statliga anstaltsväsendet;

nr 260, av fru *Lindström* m. fl., om anslag till anskaffning av två tjänstebilar åt regeringen;

nr 261, av herr *Lindgren* och herr *Anderderson, Birger*, om pension eller understöd åt växelstationsföreståndarinnan Dagmar Linnéa Ingeborg Gustavsson;

nr 262, av herr *Lodenius* m. fl., om

pension åt professor emeritus K. B. Westman;

nr 263, av herr *Spetz* m. fl., om förbättrad pension åt agronomen S. Örjängård;

nr 264, av herr *Lodenius* m. fl., om förbättrade pensionsförmåner för f. d. revisorn och bokhållaren hos civilstatens änke- och pupillkassa S. V. Zacco;

nr 265, av herr *Lundqvist*, om förnyad prövning av villkoren för statlig familjepension åt frånskild make; samt

nr 266, av herrar *Lundqvist* och *Arrhén*, om kompensation till författare för bokutlåning.

Föredrogos och hänvisades till bevillningsutskottet nedannämnda motioner:

nr 267, av herr *Anderberg*, angående befrielse för majoren C. M. O. Klingspor och sergeanten B. J. Karlsson från erläggande av inkomstskatt för viss uppuren ersättning för röjning av minfält;

nr 268, av herr *Larsson, Sigfrid*, m. fl., om visst tillägg till anvisningarna till 3 § kommunalskattelagen;

nr 269, av herr *Magnusson* m. fl. angående en allsidig utredning av frågan om beskattning av stipendier;

nr 270, av herr *Magnusson* och herr *Ohlsson, Ebbe*, med förslag till lag om ändring av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen;

nr 271, av herr *Ohlon*, om rätt att vid taxering till statlig inkomstskatt åtnjuta avdrag för gåvor till humanitära, litterära, religiösa eller vetenskapliga ändamål eller för befrämjande av undervisning;

nr 272, av herr *Anderberg* m. fl., om avskaffande av rätten att vid taxering till skatt åtnjuta avdrag för representation;

nr 273, av herrar *Anderberg* och *Lodenius*, om avskaffande av rätten att vid taxering till skatt åtnjuta avdrag för ränta å s. k. benefika barnreverser;

nr 274, av herrar *Svärd* och *Ohlon*, om vissa skattelättnader för rederier vid förlust eller avyttring av fartyg;

nr 275, av herrar *Anderberg* och *Lodenius*, angående vissa ändringar i villkoren för skattefri avsättning till pensionsstiftelser;

nr 276, av herr *Ohlsson, Ebbe*, om ändrade bestämmelser rörande s. k. förvärvsavdrag vid beskattningen av gift kvinna;

nr 277, av herr *Nilzon, Ivar*, och herr *Eliasson*, om ändring i visst hänseende av kommunalskattelagens bestämmelser rörande rätt till ortsavdrag och avdragsrätt för försäkringspremier m. m.;

nr 278, av herr *Eskilsson*, om rätt att vid taxering till skatt åtnjuta avdrag för kostnad för anskaffande av för beredskapslagring av drivmedel för traktorer avsedd bränsletank;

nr 279, av herrar *Hansson och Boman*, om höjning av det skattefria beloppet för äkta makar vid förmögenhetsbeskattningen;

nr 280, av herr *Spetz* m. fl., om viss lindring i fastighetsbeskattningen;

nr 281, av herr *Andersson, Axel*, och herr *Hansson*, angående uppskattningen av hyresvärdet av sommarbostad vid beskattningen;

nr 282, av herr *Lundqvist* m. fl., angående uppskattningen av värdet av villaägares bostadsförmåner vid beskattningen;

nr 283, av herr *Ohlsson, Ebbe*, med förslag till lag om ändring av 13 § 2 mom. kommunalskattelagen;

nr 284, av herrar *Hansson och Boman*, angående upphävande av lagen om investeringskonto för skog m. m.;

nr 285, av herr *Werner*, om upphävande av skyldigheten att å spärrat konto insätta under år 1953 influtna skogsintäkter m. m.;

nr 286, av herr *Lindblom*, om ändrade grunder för beskattning av icke-börsnoterade aktier;

nr 287, av herr *Persson, Karl*, om utsträckning av tiden för enskild skattskyldigs avlämnande av självdeklaration;

nr 288, av herr *Ohlson* m. fl., om avskaffande av kvarlåtenskapsskatten;

nr 289, av herrar *Osvald och Hansson*, om lindring av beskattningen av gengasdrivna fordon;

nr 290, av herr *Spetz*, angående upphävande av förordningen om skatt vid tillverkning och import av personbilar m. m.;

nr 291, av herr *Spetz*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 12 maj 1950 (nr 164) angående rätt för Konungen att förordna om uttagande av antidumping- och utjämningstullar;

nr 292, av herr *Lundqvist* m. fl., om utredning angående tulltaxorna för importerad frukt m. m.;

nr 293, av herr *Lundqvist* m. fl., angående tillverkning och försäljning inom landet av ciderdrycker;

nr 294, av herr *Bengtson*, om en allmän översyn av nöjesskatteförordningen m. m.; och

nr 295, av herr *Bergvall*, om anordnande av konsultativ folkomröstning rörande motbokssystemets bibehållande eller avskaffande.

Föredrogos och hänvisades till bankoutskottet nedannämnda motioner:

nr 296, av herr *Ohlsson, Ebbe*, och herr *Eskilsson*, om upphävande av regleringen av rundvirkesexporten;

nr 297, av herr *Weiland* m. fl., om rätt för sparbankerna att bedriva premisparrörelse;

nr 298, av herr *Lundqvist* m. fl., om återupptagande av utredningen för småföretagens lokalfrågor;

nr 299, av herr *Lodenius* m. fl., angående utredning om finansieringsproblemen inom hantverk och småindustri; samt

nr 300, av herr *Ewerlöf* m. fl., angående en omprövning av den ekonomiska politiken i riktning mot friare linjer.

Föredrogos och hänvisades till behandlingen av lagutskott nedannämnda motioner:

nr 301, av herrar *Svärd och Ohlson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 255 § sjölagen och lag angående ändrad lydelse av 4 § 5 mom. lagen den 5 juni 1936 (nr 277) i anledning av Sveriges tillträde till 1924 års interna-

tionella konvention rörande konossement;

nr 302, av herr *Norling* m. fl., om ändrad lydelse av 21 § arbetarskyddslagen;

nr 303, av fru *Sjöström-Bengtsson*, om höjning av moderskapspenningen och moderskapshjälpen;

nr 304, av herr *Damström* m. fl., om påskyndande av utredningen för utarbetande av slutligt förslag till allmän pensionsförsäkring;

nr 305, av herr *Hällgren* och fru *Walentheim*, angående en översyn av butikstängningslagens bestämmelser om kioskhandeln m. m.;

nr 306, av herr *Lindblom*, om åtgärder mot bullersam trafik av motorcyklar;

nr 307, av herr *Pålsson* m. fl., om viss ändring i förordningen angående yrkesmässig automobiltrafik m. m.;

nr 308, av herr *Lindblom* och herr *Andersson, Axel*, om viss ändring i och en översyn av förordningen angående yrkesmässig automobiltrafik m. m.;

nr 309, av herr *Lundqvist* m. fl., om en utredning angående åtgärder till trafiksäkerhetens främjande; samt

nr 310, av herr *Hermansson, Herbert*, och herr *Franzén*, om lagstiftning beträffande tillstånd att utöva fastighetsmäklaryrket.

Föredrogs och hänvisades till kammarens allmänna beredningsutskott den av herr *Andersson, Axel*, och herr *Weiland* väckta motionen, nr 311, angående en omprövning i visst avseende av 1952 års upphandlingskungörelse.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott nedannämnda motioner:

nr 312, av herrar *Lundqvist* och *Göransson*, angående viss ändring i lagen om domkapitel;

nr 313, av herr *Näsström* m. fl., angående en översyn av gällande författningar om den kyrkliga jorden;

nr 314, av herr *Lindblom* m. fl., om viss inskränkning av byggnadsregleringen m. m.;

nr 315, av herr *Larsson, Nils August*, m. fl., om förhöjning av sjöregleringsavgifterna;

nr 316, av herr *Nilsson, Hjalmar*, m. fl., om en utredning angående vissa frågor rörande brandväsendet;

nr 317, av herr *Johansson, John*, och herr *Lindahl*, angående upphävande av jaktstadgans bestämmelse om särskild jakttid beträffande älg;

nr 318, av herr *Lundqvist* m. fl., om upphävande av eller ändringar i strandlagen;

nr 319, av herr *Öhman* m. fl., angående lagstiftning om rätt till arbete;

nr 320, av herr *Persson, Helmer*, m. fl., angående lagstiftning om lika lön för lika arbete; samt

nr 321, av herrar *Nyström* och *Grym*, om viss lagstiftning angående saluförande av smör m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 322, av herr *Osvald*, om pension åt f. d. specialläraren vid lantbruks-högskolan Å. J. A. Ekstrand; samt

nr 323, av herr *Spetz*, om ökat anslag till Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet nedannämnda motioner:

nr 324, av herrar *Sunne* och *Eskilsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om understöd åt lantushållningsseminariet å Rimforsa;

nr 325, av herr *Nilsson, Alfred*, m. fl., om beredande av en personlig löneställning för avdelningsföreståndaren vid veterinärhögskolan professor E. Åkerblom;

nr 326, av herr *Johansson, John*, m. fl., angående en utredning av kostnaderna för veterinärvården m. m.;

nr 327, av herrar *Nyström* och *Grym*, om statsbidrag till anskaffande av tjänstebostäder åt distriktsveterinärer;

nr 328, av herr *Nilsson, Bror*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Förekommande och hämmande av smittsamma husdjursjukdomar: Övriga utgifter;

nr 329, av herr *Pålsson* m. fl., om inrättande av husdjursinstruktörsbefattningar hos hushållningssällskapen;

nr 330, av herr *Nord*, om ökat anslag till understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm; och

nr 331, av herr *Osvald* m. fl., om ökat anslag till understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet en av herr *Elofsson*, *Gustaf*, m. fl. väckt motion, nr 332, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till bidrag till Föreningen för växtförädling av fruktträd.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet nedannämnda motioner:

nr 333, av herr *Werner* och herr *Carlsson*, *Georg*, angående viss omläggning av brödsädesregleringen;

nr 334, av herr *Persson*, *Ola*, och herr *Öhman*, om sänkning av minuthandelspriset å margarin;

nr 335, av herr *Persson*, *Helmer*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till bidrag till återbetalning av lån från jordbrukets maskinlånefond;

nr 336, av herr *Boman* m. fl., om en översyn rörande arbetsfördelningen mellan de myndigheter, som handlägga ärenden angående jordbrukets rationalisering;

nr 337, av herr *Magnusson* m. fl., om Svenska fiskhandlarförbundets representerande genom en ledamot i fiskeristyrelsen;

nr 338, av herrar *Osvald* och *Hansson*, angående löneställning och anställningsform för assistenten å havsfiskelaboratoriets hydrografiska avdelning;

nr 339, av herr *Boman* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till fiskets befrämjande i de särskilda orterna;

nr 340, av herr *Lundqvist* m. fl., om viss ändring av bestämmelserna rörande fonden för fiskerinäringens befrämjande;

nr 341, av herr *Spetz*, om viss änd-

ring av bestämmelserna rörande fonden för fiskerinäringens befrämjande;

nr 342, av herr *Lundqvist* m. fl., angående inordnande under lantbruksnämnderna av lånebidragsverksamheten beträffande för fiskerinäringens utövande nödvändiga byggnader;

nr 343, av herr *Lundqvist* m. fl., angående en regelbunden övervaknings- och patrulleringstjänst till svenska fiskares hjälp i södra Östersjön;

nr 344, av herr *Hällgren*, om ökat anslag till säkerhetsanordningar till ledning för fiskefartyg;

nr 345, av herr *Ohlsson*, *Ebbe*, och herr *Eskilsson*, om ökat anslag till väg- och flottledsbyggnader i enskild ägo;

nr 346, av herr *Persson*, *Helmer*, m. fl., om ökat anslag till byggnads- och underhållsarbeten vid statens skogsskolor;

nr 347, av herr *Hansson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till skogsvårdsstyrelserna: Avlöningar;

nr 348, av herr *Bengtson* m. fl., om ökat anslag till befrämjande av landsbygdens elektrifiering;

nr 349, av herr *Persson*, *Helmer*, m. fl., om ökat anslag till befrämjande av landsbygdens elektrifiering;

nr 350, av herr *Werner* och herr *Carlsson*, *Georg*, om en allmän översyn av gällande bestämmelser rörande statliga lån till anskaffande av spannmålstorkar;

nr 351, av herr *Osvald* m. fl., om anslag till beredande av lån för grästorkanläggningar; samt

nr 352, av herr *Franzén* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anslag till Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut.

Föredrogs och hänvisades till kammarens allmänna beredningsutskott nedannämnda motioner:

nr 353, av herrar *Lodenius* och *Franzon*, angående obligatorisk kontroll av elektriska mätare; samt

nr 354, av herr *Lundgren* m. fl., om utredning av kostnadsbesparingar för kommuner och församlingar vid ökat användande av eldbegängelse.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 355, av herr *Ohlon* m. fl., om en utredning angående möjligheterna att minska den statliga kontrollen över kommunala organ; samt

nr 356, av herrar *Lundqvist* och *Bergh*, angående reduktion av statsuppsikten över den kommunala verksamheten.

Interpellation ang. ändrad ordning för ägo gränsbestämning å landsbygden.

Herr **PÅLSSON** (bf) erhöll på begäran ordet och anförde: Herr förste vice talman! Under 1952 års riksdags vårsession beslöt kamrarna enhälligt att hos Kungl. Maj:t begära utredning om sådan i rationaliseringssyfte vidtagen ändring av jorddelningslagen, att även på landsbygden gränsbestämning bleve gällande utan fastställelseprövning, i anledning av vilken utredning förslag kunde föreläggas riksdagen.

Då, såsom utskottet (tredje lagutskottet, utl. nr 25) och av utskottet hörda myndigheter (lantmäteristyrelsen och fastighetsbildningssakkunniga) framhåller, förevarande lagstiftningsfråga lagtekniskt lätt låter sig lösas, och då det dessutom är allmänt erkänt, att i fastighetsbildningens och jordbrukets intresse alla möjliga rationaliseringsåtgärder inom jorddelningsväsendet bör med det snaraste vidtagas, får jag anhålla om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet framställa frågan, när proposition i ärendet kan förväntas.

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spørsmål finge framställas.

Anmälades och bordlades följande under sammanträdet till herr förste vice talmannen avlämnade motioner:

nr 357, av herr *Velander* och herr *Ohlsson*, *Ebbe*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med hemställan om bemyndigande för Kungl. Maj:t att förordna om restitution i vissa fall av skatt å bensen, som användes vid jordbrukets drift; samt

nr 358, av herr *Falk*, i samma ämne.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.10 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Anmälades att till kammaren överlämnats

dels Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 30, angående godkännande av konvention för skydd av den industriella äganderätten, m. m.;

nr 31, angående befrielse i vissa fall från betalningsskyldighet till kronan; samt

nr 32, angående ratifikation av tilläggsprotokoll till Europarådets konvention angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna;

dels ock Kungl. Maj:ts skrivelse nr 33, angående muntligt meddelande till riksdagen.

De kungl. propositionerna och den kungliga skrivelsen blevo nu var för sig föredragna och lagda på bordet.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1953/54 under första huvudtiteln, avseende anslagen till hov- och slottsstaterna; samt

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde.

Tisdagen den 3 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen.

Herr *Wahlund* anmälde, att han den 31 nästlidne januari åter infunnit sig vid riksdagen.

Justerades protokollen för den 27 januari.

Upplästes två till kammaren inkomna ansökningar, vilka jämte därvid fogade läkarintyg voro så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Med stöd av närslutna läkarintyg anholder jag härmed vördsamt om fortsatt ledighet från riksdagsarbetet t. o. m. den 14 februari 1953.

Karlskoga den 30 januari 1953.

Eric Ericson.

Att riksdagsman *Eric Ericson*, Karlskoga, på grund av hjärtsjukdom är oförmögen att delta i riksdagsarbetet fr. o. m. den 1 februari t. o. m. den 14 februari 1953 intygas härmed.

Karlskoga den 30 januari 1953.

Gösta Wannstedt,
provinsiälläkare.

Till riksdagens första kammare.

Under åberopande av bifogade läkarintyg anhålles om befrielse från riksdagsgöromålen under tiden 1—20 februari 1953.

Stockholm den 31 januari 1953.

Gunnar Svärd.

Att riksdagsman *Gunnar Svärd* på grund av hydrops genu dext. är i behov av fullständig vila av benet under minst 20 dagar intygas på heder och samvete.

Stockholm den 31 januari 1953.

Kårsell,
leg. läkare.

De begärda ledigheterna beviljades.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 30, angående godkännande av konvention för skydd av den industriella äganderätten, m. m.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 31, angående befrielse i vissa fall från betalningsskyldighet till kronan.

Föredrogs och hänvisades till utrikesutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 32, angående ratifikation av tilläggsprotokoll till Europarådets konvention angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

Föredrogs Kungl. Maj:ts skrivelse nr 33, angående muntligt meddelande till riksdagen.

Av nämnda kungl. skrivelse inhämtades, att Kungl. Maj:t prövat lämpligt, att i den i § 56 riksdagsordningen stadgade ordning till riksdagen gjordes meddelande rörande Sveriges utrikespolitik, ävensom förordnat, att meddelandet skulle framföras i första kammaren av statsministern och i andra kammaren av ministern för utrikes ärendena.

Herr talmannen yttrade, att han i avslutning till den nu föredragna skrivelsen finge tillkännagiva, att enligt överenskommelse med hans excellens herr statsministern det i skrivelsen avsedda meddelandet komme att lämnas vid morgondagens sammanträde.

På sedermera gjord proposition beslöts att förevarande kungl. skrivelse skulle läggas till handlingarna.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet nedannämnda motioner: nr 357, av herr *Velander* och herr *Ohlsson, Ebbe*, samt nr 358, av herr *Falk*,

båda i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med hemställan om bemyndigande för Kungl. Maj:t att förordna om restitution i vissa fall av skatt å bensin, som användes vid jordbrukets drift.

Föredrogos och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 1 och 20.

Anmälades att till kammaren överlämnats följande kungl. propositioner, vilka nu var för sig föredrogos och lades på bordet:

Ang. Sveriges utrikespolitik.

nr 34, angående försäljning av en fastighet i Västerbottens län; och

nr 35, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 21 mars 1952 (nr 98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.05 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Onsdagen den 4 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 10 förmiddagen.

Ang. Sveriges utrikespolitik.

Hans excellens herr statsministern ERLANDER erhöll ordet för framförande av det i Kungl. Maj:ts skrivelse nr 33 avsedda meddelandet och anförde därvid till en början: Herr talman! Innan jag övergår till ämnet för dagens debatt, vill jag gärna efter att ha inhämtat herr talmannens tillstånd ge uttryck åt den svenska regeringens medkänsla i anledning av den fruktansvärda naturkatastrof, som drabbat de brittiska och nederländska folken. Kammarens ledamöter liksom hela svenska folket förenar sig säkerligen med regeringen i våra känslor av deltagande och sympati.

Detta anförande åhördes av kammarens ledamöter stående.

Hans excellens herr statsministern ERLANDER yttrade härefter: Herr talman! Såsom i årets trontal framhål-

lits, kan för närvarande ingen varaktig ljusning skönjas i det allmänna internationella läget. Förhållandet mellan öst och väst kännetecknas alltjämt av den politiska och ideologiska spänning som brukar betecknas såsom det kalla kriget. Någon uppgörelse om Tyskland tycks inte ligga inom räckhåll. Inga framsteg har gjorts i den österrikska frågan. Kriget i Korea fortgår sedan mer än 2 $\frac{1}{2}$ år. Förhandlingar om stillestånd har ägt rum under mer än 1 $\frac{1}{2}$ år utan att något definitivt resultat nåtts. I en annan del av Asien, det av Frankrike protegerade Indokina, rasar ett inbördeskrig som pågått sedan 1946 och som av västmakterna numera betraktas som ett led i motsättningen väst-öst. Från Afrika kommer allt emellanåt meddelanden om allvarliga oroligheter bland den inhemska befolkningen.

I den splittrade värld i vilken vi lever söker staterna sin säkerhet i ständigt ökande rustningar. En kollektiv säkerhetspolitik av den art som man tänkte sig vid Förenta Nationernas grundande är ett ännu avlägset framtidsmål, och dagens läge kan snarare karakteriseras som en

Ang. Sveriges utrikespolitik.

jämviktspolitik av gammalt snitt. Betecknande är att man i båda de ledande stormakterna synes hoppas på en inre omvandling i det andra landet, som skall göra ett krig onödigt och omöjligt.

Mot bakgrunden av den internationella spänningen och den allmänna kapprustningen måste även vårt land underkasta sig ökade offer för det militära försvaret, trots vår föresats att stå utanför de stora maktblocken och deras militära allianssystem. Siffrorna på anslagen under försvarets huvudtitel i den framlagda budgeten understryker denna uppfattning.

Några händelser under senare tid har utgjort en belastning av Sveriges förbindelser med Sovjetunionen.

En sådan händelse var den ensidigt fastställda utsträckningen av Sovjetunionens territorialvatten i Östersjön till 12 nautiska mil, tidigare omnämnd i riksdagen. Före inkorporeringen av de baltiska staterna i Sovjetunionen har ingen strandstat vid Östersjön gjort anspråk på bredare territorialvatten än 4 nautiska mil. Utsträckningen av den ryska territorialzonen har för Sverige medfört särskilt den nackdelen att svenska fiskare berövats fiskerätt i områden som tidigare varit internationellt vatten. Med hänsyn till de stränga ryska reglerna om trafik i och över territorialvatten har även olägenheter uppkommit för sjöfarten och lufttrafiken. Som bekant har Sverige liksom Danmark yrkat på rättslig prövning av den tvistefråga, som här uppkommit, men detta förslag har från rysk sida avböjts.

Frågan om territorialvattnets bredd kommer i sinom tid upp i ett större sammanhang inom FN, enär spörsmål rörande territorialvatten hänskjutits till den lagkommission som är sysselsatt med kodifiering av vissa internationella rättsproblem.

Ett annat tvisteämne mellan våra länder skapades genom nedskjutningen i somras av två svenska flygplan över fritt vatten i Östersjön. Detta allvarliga övergrepp, varigenom bägge planen förolyckades och det ena planets besättning på åtta man omkom, väckte stor förstäm-

ning och indignation i vårt land. Händelsen var som bekant föremål för en notväxling med Sovjetunionens regering som offentliggjorts. Jag skall därför icke nu redogöra för noternas innehåll. Sovjetunionens regering vägrade godtaga den svenska framställningen av sakförhållandet och avböjde varje form av internationell undersökning eller skiljedom. Frågan upptogs sedermera av utrikesministern i ett anförande under FN:s generaldebatt i höstas, vilket anförande utförligt refererades i svenska pressen. Därjämte gavs vidsträckt publicitet åt fakta i saken genom utgivandet av en blå bok på svenska, engelska och franska språken.

Utrikesministern hade också tillfälle att vid personligt sammanträffande med utrikesminister Vysjinskij under FN-församlingens möte understryka allvaret i den svenska reaktionen mot Sovjetunionens handlingssätt och mot den sovjetryska ståndpunkten att vägra godtaga internationellt undersökningsförfarande eller skiljedom i dessa tvistefrågor.

Tysklands öde efter kriget har varit och är ett av de stora tvisteämnena mellan öst och väst. Den uppgörelse om tysklandspolitiken, som för den närmaste övergångsperioden efter kriget hade träffats mellan de segrande stormakterna, kunde ju inte länge upprätthållas. Något subsidiärt politiskt program eller en politik på längre sikt synes inte ha från början övervägts eller utformats. När den provisoriska uppgörelsen bröt samman, kom därför stormakternas tysklandspolitik att i hög grad präglas av improvisationer.

Så småningom har västmakternas tysklandspolitik fixerats därhän att de med stöd av Västtysklands regering eftersträfvade dels ett allianssystem mellan Västtyskland och de europeiska västmakterna, dels Västtysklands upprustning, dels ock — med hänsyn särskilt till farhågor för ett framtida upprustat Tysklands politik — bildandet av en europaarmé, sammansatt av kontingenter från de deltagande sex staterna

Ang. Sveriges utrikespolitik.

— Frankrike, Västtyskland, Italien och de tre Beneluxländerna. Möjligheten av Tysklands enande under demokratiska former hålles öppen. Man synes dock på västmaktshåll inte på allvar tro, att denna programpunkt för närvarande kan realiseras, och det är oklart, vilka konsekvenser dess genomförande skulle få för västmakternas övriga tysklansprogram.

Sovjetunionens tysklansprogram har skisserats i en not av den 10 mars förra året, riktad till västmakterna. Där föreslås ett återställande av Tysklands enhet genom avslutande av ett fredsfördrag och tillbakadragande av ockupationstrupperna i bägge zonerna inom ett år efter fredsfördragets avslutande. Vidare skulle Tyskland tillåtas ha de nationella stridskrafter som behövs för landets försvar. Tillika skulle Tyskland förplikta sig att icke ingå någon förbindelse eller något militärt förbund riktat mot en makt som med egna stridskrafter deltagit i kriget mot Tyskland — en programpunkt som brukar betecknas som krav på Tysklands neutralisering.

Den sovjetryska noten av den 10 mars blev inledningen till en notväxling som kanske ännu inte är avslutad. I västmakternas svarsnot av den 25 mars gjordes gällande, att förhandlingar om ett tyskt fredsfördrag inte kunde börja förrän betingelserna för fria val i hela Tyskland föreligger och förrän en samtysk regering bildats som kunde deltaga i förhandlingarna om fredsfördraget. Från Sovjetunionens sida har yrkats att ordningen blir den omvända: först förhandlingar om Tysklands neutralisering, dess rätt till rustningar och dess gränser, därefter förhandlingar om bildandet av en alltysk delegation med representanter för Öst- och Västtyskland, som skulle deltaga i diskussionen om fria val och bildandet av en alltysk regering. Sista etappen borde enligt denna ståndpunkt vara utformandet av fredsfördraget, varvid i slutskedet en alltysk regering, tillkommen genom fria val, skulle medverka.

Denna tvist om ordningsföljden är

uppenbarligen betingad av taktiska skäl. På västmaktshåll betvivlas att Sovjetunionen är uppriktigt beredd medverka till fria val och att släppa sitt politiska grepp över Östtyskland utan att få säkerhet för politiskt inflytande över det enade Tyskland. Därför skjutes frågan om fria val i förgrunden från västmakternas sida såsom en preliminär fråga.

Det har i pressen gjorts gällande, att den tyska frågan synes rymma två stora bytesobjekt mellan öst och väst. Sovjet skulle göra en väsentlig eftergift genom att utrymma östzonen och medge upprättandet av ett enat Tyskland med demokrati i västerländsk mening. Väst å sin sida skulle göra en stor eftergift genom att låta det enade Tyskland stå fritt från militärallianser och sålunda avstå från dess infogande i västerns försvarssystem.

Mot en kompromisslösning av detta innehåll torde västmakternas invändning vara att ett enat, alliansfritt Tyskland — även om det vore militärt nägorlunda rustat — skulle bli ytterst känsligt för ryskt tryck samt utsatt för kommunistisk infiltration. De fruktar möjligen också att Tyskland på grund av sin ekonomiska struktur och sina gamla förbindelser med Östeuropa skulle komma att av ekonomiska skäl gravitera åt öst. Sovjet torde befaras en motsatt utveckling. I ett demokratiskt Tyskland kan kommunismens inflytande komma att väsentligen minska, och det enade Tyskland kan så småningom ta både upprustning och utrikespolitik i egna händer och välja att alliera sig med västmakterna.

För närvarande förefaller det som om dessa ömsesidiga farhågor från de bägge stormaktslägren skulle hindra en verklig lösning av den tyska frågan. Man räknar därför på bägge håll med en för lång tid framåt bestående delning av Tyskland. Men Tysklands delning för obestämd tid är ett abnormt tillstånd, som innesluter betydande faror för Europas politiska och ekonomiska framtid.

Alla lösningar av den tyska frågan är förenade med risker för framtiden ur

Ang. Sveriges utrikespolitik.

den ena eller andra främmande maktens synpunkter. Dessa risker kan knappast undanröjas genom några helt bindande garantier. Till slut kan dock inte Tyskland betraktas som blott objekt för de segrande makternas politik. Det tyska folket avstår i längden inte från att se landets enhet och självständighet förverkligade.

Förenta Nationernas församling inledde sitt årliga sammanträde i höstas med en allmän debatt. Under dennas första skede gavs från svensk sida, såsom nyss nämnts, en redogörelse för våra mellanhavanden med Sovjetunionen på grund av de nerskjutna svenska flygplanen och tvisten om territorialvattengränsen i Östersjön.

Den dominerande frågan vid FN-församlingens möte var Koreafrågan. De förhandlingar om ett militärt stillestånd i Koreakriget som pågått så länge har lett till samförstånd i åtskilliga punkter. Men spørsmålet om utväxlingen av krigsfångar har varit olösligt.

Bland de frågor, vari preliminär uppgörelse redan tidigare hade träffats, är det en som speciellt berör Sverige. Parterna har nämligen överenskommit att, ifall ett vapenstillestånd träder i kraft, uppgiften att övervaka vissa militära bestämmelsers iakttagande skall tillkomma en kommission av fyra neutrala makter, två utsedda av FN-sidan, två av motsidan. De förstnämnda två makterna är Sverige och Schweiz, de sistnämnda Polen och Tjeckoslovakien. Svenska regeringen har liksom den schweiziska i princip antagit uppdraget.

Meningsmotsättningarna i krigsfångefrågan har uppstått därigenom att ett stort antal krigsfångar från Nordkorea och Kina vid förfrågningar förklarat sig icke under några förhållanden vilja återvända till hemlandet. Det har uppgivits att av 120 000 krigsfångar omkring en tredjedel ställt sig på denna ståndpunkt. Under stilleståndsförhandlingarna har FN-kommandots representanter hävdats, att man icke bör bruka våld för att återföra dem till hemlandet, medan motparten krävt alla krigsfångars återsändande.

Det problem som här uppstått och vållat så stora svårigheter har knappast varit förutsett. Endast sällan har det förekommit att i sammanhang med ett fredsslut krigsfångar till större antal motsatt sig att bli utväxlade och att få återvända till sitt hemland. I allmänhet synes internationella konventioner i ämnet — såsom nu senast 1949 års Genèvekonvention — icke ha räknat med att krigsfångar skulle motsätta sig återsändandet till hemlandet eller att hemlandet skulle kräva återlämnandet av krigsfångar, som själva inte ville återvända.

Under diskussionerna om krigsfångarnas repatriering i samband med ett stillestånd i Koreakriget har både rättsliga och politisk-moraliska argument anförts. Från östsidan har gjorts gällande, att det är en konstant folkrättslig grundsats att alla krigsfångar återsändes och att hänsyn ej bör tas till krigsfångarnas egna meningar. Det har också påståtts, att krigsfångar i Sydkorea, som sagt sig inte vilja återvända hem, varit utsatta för påtryckning och inte kunnat ge uttryck åt sin fria vilja. Från västsidan har påpekats, att Sovjetunionen efter första världskriget ingått ett stort antal internationella avtal, vari medgivits att krigsfångar, som vägrade återvända till sitt land, icke behövde återlämnas. Några rättsliga hinder mot överenskommelser av sådant innehåll kunde icke påvisas.

Beträffande konstaterandet av krigsfångarnas egen vilja har från västmaktsidan sagts, att man vore beredd acceptera vilken som helst form av opartisk kontroll. Endast de krigsfångar skulle undantagas från utväxlingen, som vore beredda att göra våldsamt motstånd mot ett utlämnande. Det har också hävdats, att 1949 års Genèvekonvention icke ålägger ett land att bruka våld för krigsfångars hemsändande.

Ett resolutionsförslag framlades av USA, med anslutning från ett 20-tal andra delegationer. Däri gavs uttryck åt uppfattningen, att ett stilleståndsavtal borde eftersträvas som innehölle bl. a. att alla krigsfångar bör få tillfälle att

återvända till sitt land men att våld icke finge användas för att framtvunga deras återvändande. Den svenska delegationen tillkännagav sin anslutning till denna ståndpunkt.

Sovjetunionen föreslog tillsättandet av en kommission av elva stater med uppdrag att vidtaga omedelbara åtgärder för uppgörelse i Koreafrågan på grundvalen av ett enat Korea, vilka åtgärder borde innefatta genomförandet av alla krigsfångars repatriering.

Ett kompromissförslag framlades av Indiens delegation. Däri upptogs tanken att ge en särskild kommission i uppdrag att övervaka och i sista hand bestämma om repatrieringen av krigsfångar. Kommissionen borde antingen utgöras av den tidigare avtalade kontrollkommissionen (Schweiz, Sverige, Polen och Tjeckoslovakien) eller av fyra andra medlemmar, utsedda två av FN-parten och två av motsidan. I bägge fallen skulle i händelse av delade meningar en femte »skiljedomare» ha avgörande röst. Såsom allmänna direktiv skulle gälla att våld icke får brukas vare sig för att kvarhålla eller för att återsända krigsfångar.

Församlingen antog det indiska resolutionsförslaget med viss jämkning. Endast östblocket röstade emot detsamma. Församlingens resolution översändes till Pekingregeringen och Nordkoreas regering, vilka emellertid avböjt att acceptera densamma som grundval för ett stillestånd. Koreafrågan i dess olika aspekter kommer att behandlas av församlingen under den nya session som väntas börja någon gång i februari.

Ett av de väsentliga dragen i den allmänpolitiska utvecklingen efter kriget är den ökade motsättningen mellan å ena sidan de folk i Asien och Afrika, som helt nyligen förvärvat nationell oavhängighet eller alltjämt befinner sig i beroendeställning, å andra sidan de stater, som härskat eller fortfarande härskar över dem. Den nämnda motsättningen sammanfaller ofta med spänningen mellan färgade och vita; mellan en på gamla produktionsformer vilande kultur i öster och en hög industriell civilisa-

Ang. Sveriges utrikespolitik.

tion i väster; mellan länder, där svälten tar sin jämna skörd av befolkningen, och stater med en relativt hög levnadsstandard. Motsättningen präglar i hög grad förhandlingarna i Förenta Nationerna och kommer där till uttryck i talrika frågor, t. o. m. i sådana av teknisk och administrativ natur.

De två mål, som kolonialfolken satt för sina strävanden, är nationell oavhängighet och ekonomisk utveckling för höjande av de breda lagrens levnadsstandard. Vad det ekonomiska målet angår kan detta uppnås endast genom att bättre utnyttja råvarutillgångarna, att bygga ut en inhemsk industri och att effektivisera lantbruket. Härför erfordras bl. a. betydande kapitalinsatser, vilka icke inom rimlig tid kan uppbringas inom länderna själva. Ett samarbete måste i deras eget intresse komma till stånd med de mera utvecklade och kapitalstarka länderna. Huvudproblemet på denna punkt består i att låta kapital och teknisk expertis komma de underutvecklade länderna till godo i former, som icke av dessa länder uppfattas såsom hindersamma eller förnedrande eller siktande mot en av enskildas vinstintressen dikterad exploatering. Samtidigt måste rimliga garantier ges åt de utländska statliga eller enskilda instanser, som ställer kapitalet eller expertisen till förfogande. Det är av vikt, att samarbetet så organiseras, att det icke kan framställas som dominerat av enskilda staters politiska intressen, och också att de underutvecklade länderna lämnas frihet att mot bakgrunden av sina egna förutsättningar och traditioner själva välja de politiska och organisatoriska formerna för utvecklandet av sitt näringsliv. Glädjande nog synes dessa synpunkter vinna beaktande i det betydelsefulla hjälparbete, som bedrivs såväl av Förenta Nationernas olika organ som inom ramen för Förenta staternas fyrapunktsprogram och enligt Colomboplanen.

Strävandena att nå det andra av de mål, som kolonialfolken satt sig före, den nationella oavhängigheten, har fört vidsträckta kretsar inom dessa folk i ofta våldsamt konflikt med de förvaltande

Ang. Sveriges utrikespolitik.

staterna. Längtan att befria sig från vad som uppfattas som ett främlingsök är förståelig och måste mötas med sympati. Men det är olyckligt om kraven på nationellt oberoende och statlig suveränitet drives så häftigt, att de omöjliggör det internationella samarbete, utan vilket ingen stat i vår tid kan lösa sina egna politiska och ekonomiska problem.

FN:s stadga uppställer vissa riktlinjer för behandlingen av dels sådana områden som ställts under ett internationellt förvaltarskapsystem, dels andra icke självstyrande territorier. Som en allmän grundsats gäller för bägge grupperna av områden, att skyddsmakterna skall främja deras utveckling emot självstyrelse och beakta deras politiska strävanden under hänsynstagande till varje områdes och befolknings särskilda förhållanden och skiftande utvecklingsstadier. Hela kolonialsystemet har genom dessa allmänna förpliktelser till en viss grad — men endast i mycket begränsad utsträckning — ställts under FN:s överinseende. Stadgans formella regler ger utrymme för skilda tolkningar beträffande FN:s rätt till ingripanden, och nyssnämnda motsättningar i sak gör sig starkt gällande i debatter och vid voterings.

I viss mån besläktade med dessa frågor är sådana som gäller behandlingen av infödingsbefolkningen i länder med ett ledande skikt av annan ras. Särskilt har Sydafrikanska unionens skärpta raspolitik väckt stort uppseende inom FN såsom innebärande ett förnekande av hela den målsättning för behandlingen av främmande raser, varåt FN:s stadga ger uttryck.

Den svenska delegationen har genom sina inlägg och sin röstning hävdat en liberal tolkning av reglerna om FN:s behörighet att ingripa till främjande av stadgans principer på dessa områden. Delegationen har samtidigt vid sina ställningstaganden utgått ifrån att verkliga framsteg hän emot ökad självstyrelse icke uppnås utan frivillig medverkan av vederbörande stater själva och att denna medverkan ofta vinnes säkrare genom lämpor än genom antagande av skarpa resolutioner med fördömande av

deras hållning. Det kan icke heller bortses från att somliga av de stater, vilkas företrädare är mest högljudda i sitt klander mot behandlingen av kolonialfolk eller infödingar av främmande ras, själva förvägrar verklig medborgerlig frihet för folkgrupper, som kommit under deras välde, även om diskrimineringen inte sker på grund av ras.

I detta sammanhang må också beröras frågan om Spaniens inträde i ett av FN:s fackorgan, Unesco.

Bakgrunden till denna spanska fråga torde vara väl bekant. Under generalförsamlingens första session 1946 antogs en resolution, vari rekommenderades en partiell bojkott av Spanien i vad gällde dess diplomatiska förbindelser med FN:s medlemsstater och dess deltagande i FN:s fackorgan och internationella konferenser. Orsaken till denna hållning var den ofria regimen i Spanien och landets samröre med den tyska nazismen och den italienska fascismen före och under det andra världskriget. Bojkotten skulle vara på en gång en demonstration och en påtryckning. Demonstrationssyftet vanns givetvis, men påtryckningen visade sig under årens lopp ineffektiv. Under FN:s femte möte 1951 togs den spanska frågan upp av en grupp latinamerikanska stater. Resultatet blev att bojkotten hävdades. Såsom ofta inträffat i liknande fall hade ett till synes abnormt och tillfälligt läge så småningom stabiliserats. Andra stater har måst räkna med det Spanien som faktiskt är och som företrädes av den bestående regeringen. Beslutet av 1951 om bojkottens hävande var ett uttryck för denna ändrade syn på den spanska frågan, av många stater dock endast motvilligt accepterad och av några få helt avvisad. Vid voterings 1951 nedlade Sverige sin röst i sällskap med de andra skandinaviska länderna, Storbritannien, Frankrike m. fl., sammanlagt tolv stater.

Sedan generalförsamlingen sålunda med stor majoritet visat grönt ljus för Spaniens inträde i FN:s fackorgan, har Spanien blivit medlem av ett halvt dusin sådana organisationer: jordbruks-

Ang. Sveriges utrikespolitik.

och livsmedelsorganisationen, världshälsoorganisationen, civila luftorganisationen, teleunionen, meteorologiska världsorganisationen, världspostföreningen. Det var att vänta att frågan om Spaniens medlemskap även i det fackorgan som sysslar med intellektuellt samarbete, folkupplysning och folkuppfostran skulle resas. Dock föreföll det inte självklart att vad som accepterats beträffande FN:s övriga fackorgan också skulle tillämpas i fråga om Unesco, vars program så starkt understryker betydelsen för organisationens verksamhet av andlig och politisk frihet och av respekt för de mänskliga rättigheterna. Vid voteringen i Unescos generalförsamling visade det sig emellertid att en stor majoritet, 44 delegater, röstade för Spaniens upptagande, under det att 4 röstade emot och 7 nedlade rösten, bland dem Sverige, Norge och Danmark. Svenska regeringen ansåg sig alltså, trots det principiella beslutet av 1951, oförhindrad att genom röstnedläggning markera en från majoriteten avvikande ståndpunkt.

På det ekonomiska området har det internationella samarbete, i vilket även Sverige deltagit, gått vidare.

Inom organisationen för europeiskt ekonomiskt samarbete har arbetet under senare tid huvudsakligen inriktats på att sammanställa en rapport rörande den ekonomiska situationen i Europa och dollarproblemet. Den tid, som ursprungligen åsyftades med det amerikanska hjälpprogrammet, har gått till ända, och enligt tidigare planer skulle man nu vara framme i ett läge, där Europas finansiella och ekonomiska balans mot världen i övrigt vore återställd. Förväntningarna om att dollarbristen vid denna tilfällighet skulle ha övervunnits har icke besannats. De utredningar, som verkställtts om orsakerna härtill, har sammanfattats i den nyss berörda rapporten. Det har visat sig, att hindren mot återställande av en dollarbalans är mera djupgående än man tidigare gjort klart för sig och kan övervinnas endast genom ytterligare gemensamma ansträngningar på båda sidor Atlanten. Beträffande de europeiska ländernas politik har man

franhållit nödvändigheten av återställd eller bibehållen intern finansiell stabilitet. För de nordamerikanska staternas del har särskild vikt fästs vid en liberalare importpolitik och vid främjandet av kapitalrörelser till underutvecklade länder såväl som till Europa. Det är möjligt att en brist på finansiell balans mellan de nordamerikanska staterna och Europa kommer att fortbestå även om alla ansträngningar göres att förbättra läget efter angivna linjer. Denna risk är dock inget skäl att icke göra allt för att, såvitt möjligt, återställa balansen inom världshandeln, så att nuvarande valutapolitiska restriktioner kan upphävas.

Vad här sagts är ur svensk synpunkt av omedelbar betydelse bl. a. när det gäller att bedöma möjligheterna att bibehålla och vidareutveckla den av Parisorganisationen skapade europeiska betalningsunionen. Unionens verksamhet har varit avgörande för utvecklingen av Sveriges handel med Europa och måste betraktas som en förutsättning för den liberalisering av importen, som det varit möjligt att genomföra. Strävandena går för närvarande ut på att ge unionen en fastare finansiell ställning. Därjämte önskar man att vidga unionens arbetsfär för att på så sätt närma sig konvertibilitet för de europeiska valutorna. Vad resultatet kan bli av pågående överväganden är det ännu för tidigt att uttala sig om.

Sveriges ställning i betalningsunionen är för närvarande tillfredsställande. Till följd av gynnsamma bytesvillkor med utlandet växte vår behållning i fonden under förra halvåret 1952 mycket snabbt, dock utan att föra oss över den gräns, vid vilken särskilda kontroll- och spärråtgärder enligt reglerna för fonden skall träda i tillämpning. Därefter har vår behållning i fonden förblivit i huvudsak konstant trots sänkta priser på svenska exportvaror.

Under hösten har den i enlighet med den s. k. Schumanplanen upprättade kol- och stålunionen mellan Frankrike, Italien, Tyskland och de tre Beneluxländerna trätt i funktion. Efter förhandlingar med unionen har upprättats en särskild representation gentemot denna.

Ang. Sveriges utrikespolitik.

Denna representation motsvarar i princip den som brukar förekomma vid handelsförhandlingar, med den praktiska skillnaden likväl att den svenska delegationen i detta fall är permanent och har en fast företrädare på platsen för unionens verksamhet.

Det är givetvis ännu för tidigt att uttala sig om de återverkningar, som skapandet av en gemensam marknad för kol och stål mellan unionsländerna kan få för Sverige. Det är angeläget att åstadkomma fruktbarande relationer till unionen med hänsyn till dess betydelse både såsom led i de europeiska samarbetssträvandena och såsom en av de stora avnämarna för svensk export i synnerhet av järnmalm.

Inom Europarådet har under det gångna året vissa allmänna principfrågor dominerat överläggningarna. Ehuru de olika spörsmålen delvis är inflätade i varandra kan man urskilja åtminstone två komplex av frågor. Dels har den i mars 1952 från brittisk sida lanserade s. k. Edenplanen diskuterats. Dels har den alltsedan församlingens första sammanträde diskuterade tanken om bildandet av en europeisk politisk myndighet närmare utformats i rapporter och resolutioner.

Edenplanen skisserades av den brittiske utrikesministern i mars 1952 under ett möte med Europarådets ministerkommitté. Den remitterades senare till den rådgivande församlingen för dess yttrande, vilket avgavs vid septembermötet förra året. Planen innebär att Europarådet göres till ett slags moderorganisation till mer speciella organisationer, vari blott en del av Europarådets medlemsstater medverkar. Närmast tar Edenplanen sikte på relationerna mellan Europarådet, å ena sidan, och de bägge i fördragstexter redan utformade organisationer som föreligger i kol- och stålunionen och den europeiska försvarsunionen å den andra sidan. Den förstnämnda unionen har ju redan trätt i funktion medan fördraget om den europeiska försvarsunionen visserligen underutvecklats av de sex deltagande staterna men ännu icke ratificerats.

Hela problemet om Edenplanen befinner sig ännu på utredningsstadiet och har kommit att i viss mån sammankopplas med planen på en politisk myndighet. Från den svenska regeringens sida har vid olika tillfällen gjorts bestämda reservationer mot inlemmandet av den tilltänkta försvarsgemenskapen i Europarådet. Det har framhållits, att Sverige fasthåller vid den ståndpunkt som fått sitt uttryck i stadgan för Europarådet, art. 1 d), vari förklaras att frågor rörande medlemmarnas försvar icke faller inom Europarådets behörighet. Det skulle icke överensstämja med Sveriges alliansfria politik att som medlem i Europarådet delta i överläggningar om det europeiska försvaret såsom en gemensam angelägenhet för medlemsstaterna. Ifall planen genomföres kan därför Sveriges nödgas ta sin ställning till Europarådet under övervägande.

Det må här inskjutas att försvarsfrågor allt livligare kommit att diskuteras i den parlamentariska församlingen i Strassburg i trots av stadgans nya citerade bestämmelse. Det bör härvid erinras om att delegaterna i församlingen icke representerar sina regeringar, såsom fallet är t. ex. med delegaterna i Förenta Nationernas församling, utan uppträder envar endast å sina personliga vägnar.

Församlingen har rent av vid höstsessionen förra året föreslagit att ministerkommittén skall från Nordatlantiska rådet begära erforderliga uppgifter avsedda för en årlig rapport om allmänna europeiska försvarsproblem, vilken rapport skulle tjäna som grundval för överläggningar i församlingen.

Vad slutligen angår det andra frågekomplexet eller bildandet av en europeisk politisk myndighet, kan detsamma sägas gälla stiftandet av en politisk union, mer eller mindre intim, mellan Europarådets medlemsstater eller så många av dessa som är beredda att slå in på en sådan väg. Det pågår för närvarande ett ivrigt författande av texten, vari grundlinjerna uppdrages för en konstitutionell sammanslutning mellan sex stater inom Europarådet, med tills

Ang. Sveriges utrikespolitik.

vidare det syftet att utgöra en sammanbindning av försvarsgemenskapen och kol- och stålunionen.

Detta problem har varit föremål för debatt vid Europarådets församlings sammanträde den 14—17 januari detta år. Därvid har församlingen antagit en rekommendation till ministerkommittén om ändringar i Europarådets stadga, varigenom bl. a. förbindelserna mellan den blivande politiska unionen och Europarådet skulle regleras.

Från svensk sida kan uppenbarligen inga invändningar göras mot att de sex stater, som redan beträtt den federalistiska vägen genom utformningen av kol- och stålgemenskapen och den planerade försvarsgemenskapen, tar ytterligare steg i samma riktning och bildar en verklig federation eller union med överstatliga drag. När det gäller förbindelserna mellan en sådan framtida federation och Europarådet beröres emellertid också vårt lands intressen. Av den lämnade redogörelsen framgår att regeringen med kritisk uppmärksamhet följer projekten att helt förändra Europarådets karaktär och program.

Till slut hör i denna redogörelse också påminnas om det nya organ för nordiskt samarbete, som under namn av *Nordiska rådet* inom kort skall ha sitt konstituerande möte. Detta råd har icke tillkommit för att vara ett samarbetsorgan i utrikespolitiska frågor även om sådana inte är uteslutna från rådets behörighet. Men just den omständigheten att våra länder valt olika vägar inom utrikespolitiken gör det angeläget att knyta banden mellan våra folk fastare på andra områden.

Den svenska regeringen hälsar med glädje tillkomsten av Nordiska rådet såsom ett organ där parlamentarikerna får tillfälle att i högre grad än hittills ta del i det nordiska samarbetet och tillföra detta friska impulser. Rådet blir en påbyggnad på de ministermöten som sedan länge förekommit.

Med erfarenheterna från två världskrig i friskt minne ser alla folk med oro på kapprustningen och den ökade spänningen mellan stormakterna och frågar

sig, om vi driver mot en ny världskatastrof. Det finns ingen anledning tro, att icke folkens oro och fredslängtan delas av regeringarna. Vi har helt nyligen hört Förenta staternas avgående president i vädjande och djupt allvarliga tonfall varna för atomkrigets fasor, ett krig då miljoner människoliv kunde släckas i ett drag, världens stora städer ödeläggas, det förgångnas kulturella landvinningar förintas och själva grundvalen för vår civilisation ryckas undan. Från rysk sida har under senaste tiden också gjorts uttalanden om följderna av ett nytt världskrig. Man inskränker sig i Moskva till att förutspå den icke-kommunistiska kulturens och samhällsordningens undergång i händelse av ett sådant krig, men man gör sig helt säkert inga illusioner om vad som skulle drabba även det egna landet. Den samstämmighet i uppfattningen, som man här tycker sig märka, är förvisso ingen fast grund att bygga ett konstruktivt fredsarbete på, men det kan ändå ha sin betydelse att konstatera dess förekomst.

Sällan har ordet fred varit så på allas läppar som i vår tid. Men fredsappeller är i och för sig inga verksamma bidrag till freden om de inte är burna av vilja att i handling utträtta något för fredens befastande. Att ropa på fred men samtidigt driva egna ståndpunkter eller krav i internationella frågor till det absurda, under hätska beskyllningar mot dem som inte accepterar kraven, det är propaganda som bara hindrar eller försvårar verkliga uppgörelser. Människorna spejar ivrigt efter tecken som kan tyda på konkreta framsteg vid försöken att trygga freden.

Nyligen har den sovjetryska regeringschefen till en amerikansk intervjuare meddelat, att han är villig samverka i nya diplomatiska åtgärder för att få slut på kriget i Korea. Förklaringar av denna art är stundom blott taktiska drag i tävlan om världsupinionen. Låt oss hoppas att denna är något mera: ett förebud om ändrad inställning i krigsfångefrågan på sovjetrysk sida. Då det kan antagas att en sovjetrysk förklaring i frågan har skett i samråd med Kinas regering,

Ang. Sveriges utrikespolitik.

skulle här möjligen skymta en utsikt att äntligen nå en lösning av den fråga som uppgivits vara det enda återstående hindret för ett vapenstillstånd i Korea.

Herr EWERLÖF (h): Herr talman! Först ber jag med anledning av statsministerns inledningsord att få å min grups vägnar ansluta mig till statsministerns uttryck för allas vårt varma deltagande med de oss närstående folk, som drabbats av fruktansvärda förluster i människoliv och egendom genom naturkatastrof. Vad som kan göras från svensk sida för att lämna bistånd i katastrofen kommer säkerligen också att bli gjort. Vi hälsar med tillfredsställelse de åtgärder som från regeringens sida redan vidtagits i detta syfte.

Vad vi framför allt frågar oss inför läget i världen i dag är, om krigsfaran har ökat eller minskat. Vi har visserligen kunnat finna vissa uttryck på västsidan för den meningen att krigsfaran skulle vara i någon mån förskjuten i tiden. Men fråga är, om inte den franske försvarsministern Pleven gav en riktig karakteristik då han häromdagen lät förstå att varje försök till bedömande av tidtabellen härvidlag vore detsamma som »att spå i kaffesump». Några tecken på en avspänning i det kalla kriget mellan Öst och Väst har sannerligen inte kunnat förmärkas. Vid bevistandet av FN:s generalförsamlingar under de senaste tre åren har jag snarast fått intrycket av en fortgående temperaturstegring. Vid det senaste mötet kunde detta särskilt konstateras i sammanhang med behandlingen av Koreafrågan, för vilken statsministern redogjort i sin exposé. På vilken sida den verkliga fredsviljan var till finnandes och på vilken den saknades, behövde man inte vara i tvivelsmål om.

Om man trots allt vägrar att uppge hoppet om att ett nytt världskrig skall kunna undvikas, beror det på att ett jämviktsläge håller på att inträda genom upprustning i väster och att alla vid detta laget måste inse att ett allmänt krig med moderna förstörelsemedel skulle utan åtskillnad på segrare och besegrare efterlämna en värld i kaos.

Vad vårt eget land beträffar berörde statsministern till en början de händelser under senare tid, som utgjort en belastning av våra förbindelser med Sovjetunionen.

Sovjet har — måhända framför allt av militära motiv — ensidigt skjutit fram sin sjögräns i Östersjön till 12 nautiska mil. Två obehövade svenska flygplan har nedskjutits över Östersjön av sovjetiskt jaktflyg, varvid åtta svenska flygares liv spilldes. De svenska protesterna avvisades med kränkande motpåståenden. Sovjet vägrade deltaga i ärendets hänskjutande till avgörande genom skiljedom. Jag understryker statsministerns uttalande om den stora förstämning och indignation som detta övergrepp framkallat i vårt land.

Statsministern nämnde emellertid märkvärdigt nog ingenting om de allvarliga spionerifärfärens, som givit anledning till svenska protester mot rysk ambassadpersonals inblandning i dessa, protester som tillbakavisats i demonstrativ och för svenskt rättsväsen förolämpande form. Dessa omständigheter måtte väl också höra till bilden av Sovjetunionens sätt att vårda sig om sina förbindelser med vårt land.

För ett år sedan meddelade utrikesministern i ett interpellations svar i andra kammaren till herr Hallén, att frågan i vad mån främmande diplomaters rörelsefrihet i Sverige lämpligen borde regleras på grundval av ömsesidighet vore under övervägande. Samtidigt lämnades redogörelse för de inskränkningar i rörelsefriheten, som vår beskickning i Moskva är underkastad. Tillika uppgavs, att, såvitt känt var, ingen stat hittills vidtagit några motåtgärder gentemot Sovjetunionens beskickningar med anledning av reseinskränkningarna i Sovjet, under det att på åtskilliga håll restriktioner införts mot andra östeuropeiska stater.

Enligt numera föreliggande upplysningar har reciproka inskränkningar även i förhållande till Sovjetunionen vidtagits av en rad stater, nämligen Belgien, Grekland, Frankrike, Förenta staterna, Holland, Italien, Kanada, Storbritannien och

Ang. Sveriges utrikespolitik.

Turkiet. Det förekommer i dessa länder två huvudtyper av restriktioner beträffande sovjetryska diplomaters resor utanför en viss mindre, fri zon. Den ena huvudtypen innebär ett ansökningsförfarande med tillstånd eller avslag, den andra att notifikation, i regel 48 timmar före resans anträdande, fordras. Restriktionerna gäller därvid i de flesta fall icke blott ryska diplomater utan även diplomater från de ryska vasallstaterna på Balkan.

Regeringen har sålunda fått nytt material för sin redan i fjol utlovade prövning av frågan om en reglering av särskilt sovjetdiplomaternas rörelsefrihet i Sverige på grundval av ömsesidighet.

I och för sig borde det vara tillräckligt att i detta avseende hänvisa till reciprociteten, som av gammalt brukar nogta bevakas i diplomatiska sammanhang. Här till kommer vad som uppenbarats i fråga om rysk ambassadpersonals inblandning i spionerifällningarna, och den absolut negativa inställningen från Sovjets sida till våra protester. Av rena säkerhetsskäl förefaller det mig under sådana förhållanden påkallat att rimliga åtgärder vidtages till underlättande av övervakningen av ryska diplomaters resor i landet. Även psykologiska skäl anser jag talar för sådana åtgärder. Ett minimum skulle väl vara att föreskriva anmälningsplikt före anträdandet av resa utanför Stockholm. Är regeringen i tillfälle att redogöra för resultatet av sin utlovade prövning av denna sak?

I övrigt har jag bara några få kommentarer att ge till statsministerns meddelande.

Då frågan om formerna för att kontakta FN beträffande vår tvist med Sovjet om de nedskjutna flygplanen på ett tidigare stadium varit föremål för åtskillig diskussion, vill jag gärna betyga som min erfarenhet från närvaron i FN vid frågans upptagande där, att vi genom utrikesministerns anförande i generaldebatten nådde den inom FN företrädda världsoptionen på ett verkningsfullt och för svensk prestige förmånligt sätt. Den svenska ståndpunkten och den

svenska reaktionen fick all den uppmärksamhet och publicitet, som man rimligen kunnat hoppas på.

Statsministern framhåller, att Sverige på regeringens direktiv nedlade sin röst vid omröstningen inom Unesco om Spaniens upptagande i denna organisation. Jag har svårt att godtaga det resonemang som förts till stöd för detta ställningstagande. Mig förefaller det, som om bakom detsamma endast låg ett gammalt ressentiment, som inte borde få vara avgörande i frågor av denna politiska innebörd. Inom FN har vi ju tagit den ställningen, att man borde eftersträva universalitet och bifalla alla ansökningar om inträde. Detsamma borde väl i minst lika hög grad gälla FN:s fackorgan. I ett flertal av dessa har Spanien redan vunnit medlemskap. Det framhålls i regeringsmeddelandet att Unescos program starkt understryker betydelsen för organisationens verksamhet av andlig och politisk frihet och av respekt för de mänskliga rättigheterna. Vill man med detta ha sagt att Spanien i dessa hänseenden skulle vara mera tvivelaktigt än åtskilliga andra länder i den brokiga skara som redan tillhör Unesco? Skulle man inte närmast ha anledning anta att Spaniens upptagande i Unescos intressesfär skulle kunna ha en gynnsam inverkan på utvecklingen i detta land? Mot denna bakgrund framstår för mig röstnedläggelsen utslutande som en eftergift för i detta sammanhang ovidkommande synpunkter.

I regeringsmeddelandet beröres vidare den senare tidens utveckling i riktning mot konvertibilitet inom det europeiska valutaområdet. Jag delar fullkomligt den uttalade uppfattningen om den stora betydelsen av en sådan utveckling, men vi måste också göra klart för oss, att det är ett svenskt ekonomiskt intresse av första ordningen att vi kan knyta an till densamma. Vi måste vara beredda att utforma vår inre ekonomiska politik på ett sådant sätt att vårt deltagande i en konvertibilitet icke försvåras eller rent av omöjliggöres. Försummelser härvidlag skulle få synnerligen olyckliga

Ang. Sveriges utrikespolitik.

följder för hela vår samhällsekonomi. Jag var redan i remissdebatten i någon mån inne på dessa problem.

Om ledande europeiska handelsnationer skulle göra sina valutor konvertibla, torde detta medföra allvarliga konsekvenser för EPU:s fortbestånd. Om EPU skulle sprängas, skulle för sådana länder, som saknar möjlighet att genomföra valutakonvertibilitet, de förmåner, som EPU erbjuder genom att möjliggöra en partiell multilateral handel, försvinna. Dessa länder skulle bli alltmer isolerade och hänvisas till en återgång till bilaterala avtal och detaljregleringar för sin utrikeshandel. De skulle väl också sannolikt bli tvingade att köpa sina importvaror dyrare, och deras terms of trade skulle försämrats. Riskerna för ökade inflationstendenser och valutadevalvering skulle förstärkas.

Kravet på en stark valutareserv ökas inför utsikterna att andra länder så småningom kommer att genomföra en valutakonvertibilitet, som — om även Sverige kan ansluta sig därtill — skulle skänka påtagliga fördelar men — om vi ej har förutsättningar därför — skulle medföra betydande nackdelar. Vid en övergång till konvertibilitet för den svenska kronan måste det finnas en kraftig buffert och strategisk reserv av valutor för att möta den första tidens sannolikt stora påfrestningar. Ett vidare utvecklande av detta tema torde emellertid närmast höra hemma i den inrikespolitiska debatten.

I anslutning till regeringens redovisning av läget beträffande Europarådet är det för mig angeläget att understryka den utomordentliga vikten även för Sverige av det europeiska samarbete, som har sitt centrum i denna organisation. Jag skulle djupt beklaga om det inte lyckades att skapa en form, som möjliggjorde att Sverige stannade kvar i organisationen, även om dess behörighet, för dem det vederbör, utsträckes till att omfatta uppgifter på försvarets områden. Sverige bör positivt verka för att en sådan lösning kan komma till stånd. Det borde finnas goda utsikter att lyckas därmed, då de andra europeiska stater,

som sammanslutit sig i Europarådet, vederligen är angelägna om att finna en form som är ägnad att underlätta Sveriges fortsatta deltagande. Vid prövningen av de förslag till lösningar, som kan framkomma, får Sverige inte låta formalistiska synpunkter vara avgörande. Vi har vår historiskt givna plats och uppgift i det europeiska samarbetet. Det måste vara ytterligt tvingande skäl, som skall föranleda oss att där träda åt sidan. Mera skall jag här inte säga i denna fråga, eftersom jag vet att herr Wistrand, som ju är särskilt initierad i dessa problem, kommer att närmare behandla dem.

Herr talman! Jag har nu delgivit kamraren de reflexioner, vartill regeringsmeddelandet givit mig direkt anledning. I dagens läge finner jag inte påkallat att gå utöver denna ram.

Till sist känner jag som en fri man ett behov att något avvika från den kyliga objektivitet mellan Öst och Väst, som regeringen måhända ansett sig tvungen att iakttaga. Vi är ett litet folk. Vi har nu en gång vårt läge i en skärningspunkt mellan Öst och Väst. Vi för en alliansfri politik därför att vi i nuvarande läge finner det bäst motsvara våra intressen. Men vi får fördenskull inte glömma, att hela vårt samhällsbygge, hela vår kultur, allt vad vi är, vad vi har, och vad vi hoppas kunna bli står och faller med den västra världens styrka. Vi måste förstå att ansträngningarna i väster att bygga upp ett förbundssystem, stött på tillräckliga militära resurser, är denna tids viktigaste fredsbevarande faktor. Om freden ändock skulle brytas, utgör tillvaron av detta förbundssystem jämte styrkan hos vårt eget försvaret den enda grundvalen för våra förhoppningar om fortsatt bestånd som en fri kulturnation. Även om vi är alliansfria i den politiska maktkampen, kan vi i den bakomliggande idékampen varken vara alliansfria eller neutrala.

Herr statsrådet **HAMMARSKJÖLD**: Herr talman! I sina kommentarer till regeringsdeklarationen har herr Ewerlöf be-

rört också den pågående diskussionen om konvertibiliteten eller fri omväxling av europeiska valutor i guld eller dollars. Låt mig bara med några ord få beröra denna specialfråga, som ju kanske ligger något vid sidan om debattens huvudtema.

Jag tror att den internationella diskussionen på denna punkt måste sägas befinna sig på ett mycket tidigt stadium. Vi får inte glömma att valutakonvertibilitet förutsätter en rimlig grad av balans i de internationella betalningarna. Men var står vi i dag i detta hänseende? Vi har ett Europa, som alltjämt visar en mycket svag ställning gentemot dollarområdet, en ställning som gång på gång slår över i underskott och på lång sikt kan befaras snarast vara ett underskotts-läge. Vi har i två av Europas största handelsnationer, Frankrike och England, mycket besvärliga valutaförhållanden med stora underskott och en handelsreglering, som i fråga om stränghet inte lämnar något övrigt att önska.

Det säger sig självt att detta icke är ett läge, i vilket man utan mycket allvarliga överväganden kan gå vidare på valutaliberaliseringens väg. Jag tror att vi kan ta för givet, att man också på ansvarigt håll i de närmast berörda länderna kommer att tänka på saken två gånger, innan man går vidare. Man måste vara klar på vilka verkningarna kommer att bli. Och man måste vara klar på vilka förutsättningarna för framgång är och hur långt man är ifrån att ha förverkligat dessa förutsättningar i dag.

När detta är sagt, vill jag emellertid tillägga, att det är ställt utom diskussion att det mål, som man har i sikte, är ett mål som för alla handelsnationer och för oss är väsentligt. Vad jag har velat säga är att detta mål måste betraktas som avlägset.

Därmed har jag icke på något sätt inlagt någon reservation mot herr Ewerlöfs synpunkter eller slutsatser. Tvärtom är det ju så, att redan det faktum, att man betraktar konvertibiliteten som ett mål på lång sikt, gör det nödvändigt för oss att i vår interna ekonomiska politik alltid ha den frågan i sikte. Vi bör

Ang. Sveriges utrikespolitik.

med andra ord i avvägningen av våra ekonomiska åtgärder alltid se till att vi står rustade för den utveckling, som kan komma i riktning av konvertibilitet.

Herr SANDLER (s): Herr talman! I avslutning till statsministerns uttalande vid början av dagens förhandlingar vill jag uttrycka tillfredsställelse över de snabba hjälpåtgärder, som har företagits ifrån regeringens sida i anledning av den stora översvämningskatastrofen, varmed vi har gett ett första svenskt bidrag till den manifestation av humanitet och internationell solidaritet, som har följt i stormflodens spår.

För att sedan övergå till dagens ämne kan väl om förhandlingarna i dag liksom tidigare den frågan komma att ställas, om det här blir en verklig debatt eller blott en serie av monologer. Det hänger ju ganska mycket på det anslag som kommer från oppositionens sida. Om det definitiva svaret kommer genom eftermälet till dessa förhandlingar, kan det väl redan nu, sedan vi har hört oppositionens första talesman, sägas att frågan tills vidare är öppen.

Min ärade vän herr Ewerlöf, oppositionens förste talesman här i kammaren, bekläder inte professuren i opposition — den förekommer inte i denna kammare — men jag tror att han ändå får anses fylla kompetenskravet på att i största allmänhet vara som tyskarna säger »ein Mann anderer Meinung». Men det får nog sägas, att det inte var mycket av meningsskiljaktigheter som kom fram i det anförande, som vi nyss har hört.

Jag fäste mig vid att exempelvis frågan om diplomatrestriktionerna rent av blev en större fråga än nedskjutningen av våra flygplan. Då man för i förgrunden en så pass liten fråga, visar detta väl, att i grund och botten är meningsskillnaderna inte särskilt stora i dag här i kammaren.

Jag skall om diplomatrestriktionerna — för att börja någonstans — bara säga, att naturligtvis är sådana restriktioner berättigade ur reciprocitetssynpunkt,

Ang. Sveriges utrikespolitik.

men de är sannolikt ganska verkningslösa ur säkerhetssynpunkt. Jag vill inte alls bagatellisera vad det här gäller, och för min del vill jag rekommendera en skärpt vaksamhet, men i former som syns mindre och verkar mera.

Det glädde mig mycket att höra herr Ewerlöf betyga sitt intryck från förhandlingarna i New York, då den svenske utrikesministern tog upp frågan om nedskjutningarna av våra flygplan. Jag hade tänkt att för egen del komma med samma vittnesbörd, och det är särskilt glädjande att en man ur oppositionen i det hänseendet har förekommit mig. Jag vill bara tillfoga att det intryck, som församlingen fick, nog var ett helt annat än läsarna av Dagens Nyheter på sin tid kunde ha fått av Vysjinskijs där fotograferade gäspning.

Det står som vanligt i trontalet, att förhållandet till främmande makter är gott. Jag tror att vi bör vänja oss vid att detta rutinmässiga uttryck egentligen inte säger mycket mera än att Sverige för närvarande inte befinner sig i krig med någon främmande makt, att vi inte heller står under omedelbart krigshot från något håll och att vi inte befinner oss i den kritiska osäkerhet, som nödvändigtvis följer med utbrottet av ett stort krig i världen. Mera säger inte uttrycket, och det bör därför heller inte föranleda något sådant missförstånd som att nedskjutning av svenska flygplan över fritt vatten skulle lämna det s. k. goda förhållandet oberört.

Då det var så pass litet av de rent politiska ärendena som herr Ewerlöf tog upp — och jag begränsar mig i detta anförande till de politiska ärendena — kanske det tillåtes mig att öka på kritiken av den förda utrikespolitiken på ett par punkter, som inte ännu har blivit nämnda här — det kan ju komma. Åtskillig kritik har riktats exempelvis mot den svenska delegationens röstning i Kinafrågan. Om detta vill jag bara ha begagnat tillfället att nu säga, att den svenska delegationen i det hänseendet, i överensstämmelse med given instruktion, dragit de fulla konsekvenserna av att Sverige erkänt Kommunistkina. Jag

tillfogar att det i sak synes mig mycket viktigare, att Kina i de internationella förhandlingarna får tala med egen stämma än att det skall vara Sovjet som med eller utan fullmakt för dess talan, eller att vi skall få höra satelliternas mer eller mindre lyckade översättningar av dagens sovjetteser. Låt oss sätta oss in i att Kina visserligen är en fast och pålitlig allierad i kommunistlägret, men att det vore både osant och oklokt att betrakta Kina som en satellitstat.

En hel del har också brukat sägas om att Sverige är passivt då det gäller internationella angelägenheter. Vi har inte hört den kritiken från herr Ewerlöfs sida, men man möter den då och då. Låt mig nämna ett par exempel bara från generalförsamlingens sista session. Sedan Förenta staterna och andra, som har trupper i Korea, lagt fram sitt förslag i krigsfångefrågan, var det den svenska delegationen som först tog ställning till det framlagda resolutionsförslaget. För ögonblicket innehar Sverige ordförandeplatsen i Acheson-planens fredspatrull. I regeringsdeklarationen nämnes, att den svenska regeringen i princip har svarat ja på det mycket besvärliga uppdraget att eventuellt delta i en kontrollkommission för stilleståndsavtal i Korea. Att det å andra sidan i fråga om eventuellt deltagande i en repatrieringskommission har ansetts ofrånkomligt att göra nödiga förbehåll för att få se, vilka möjligheter det finnes att verkställa ett sådant uppdrag, förmodar jag inte möter någon gensaga här hemma.

I konflikter mellan infödd befolkning och s. k. vita stater har man från svensk sida tagit fullkomligt klar ståndpunkt i kompetensfrågan, då man hävdar rätten att behandla sådana angelägenheter men också ansett, att denna rättighet borde tillämpas så att det blir något nyttigt och vettigt resultat av de beslut som fattas. Detta har ådagalagts vid behandlingen av den sydafrikanska rasfrågan och av förhållandena i Tunis och Marocko. I det hänseendet tror jag att man från svensk sida haft allt sinne för vad Acheson uttryckte i orden: Det är vik-

tigare att nå solutions, lösningar, än att bara antaga resolutions.

Men om man nu kommer till det väsentliga i den svenska utrikespolitiken, kan det i dag konstateras att den alliansfria kursen anses vara så självklar, att den bara i förbigående beröres i regeringsförklaringen och praktiskt taget inte alls av oppositionens förste talesman. Detta senare kan jag naturligen inte tolka på annat sätt än att det inte föreligger någon anledning att på *den* punkten visa sig vara »ein Mann anderer Meinung». Jag befarar att herr Ewerlöf från den lilla krets, mestadels utanför den svenska riksdagen, som har tillfälle att vara ganska högröstad i sina publikationer, måhända kommer att ådraga sig det epitet som ofta användes i Amerika, att vara en »me-tooer», vilket på svenska skulle betyda detsamma som en »jag-medare». Det användes i förklenande syfte i denna lilla krets. För min egen del skulle det aldrig falla mig in att vilja begagna ordet i det syftet, ty om man väger nöjet av att ha något att tvista om beträffande utrikespolitiken mot värdet av samförstånd i väsentliga ting, är det ju självfallet att man med den största tillfredsställelse konstaterar samförståndet och att vågskålen med debattintresset visar sig ha ren flugvikt. Att nu ur det samförståndet kommunisterna här i riksdagen genom sina politiska gärningar utesluter sig själva ändrar ju inte bilden. Det gör den bara klarrare.

Det intryck som jag har fått av hur vår kurs uppfattas nu ute i den västliga världen kan jag helt kort uttrycka så, att jag tror att man uppfattar den som det näst bästa alternativet. Det kanske från vår sida lämpligen kan kvitteras med att säga, att sedan den skandinaviska försvarsunionen gick i stöpet har nog vi också anledning att tycka att ett läge, som medger att Norge och Danmark snabbt blir upprustade, också ur vår synpunkt är det näst bästa. Jag har för min del varit ganska pessimistisk sedan den skandinaviska försvarsunionen misslyckades beträffande möjligheterna till samarbete på det interna-

Ang. Sveriges utrikespolitik.

tionella planet mellan våra grannstater och oss. Jag vill gärna vitsorda att mina farhågor i det hänseendet lyckligtvis icke har blivit bekräftade. Det skandinaviska samarbetet på det internationella planet har blivit vida bättre än jag vid den tidpunkten föreställde mig.

Om det allmänna läget skall jag inte säga mycket. Regeringens korrekta snabbteckning av den rådande spänningen och de hopade oroselementen kan naturligtvis locka till många reflexioner och lätt urarta till en monolog. Jag vill endast ta upp två saker i direkt anslutning till regeringsmeddelandet.

Den första reflexionen gäller vårt allra närmaste intresseområde. Vad jag därmed avser är det tyska problemet. Det är självfallet, även om Sverige inte kan agera i den frågan, att vi med den allra största uppmärksamhet följer vad som kommer att hända beträffande det tyska problemet. I regeringsmeddelandet fanns det en analys av läget och dess möjligheter. Jag understryker ordet *analys*. Det innebar inte någon fingervisning om hur man vill ha det från svensk sida. I denna analys refererades bland andra möjligheter det alternativet, att man skulle få ett Tyskland som vore på en gång enat, demokratiskt och alliansfritt. Jag vill säga att den frågan ju omedelbart inställer sig, om det alternativet inte ur det alliansfria Sveriges synpunkt är alldeles för bra för att kunna bli sant inom någon näraliggande tid. Det enda som i regeringsmeddelandet kan uppfattas som ett direkt uttalande från regeringens sida i denna fråga är vad som står i slutet och som jag gärna vill instämma i. Lösningen av det tyska problemet blir uppenbarligen för var månad som går i allt högre grad beroende på vad tyskarna själva vill. Den tiden är slut då Tyskland kan vara ett objekt för de segrande makternas politik.

Den andra reflexionen gäller det mera allmänna läget med revoltstämningar både i Asien och numera även i Afrika. Det är alldeles riktigt att detta har blivit en alltmera utpräglad faktor i den internationella politiken, jämsides med och sammanvecklad med spänningen mellan

Ang. Sveriges utrikespolitik.

Öst och Väst. Det är i dessa väldiga folkmassor i Asien och Afrika som kommunismen nu finner sin stora jaktmark. Framgången på denna jaktmark beror nog inte bara på jägarnas skicklighet eller på den mottaglighet, som eländets jordmån skapar, utan den kommer också att bestämmas av hur andra stater, de mera utvecklade, uppför sig i förhållande till dem som kallas för de underutvecklade staterna. Ty det är på det fältet som kommunismen söker sina framgångar.

Det kan vara skäl att här erinra om några tänkvärda ord, som har uttalats av den slagne amerikanske presidentkandidaten Stevenson, som sannerligen inte är någon kommunistympatisör eller någon tredjeståndpunktare. Han sade i San Francisco följande till den amerikanska allmänheten: »Det är en betydelsefull skillnad, synes det mig, mellan kommunismen som vi ser den och kommunismen som vissa asiatiska folk ser den. Då vi tänker på kommunismen, tänker vi på vad vi kan förlora. Då många asiater tänker på kommunismen, tänker de på vad de kan vinna. I synnerhet om de tror att de ingenting har att förlora.»

Beträffande Afrika, där kommunismen ännu så länge bara är en potentiell faktor, läste jag nyss ett uttalande av en talesman för negrerna, som lyder så här: »Om folk kallar det kommunism, var gång som vi försöker att hjälpa oss själva, då gör det att många av oss kommer att tro att det måste ligga något gott i den där kommunismen.»

Det vilar säkerligen ett stort ansvar beträffande politiken gentemot de underutvecklade folken på de länder, som i det stycket har det bättre ställt. Svensk insats på detta område måste ju bli blygsammare än andras. Men även vi har anledning att ge vårt bidrag, och jag hälsar därför med tillfredsställelse tillsätandet av de tre kommittéer på detta område som på utrikesministerns initiativ nyligen har beslutats.

Det finns ingen anledning, synes det mig, att gå in i någon prognos beträffande vad som kommer att hända i fort-

sättningen. När det gäller det allmänna läget finns det ett mycket starkt skäl för att i detta hänseende vara återhållsam, och det är ovissheten inför regimförändringen i Förenta staterna. Det har ju redan börjat skönjas något av vad den nya regimen kan komma att föra i skölden på det utrikespolitiska området. Då president Eisenhower kom tillbaka från sitt besök i Korea, sammanfattade han sitt program på det sättet, att däri ingick tre element: courage, foresight and patience — d. v. s. mod, förutseende och tålmod. Jag skall inte tillåta mig ge någon kommentar till det programmet. Man har varit mycket spänd på vad som skulle komma att följa.

Ett första steg har nu tagits i och med det budskap till kongressen, som presidenten har givit, i vilket budskap det har meddelats att det skall ske en förändring av den dubbelsidiga order, som den förre presidenten gav till den amerikanska sjunde flottan, nämligen att å ena sidan skydda Formosa och å andra sidan Kuomintangtrupperna att från Formosa angripa det kinesiska fastlandet. Det har nu meddelats att denna order kommer att ändras så att, som det heter, den amerikanska flottan inte längre skall »beskydda det kommunistiska fastlandet».

Jag vill därom säga, att den reella innebörden av detta steg är oviss och att konsekvenserna, både de militära och de politiska, för dagen inte kan överskådas. Men det är ju ett faktum att detta nu bebådade steg i den amerikanska politiken har framkallat stark oro hos de europeiska huvudländer, som deltar med trupper i Koreakriget. Och vidare har det ännu starkare framkallat ovilja borta i Indien, där det nu öppet frågas: »Skall det här uppfattas som en tillämpning av det slagord, som användes i den amerikanska presidentvalkampanjen, att man skall låta asiaterna bekämpa asiaterna?»

Vår stämma på detta område må vara lägmäld, men vi har att ta ståndpunkt i dessa avseenden. En förnyad Korea-diskussion skall sättas i gång i Förenta Nationerna i slutet av denna månad, där Sverige har att ta ställning till det läge, som kan komma att utveckla sig ur detta

amerikanska initiativ. Därom vill jag bara säga, att jag för min del utgår ifrån att Sverige skall sälla sig till de länder, som vill tillse att det hittillsvarande programmet för koreaaktionen icke undergår någon farlig förändring, ett program som kan sammanfattas så: ingen utvidgning av koreakonflikten, stillestånd på hederliga villkor i avvaktan på en politisk uppgörelse och de åtgärder, som i nuvarande läge är möjliga för Koreas återuppbyggande och slutliga enande.

Men om det genom detta Eisenhowers budskap har införts osäkerhetsmoment i läget — och något mer vill jag härvidlag inte ha sagt — finns det å andra sidan ingen anledning att inte fullt instämma i några ord, som präglades av president Eisenhower i hans installationstal och som jag tror alla fria folk har anledning att besinna. Det framgår också av regeringsmeddelandet, att den sanningen ingalunda är främmande för vår nuvarande regering. Han sade i sitt installationstal bl. a. dessa numera mycket berömda ord: »En soldats packning är dock mindre tung än en fånges bojor!»

Herr EWERLÖF (h) kort genmäle: Herr talman! Det förefaller mig, som om den ärade föregående talaren med en viss hänfullhet efterlyste en kraftigare opposition än den han förmenade att jag hade givit uttryck åt. Det förefaller mig, som om detta vore ett uttryck för en fullkomlig missuppfattning om vad det är vi diskuterar. Vi diskuterar landets utrikespolitik, och på den punkten har det från alla partiers sida rätt en strävan att till det yttersta försöka förena oss om en gemensam linje. Herr Sandler framhöll visserligen litet längre fram i sitt anförande, att om man å ena sidan väjde värdet av att tvista och å andra sidan värdet av att uppnå samförstånd på detta område, måste naturligtvis värdet att uppnå samförstånd överväga. Det förefaller mig emellertid närmast, som om han här efterlyste en opposition för oppositionens egen skull, och det har jag inte funnit anledning till.

Ang. Sveriges utrikespolitik.

Sedan måste jag säga, att den ram, som regeringen här har givit, egentligen föga inbjudit till några mera allmänna översikter över läget i världen. Det är mycket värdefullt, att herr Sandler med sin intima kännedom om dessa förhållanden i sin mån har bidragit till att berika debatten, det skall jag inte förneka. Men jag tycker nog att det är ganska opåkallat att liksom beskylla en oppositionens talesman för underlåtenhet att föra fram en opposition, som herr Sandler menade borde ha kommit. Min strävan har nu som alltid varit att från vår sida i det längsta markera, att vi önskar kunna hålla ihop om vår utrikespolitiska linje.

Herr SANDLER (s) kort genmäle: Herr talman! Min korta replik skall verkligen bli mycket kort. Herr Ewerlöf behöver inte alls missförstå mitt anförande på det sätt han gjorde. Det låg ingen hänfullhet mot honom i det anförandet. Den som uppmärksamt lyssnade kunde konstatera, att jag talade om en liten krets, som är föga representerad i den svenska riksdagen. Och det är för min del enbart glädjande att man kan konstatera att enighet här råder i väsentliga ting.

Om vi är ense om det, skall vi inte vara ledsna, herr Ewerlöf!

Herr OHLON (fp): Herr talman! Även jag vill begagna tillfället att uttala min glädje och tillfredsställelse över regeringens snabba ingripande till förmån för den av översvämningarna i Holland träffade befolkningen. Hela Sveriges folk deltar varmt med olyckans offer och kommer säkert att ytterligare i handling visa sitt deltagande.

Man skulle, herr talman, såsom herr Sandler också snuddade vid, kunna ställa sig den frågan, vad en utrikesdebatt i dag skall tjäna för ändamål, när vi ändå inte har någon egentlig utrikespolitik. Den motiveras emellertid av att det för allt folket kungöres, att vi i stort sett eniga ämnar fortsätta vår politik, åtminstone så länge inte en eventuell ag-

Ang. Sveriges utrikespolitik.

gressor visar alltför tydliga ondskefulla avsikter gentemot oss. Vad som hände förra året både på den kommunistiska spionfronten här hemma och framför allt ute i Östersjön var företeelser, som var ägnade att skärpa vår vaksamhet. Skulle dessa företeelser fortsätta och — i all synnerhet — skulle de antaga en ännu allvarligare karaktär, kanske vi blir tvingade att ompröva vår hållning i vissa avseenden.

Själva önskar vi ingenting hellre än att få leva i fred med våra grannar. Vi lever i en hård tid. Den gamla kultiverade diplomatin tycks förlora allt mera av sin kraft i samma mån som diktaturstaterna faller tillbaka på det råa våldet såsom den utslagsgivande faktorn i internationellt umgänge. De nazistiska och fascistiska staterna har med sitt sätt att handlägga de utrikespolitiska ärendena synbarligen vunnit lärjungar i vissa kommunistiska diktaturer.

En utrikesdebatt har också den nyttan, att den ger utrikesledningen tillfälle att lämna riksdagen en översikt över vad som tilldragit sig inom världspolitiken. Jag vill till hans excellens herr statsministern överbringa ett tack för den klara och intressanta redogörelse som i dag lämnats. Man får vid genomläsningen av det lämnade meddelandet en bedrövlig bild av vilka svårigheter som tornat upp sig för de olika ländernas utrikesledningar — svårigheter, vilka leder sitt ursprung från den i en del länder bedrivna imperialistiska politik, som förde till de två världskrigen.

Egentligen är skeendet på den utrikespolitiska arenan i dag ett enda stort sorgespel, särskilt sett mot bakgrunden av 1800-talets relativt hyggliga internationella samlevnad. Från Wienkongressen 1815 fram till det första världskrigets utbrott den 1 augusti 1914 åtnjöt den civiliserade världen en jämförelsevis fredlig tillvaro. Det var också den tidsperiod, under vilken den moderna materiella kulturen föddes. Aldrig tillförne under en så kort tidsperiod hade så stora framsteg gjorts inom vetenskap, kultur, internationell organisation, för att nu inte tala om den politiska sektorn. Man hade

visserligen inte ännu fått blicken öppen för naturvetenskapernas inneboende förståelse att höja levnadsstandarden för en allt större befolkning i olika länder. Men på basis av de stora naturvetenskapliga upptäckterna hade lagrats ett erfarenhetsmaterial och rests en tankebyggnad, som låg öppen för exploatering under det första men framför allt under det andra världskriget. Det är dock beklämmande att konstatera, att det skulle erfordras ett nära nog hela planeten omfattande världskrig för att mänskligheten skulle inse, vilka värden naturvetenskaperna skänkt. Och det är beklämmande, att när de naturvetenskapliga forskningsresultaten blev föremål för exploatering, gällde denna i stor utsträckning destruktiva syften.

När det sista världskriget för åtta år sedan slutade, igångsattes i de f. d. krigförande, demokratiska staterna en medveten nedrustningsprocess. Meningen var att folken i fredlig strävan skulle få njuta frukterna av de materiella framstegen. Men i diktaturstaterna ville man annorlunda. Där fortsattes upprustningen om än i ett något neddämpat tempo. Och så tvangs även de stater, som bar på arvet från den liberal-demokratiska tidsåldern, att återuppta en forcerad upp- rustning, till men för folkens försörjning. Man hade intet val, om man ville förverkliga de uppfattningar om ett värdigt mänskligt liv, som vuxit sig fasta i dessa länder. Vi kan inte tänka oss en tillvaro utan att vara tillförsäkrade den tanke-, tros-, samvets- och yttrandefrihet, som ju är ett med vårt väsen.

Det torde vara angeläget att erinra här- om i dag. Vi må vara hur eniga som helst om vår alliansfria politik. Vi må i det längsta söka vårt fäste i en alliansfrihetens arbetshypotes. Men alliansfriheten gäller blott utanverken. I den gigantiska idékamp, som i dag utspelas inför våra ögon, kan vi inte och får vi inte vara neutrala. Där står vi helt på deras sida, som kämpar för fortvaron av vårt sätt att leva, därför att vi tror, att det kollektiva slaveriet under en allsmäktig statsstyrelse är den största olycka, som kan hända ett folk.

Ang. Sveriges utrikespolitik.

Sverige utgör vid sidan av Schweiz den enda europeiska stat, som lyckats hålla sig utanför detta århundrades stor-konflikter. Men medan Schweiz vägrat att gå in i Förenta Nationerna, har vi alltsedan Nationernas förbunds dagar efter måttet av våra krafter deltagit i det officiella internationella fredsarbetet.

Utgångspunkten för vår anslutning till FN är motiverad av vår historiska erfarenhet under detta oroliga tidevarv. Denna erfarenhet och möjligheten att hålla sig utanför konflikterna förklarar nog det mesta av våra ställningstaganden inom FN. När vår utrikespolitik föres på tal, brukar man hänvisa till folkmeningen. Denna har aldrig direkt uttrönts. Och det kanske är bäst så. I inrikespolitiska ting har nog väljarmassorna i stort sin ståndpunkt klar. Men hur förhåller det sig med utrikespolitiken? Här rör man sig mest med flyktiga stämningar, och folk i allmänhet har en ganska diffus inställning till de utrikespolitiska problemen. Jag tror ändå, att den hållning vi här intagit står i överensstämmelse med valmanskårens uppfattning. Förhölle det sig så att den politik, som bedrivits, stått i strid mot folkmeningen, borde denna ha reagerat under de senaste årens valkampanjer. Men någon mera avsevärd reaktion mot den förda, av alla demokratiska partier inom riksdagen omfattade utrikespolitiken har inte försports.

Sedan är det en annan fråga, att det har rätt olika uppfattningar vid några tillfällen om vårt uppträdande. Detta kunde ha karakteriserats av ett fastare grepp, och stundom har man haft den känslan, att vår hållning varit alltför formalistisk, alltför undanglidande. Vi minns hans excellens herr utrikesministern under krigsåren, då han framstod såsom en inspirerande, modig talesman för rätt och vett vid överläggningarna inom denna kammare. Att utrikesministern under de senare åren emellanåt råkat under kritikens korseld hör kanske samman med vår erfarenhet om honom under det senaste världskrigets dagar. Måhända har vi ställt anspråken för högt.

Sedan är det en banal sanning att alliansfriheten inte utgör någon garanti för att vi för alltid skall gå fria från angrepp. Den är en arbetshypotes, enligt vilken vi förklarar vårt handlingsätt. Men den utgör i och för sig intet skydd under ett krig och allra minst under ett världskrig. Det finns ingen garanti för att neutraliteten skall respekteras av något krigförande land, det må vara diktatoriskt eller demokratiskt styrt, om det krigförande landets föregivna egna intresse eller dess resurser gör en kränkning av neutraliteten till en lönande affär. En neutralitetsförklaring innebär väl ingenting annat än att man förklarar sig ej ämna ingripa i konflikter, så länge man inte blir tvungen eller blir angripen. Man har inte under alla förhållanden avhänt sig sin handlingsfrihet, och neutraliteten innebär inte att man ställer sig likgiltig för den pågående stridens innebörd.

När, såvitt jag förstår, Sveriges folk vad majoriteten beträffar ställt sig bakom skötseln av våra utrikespolitiska angelägenheter under efterkrigsåren, så har det skett kanske inte så mycket på grund av genomtänkt övervägande utan fastmer på grund av en instinkt. I all politik rör man sig med spekulationer och förhandsantaganden — kanske inte så mycket i diktaturstaterna, där folken med våld och övergrepp påtrycks de styrandes vilja, men i de demokratiskt styrda länderna. I all synnerhet gäller denna osäkerhet vid bedömningen av de utrikespolitiska problemen, där så många oberäkneliga faktorer spelar in. Detta faktum blir alldeles särskilt påtagligt i tider av krig. Den som tagit del av Churchills mäktiga verk om det andra världskriget kan konstatera, att tesen gäller ej blott om småstaterna utan även om stormakterna. Även dessa makter har i stor utsträckning ingenting annat än förmodanden och alternativ att hålla sig till.

Då Sveriges folk med synbarligen stor majoritet anslutit sig till den svenska linjen, så har det inte skett därför att man kan exakt bevisa, att denna politik osvikligen ger oss en fredlig tillvaro, men därför att folket tror, att denna ar-

Ang. Sveriges utrikespolitik.

betshypotes ger oss en större sannolikhet i ett eventuellt kommande tredje världskrig att få behålla friheten. I samma mån som vi ökar våra rustningar, i samma mån ökas vår möjlighet att få vara i fred. Vi skall för övrigt inte suggerera oss att tro, att det tredje världskriget är oundvikligt, även om det ser dystert ut. Den redogörelse statsministern i dag avlämnat här syn för sägen, men det finns dock vissa ljuspunkter. För detta har vi att tacka västmakternas fasta vilja att stå emot varje form av aggression och främst då de anglosachsiska staternas storartade uppoffringar.

I detta sammanhang torde det inte vara ur vägen att erinra om USA:s insatser. USA har sedan andra världskrigets utbrott lämnat hjälp till den övriga världen med gigantiska summor: sammanlagt 76 miljarder dollar, därav 52 miljarder till Västeuropa. Under kriget skedde det genom låne- och uthyrningslagen med 41 miljarder dollar, därefter genom Marshallhjälpen med 26 miljarder och slutligen 1951—1952 med 9 miljarder dollar, huvudsakligen i form av militär hjälp.

Det är väl sannolikt, såsom herr Sandler nyss framhöll, att USA:s internationella ekonomiska relationer nu efter presidentskiftet kommer att omprövas. Därvid spelar konjunkturprognosen för USA under de närmaste åren en väsentlig roll: den är dock för närvarande ganska gynnsam. Även om USA:s hjälpprogram till utlandet kommer att kännetecknas av principen »Trade not Aid», torde den militära hjälpen till Västerlandets stater fortsätta. Av naturliga skäl är vi, vad den militära hjälpen beträffar, ställda utanför, men vi har likväl intresse härav så länge som militär beredskap från de fredsälskande, demokratiska makternas sida tycks förbli den avgörande freds faktorn.

Jag har särskilt fäst mig vid slutet av statsministerns anförande: »Sällan har fred varit så på allas läppar som i vår tid.» Folken vandrar på randen av en vulkan. Skulle denna komma till utbrott, är ett faktum säkert, och det är, att inte bara den västerländska kulturens grund-

valar vacklade; även de kommunistiska staterna skulle störta samman i ruiner. Folken har en instinktiv känsla härav, och därför är fredslängtan i vår tid starkare än någonsin. Kanske har vi nått det stadium, där Alfred Nobels kungstänke håller på att förverkligas: förstörelsemedlen har nått den effektivitet, att ingen vågar släppa storkriget loss. Vi skall i varje fall hoppas det.

Statsministern har träffat prick, när han uttalar, att fredsappeller i och för sig inte utgör något verksamt stöd för freden, så länge som de inte är burna av vilja att i handling bidra till fredens sak. Man bidrar inte till avspänning och fred genom att driva de egna ståndpunkterna in absurdum eller genom att framkasta hätska beskyllningar mot grannstaterna, beskyllningar som saknar allt verklighetsunderlag. Inte heller vi, hur undfallande vi än är, har gått fria utan blivit föremål för denna orimliga propaganda.

På ett ställe i statsministerns anförande omnämndes behandlingen av infödingsbefolkningen i länder med ett ledande skikt av en annan ras, och det konstaterades där, att den svenska delegationen i FN genom sina inlägg och genom sin röstning hävdade en liberal tolkning av reglerna om FN:s behörighet att ingripa till främjande av stadgans principer på dessa områden. Jag skulle här vilja uttala, att den hållning som vår delegation i FN, alltså ytterst Sveriges regering, har intagit säkert delas av hela vårt folk.

Litet längre fram i detta sammanhang finns också ett aktstycke som dock tyvärr i dag är föråldrat. Det heter där: »Det kan icke heller bortses från att somliga av de stater, vilkas företrädare är mest högljudda i sitt klander mot behandlingen av kolonialfolk eller infödingar av främmande ras, själva förvägrar verklig medborgerlig frihet för folkgrupper, som kommit under deras välde, även om diskrimineringen inte sker på grund av ras.» Det är alldeles sant, att dessa folk förvägrar verklig medborgerlig frihet för folkgrupper, som kommit under deras välde, men det är inte sant,

Ang. Sveriges utrikespolitik.

att diskriminering inte sker på grund av rastillhörighet. Jag vill bara hänvisa till de jedeförföljelser, som nu går fram såsom en otäck stormvåg över Östeuropa.

Det gäller att se upp med de s. k. fredspartisanerna, de må nu vara av inhemsk eller utländsk stam. Fredspartisaner i första akten, spioner och sabotörer i den andra — sådant är det skådespel som utspelats inför våra ögon! Jag skulle vilja rikta en vädjan till regeringen att ta under allvarlig omprövning åtgärder som ännu mer ådagalade vår fasta motståndsvilja. Spioneriprocesserna förra året avslöjade dock förbindelselinjer mellan våra egna fredspartisaner och medlemmar av främmande makts beskickning. Det är visserligen säkerhetspolisens uppgift i främsta rummet att sätta stopp för denna trafik, men borde det inte övervägas — något som ju också herr Ewerlöf underströk — huruvida inte även vi i likhet med andra länder borde begränsa vissa diplomaters rörelsefrihet? Vi har ju själva fått finna oss i restriktioner för våra beskickningars medlemmar. Vi behöver inte tillämpa någon sorts reciprocitetsprincip för den skull, och jag är fullt på det klara med att exempelvis en anmälningsplikt inte absolut skyddar oss för obehörig insyn. I motsats till en del stater har vi ingenting att fördölja. Tvärtom tror jag att det är nyttigt, att dessa främmande maktens representanter får se så mycket som möjligt av våra förhållanden och vår demokratiska tillvaro — det kan verka uppfostrande. Men svenska folket är i stor utsträckning oroligt. Ur den andliga beredskapens synpunkt kunde det vara viktigt att vi för folket gav till känna att vi inte vill finna oss i vad som helst. Det skulle lugna folkstämningen.

Om det väsentliga i svensk utrikespolitik är, såvitt jag förstår, enigheten inom riksdagen relativt stor. Må det dock tillåtas mig att vid detta tillfälle uttala den förhoppningen att Sveriges utrikesledning för en sådan politik, särskilt i arbetet inom de internationella organisationerna, att vi inte förlorar kontakterna med den västerländska värld där vi har vårt materiella och andliga hem.

Herr NÄSGÅRD (bf): Herr talman! Först vill jag för vårt partis vidkommande helhjärtat instämna i de ord som hans excellens statsministern yttrade i början av sammanträdet med hänsyftning på de av översvämningskatastrofen drabbade folken. Vi är glada över att regeringen omedelbart har vidtagit åtgärder för att hjälpa i den utsträckning det är möjligt.

Den officiella kursen i vår utrikespolitik, alliansfriheten, får väl nu betraktas som gemensam för alla demokratiska partier, trots att vissa tidningar fortsätter att propagera för en modig uppslutning på den ena sidan. Vi har redan här hört från olika talare i denna debatt, att en sådan enighet har konstaterats, och jag skulle tro att den råder på ansvarigt partihåll. Men jag läste i morse i tidningarna, att det här i landet finns en organisation, »Kämpande demokrati», som skall hålla ett möte i Stockholm inom några dagar. Det meddelas i reklamen för detta möte, att det från anglosachsiskt håll har frågats, om det bara är några svenska tidningsmän som är inställda för Sveriges anslutning till Atlantpakten. Vad vi vill upplysa om, säger mötesledaren, är att också en del annat folk står på denna linje. Ämnet för mötesledarens föredrag skall vara »Västerlandet — vårt nya fosterland». Jag ser också i samma reklamnotis, att herr Ture Nerman skall tala vid mötet över ämnet »Sverige och Atlantpakten». Vi kanske om en stund får någon intressant upplysning av honom om hans ståndpunkt i det fallet.

Någon garanti mot indragande i krig är inte neutralitetslinjen, men när de svenska statsmakterna valt alliansfrihetens väg, därför att de anser den vara det bästa medlet att bevara landets frihet och fred, så är detta, med de erfarenheter vi har, en motivering som räcker ett gott stycke. Att det är dyrt att stå ensam, framskymtar ofta i försvarsdiskussionen — vi hörde det senast i remissdebatten för någon vecka sedan — men denna reflexion får mindre värde, ju mer vi får veta om de försvarsanskrängningar som krävs av våra grannländer. Synpunkten i fråga kan för öv-

Ang. Sveriges utrikespolitik.

rigt under inga förhållanden tillmätas avgörande betydelse.

De svenska statsmakternas förhoppning, att det skall vara till fördel för strävandena att bevara freden och säkerheten i världen att icke alla stater delar upp sig på de två blocken, bör väl inte vara alldeles ogrundad. För Sveriges del tillkommer också hänsynen till Finland. Så långt vi kan, bör vi stödja Finlands strävanden att leva vidare som en fri demokratisk stat.

Kampen mellan Öst och Väst tycks förbli signaturmelodien för den internationella samlevnaden. Koreakriget pågår, trots att stilleståndsförhandlingar ägt rum sedan mer än ett och ett halvt år. I Indokina rasar ett s. k. inbördeskrig som efter hand utvecklats till ett led i stormaktspolitiken. I övrigt kännetecknas situationen av det kalla kriget, den politiska och ideologiska spänningen mellan de totalitära och de demokratiska staterna. Här är det väl främst Tysklands öde som träder i förgrunden, vilket ju också har behandlats i dagens regeringsdeklaration.

Neutralitetspolitiken står inte högt i kurs ute i världen. Länder, som genomlidit andra världskriget, har inte mycket till övers för eventuellt skryt från vår sida att vi har undgått kriget genom att vara neutrala. Den omständigheten, att vi inte försummar vårt försvar, bidrar dock till att öka förståelsen för vår hållning. Hur som helst är det vår rättighet att föra vår egen utrikespolitik. Inte heller stormakterna torde i sitt handlande låta påverka sig av annat än egna intressen. Vi har i efterhand fått ganska väl reda på hur vårt land var hotat från båda sidor under det senaste världskriget. Inte minst den nyligen utkomna engelska historiska redogörelsen för kampanjen i Norge 1940 är härvidlag belysande.

Att det är förenat med stora praktiska svårigheter att fullfölja en neutral kurs är ganska naturligt. Utrikesminister Günther framhöll i ett tal under ett av krigsåren att en neutral stat inte har någon katekes att följa. Den måste utstaka sin kurs själv. Under andra världs-

kriget gjorde vår samlingsregering sig skyldig till många avvikelser från den strikta neutraliteten. Det blev ofta stort rabalder i en viss del av pressen, och trots allt vad vi sedan erfarit och upplevat finns det fortfarande ståndaktiga tennsoldater som hårdnackat håller på att de hade rätt i sin aktivistiska iver. Per Albin Hansson, Pehrsson-Bramstorp, Wigforss, Westman och Andersson i Rasjön är i deras ögon alltjämt skumma individer som inte förstod vad klockan var slagen. Dessa heroer skulle ha känt sig mycket mer tillfredsställda, om Sverige blivit sönderlaget som ett tecken på sin solidaritet med västmakterna, och Ryssland, måste man väl tillägga — särskilt om de själva i tid hade hunnit sätta sig i säkerhet i Amerika.

Det bör för övrigt konstateras att hela den dåvarande svenska samlingsregeringen var solidariskt ansvarig för den politik som fördes. För bara några dagar sedan tillät sig en tidning i förbifarten en spark mot samlingsregeringens justitieminister, K. G. Westman, i hans egenskap av den formellt ansvarige för tidningsindragningarna. Det är självklart att hela regeringen får dela detta ansvar. Ingen av samlingsregeringens ledamöter kan i detta fall betrakta sig som ett söndagskolebarn utan skuld.

Även om vårt land inte kan räkna med att direkt påverka utvecklingen inom världspolitiken, bör detta inte avhålla oss från att delta i internationellt samarbete. Nationernas förbund misslyckades, Förenta Nationerna kan också misslyckas, det får man räkna med. Likadant kan det gå med Europarådet. Men allt detta utgör ingen anledning för oss att kasta yxan i sjön och ge upp hoppet om en vändning till det bättre.

Vad beträffar Europarådet vill jag uttala den förhoppningen att försöken att finna en form för vårt fortsatta deltagande även efter den pågående omorganisationen av rådets verksamhet skall krönas med framgång. Det skulle inte stärka vårt anseende som nation om vi utan tvingande skäl droge oss tillbaka från det europeiska samarbetet. Den

Ang. Sveriges utrikespolitik.

svåraste stötestenen är frågan om det europeiska försvaret. Det skulle, såsom framhålles i den nyss lämnade regeringsredogörelsen, inte överensstämja med Sveriges alliansfria politik att såsom medlem av Europarådet deltaga i överläggningarna om försvaret som en gemensam angelägenhet för medlemsstaterna. Enligt stadgan för Europarådet faller icke frågor rörande medlemmarnas försvar inom rådets behörighet. Trots detta har försvarsfrågor allt livligare kommit att diskuteras i den parlamentariska församlingen i Strasbourg. Det har erinrats att delegaterna i församlingen icke representerar sina regeringar, utan att var och en endast uppträder å sina egna vägnar. Det är emellertid ett faktum att det var ett uttalande av ministerkommittén hösten 1950 i samband med Koreakriget, som blev inkörsporten till dessa försvardiskussioner.

Huruvida Edenplanen eller eventuellt något annat förslag att ordna relationerna mellan Europarådet å ena sidan och de bägge i fördragstexter utformade organisationer som föreligger i kol- och stålunionen och den europeiska försvarsunionen å den andra sidan kommer att bli tillfredsställande ur svensk synpunkt är det ännu omöjligt att förutse. Det är klart att en sådan situation kan inträda, som tvingar Sverige att ta sin ställning till Europarådet under övervägande.

I Amerika tycks man hysa överdrivna föreställningar om möjligheterna att åstadkomma europeiskt samarbete. Om ett krav på något slag av federal sammansvetsning under allmän anslutning uppställs som villkor för fortsatt stöd, kan en besvärlig situation uppstå.

Det framhålles i redogörelsen att ett av de väsentligaste dragen i den allmänpolitiska utvecklingen efter kriget är den motsättning mellan å ena sidan de folk i Asien och Afrika, som erhållit eller eftersträvar nationell oavhängighet, och å andra sidan de stater som i större eller mindre utsträckning haft eller har makten över dem. När man i internationella församlingar följer debatter i dessa

frågor, får man lätt den föreställningen, att syftmålet är att vederbörande kolonialmakt skall helt avstå från all bestämmanderätt men samtidigt ha kvar sina skyldigheter. Det torde ofta förhålla sig så, att önskemålen om nationell oavhängighet och ekonomisk utveckling för höjande av hela folkets levnadsstandard står i motsättning till varandra.

Här har de som dirigerar staterna bakom järnridån sett sin chans, och de utnyttjar den efter bästa förmåga. Ett särskilt intresse visas för icke självstyrande territorier, som på något sätt är beroende av Förenta Nationerna. Det gjorde ett egendomligt, för att inte säga kusligt intryck, när Polens representant i fjärde kommittén vid FN-sessionen i New York i höstas förklarade, att hans land var särskilt intresserat av dessa territoriers förhållanden, därför att hans eget land numera hade vunnit fullständig politisk och social frihet. Att de totalitära staterna här bereder sig på ett fiskafänge, är tydligt, och konflikthanledningar kan lätt uppkomma.

Vad kolonialfolken behöver för att höja sin standard är framför allt kapital och teknisk expertis, men det säger sig självt att ingendera delen kommer att ställas till förfogande, om det kan befaras, att sovjetiska rättsprinciper kommer att tillämpas.

Herr talman! Att målet för vår utrikespolitik måste vara att bevara Sveriges frihet och självständighet, behöver inte ställas under diskussion. Alliansfriheten syftar till att bereda möjlighet för en neutral politik i händelse ett nytt världskrig skulle utbryta. Vi får väl åtminstone hoppas att denna linje skall bidra till att vi inte från början blir pressade in i ett dylikt krig.

Hans excellens herr statsministern **ER-LANDER**: Herr talman! Jag skall bara be att med några ord få kommentera de anföranden, som hållits av representanterna för de demokratiska partierna.

Jag ber då först att få uttrycka min tillfredsställelse över att man från alla håll har förklarat sig uppskatta de åt-

Ang. Sveriges utrikespolitik.

gärder, som regeringen utan riksdagens hörande har ansett sig nödsakad att vidtaga för att så snabbt som möjligt bispjunga offren för den fruktansvärda katastrof, som har drabbat den holländska befolkningen.

Jag vill också gärna begagna tillfället att uttrycka min glädje över de erkännssamma vittnesbörd som avgivits av herrarna Ewerlöf och Sandler om den verkan som den svenska utrikesministerns uppträdande i Förenta Nationerna hade i frågan om våra mellanhanden med Sovjetunionen, i första hand frågan om de nedskjutna flygplanen. Jag måste säga att det gläder oss mycket, att den ställning som Sverige intog vann publicitet på det sätt, som här har vitsordats, och väl också vann respekt i olika delar av världen. Mot bakgrunden av de många hårda ord som fälldes om utrikesministerns handläggning av detta ärende i höstas, noterar vi med glädje de rapporter ifrån FN som här har antytts.

Men viktigare är givetvis att regeringens talesman kan summera den hittills förda debatten så, att vi kan konstatera att alliansfriheten håller. Det råder ingen diskussion om huvudlinjen i svensk politik, så långt debatten hittills visat. Den är ingen flyktig stämning bland vårt folk och bland valmanskåren, utan den är säkerligen en djupt förankrad uppfattning, som det lär komma att möta oöverstigliga hinder att inom överskådlig framtid rubba.

Men om alltså den alliansfria linjen håller inför den inhemska opinionen, så är detta, såsom mycket riktigt har framhållits här, inte någon garanti för att den håller inför andra makters bedömande. Den är ingen garanti för vår fred. Det är därför regeringen anser sig vara tvingad att förorda så kraftigt ökade rustningar som har skett vid årets riksdag. Och det är också därför regeringen måste vända sig emot allting som kan tas till intäkt för missuppfattningar om den svenska utrikespolitiska linjen. Mot, jag höll på att säga, vettvilliga förvrängningar av den typ, som moskva-byrån Tass excellerade i natten till söndagen, kan man ju ingenting göra annat

än uttrycka sin förvåning över att någon över huvud taget anser det vara lämpligt att utsätta den svenska opinionen för den påfrestning som direkt lögnaktiga beskyllningar måste utgöra.

Men det är en sak. Vad utländska agenter och andra har att förkunna om vår utrikespolitik kan vi inte göra mycket åt. Däremot måste vi ju ge akt på vårt eget uppträdande. Och det är för att undvika varje spår av missförstånd som vi så noga följer vad som sker exempelvis i Eroparådet. Detta beror inte på något formalistiskt tänkande, på att vi har bitit oss fast vid vad som ursprungligen stod i Europarådets stadga. Detta är inte motivet för vårt ställningstagande. Och det är inte heller — det tror jag kammarens ledamöter kan vara övertygade om — någon som helst vilja att isolera oss från de västliga demokratierna, där vi i ideologiskt avseende hör hemma, som föranleder den svenska regeringen att i dag på nytt deklarerar, att om man emot vårt bestämda bestridande och emot Europarådets ursprungliga intentioner förvandlar Europarådet till ett organ för den europeiska försvarsgemenskapen, så måste vi med beklagande och med sorg i hjärtat konstatera att då får vi överväga vår ställning. Det är ju ingen ny ståndpunkt. Den har den svenska regeringen vid många tillfällen deklarerat, och ingenting har inträffat som har gjort att vi på den punkten har anledning att ändra eller modifiera vår uppfattning. Vi sträcker oss så långt vi kan för att bevara ett samarbete som vi sätter stort värde på, men månheten om den alliansfria linje, om vilken alla de demokratiska partierna är överens, gör att det tyvärr finns gränser som man inte kan överskrida.

Den enda punkt, där meningarna har varit delade i debatten hittills, gäller regeringens handläggning av de spionerifällor, som ägde rum inte i fjol utan för åtskilliga år sedan men som upptäcktes i fjol.

Det är kanske onödigt att poängtera att regeringen betraktar den inblandning, som har skett från Sovjetunionens diplomaters sida som en belastning av för-

Ang. Sveriges utrikespolitik.

hållandena. Det har vi ingalunda dragit oss för att klargöra. När man nu säger att vi borde ha dragit den konsekvensen av vad som skett, att förbjuda sovjetdiplomaterna att röra sig fritt här i landet, kan jag villigt medge att det rent temperaments- och känslomässigt kan finnas skäl för en sådan reaktion. Men vi är ju i svensk politik vana att handla under hänsynstagande till den effekt en åtgärd kan bedömas få. När man i vissa andra länder inskränkte sovjetdiplomaternas rörelsefrihet, skedde det som en reaktion emot inskränkningar från rysk sida av västerländska diplomaters rörelsefrihet. Det är klart att man kan säga, att får inte västerländska diplomater resa fritt i Sovjetunionen, så skall motsvarande restriktivitet drabba moskvadiplomaterna i Sverige. Det är bara den invändningen man måste göra, att vi inte accepterar en sådan reciprocitet. Sverige är ett fritt land. Vi låter alla våra medborgare och även utländska medborgare resa här. Vi accepterar inte en reciprocitet som skulle tvinga oss att i varje situation införa samma inskränkningar och samma begränsningar som gäller exempelvis för Sovjetunionens egna medborgare i deras hemland. Därför kan det inte vara ett tillräckligt skäl för oss att införa inskränkningar i sovjetdiplomaternas rörelsefrihet, att våra diplomater i Sovjetunionen behandlas på samma sätt som en hel del andra människor där, så till vida som de inte får resa fritt.

Denna vår uppfattning delades av Norges regering och Danmarks regering, och Sverige, Norge och Danmark intog gemensamt den positionen att de från rysk sida gjorda inskränkningarna inte skulle föranleda några motsvarande åtgärder från vår sida. Vi är fortfarande fria länder som är stolta över att vi kan tillåta insyn och tillåta folk att resa fritt.

Detta är en sak. En annan är, om spioneriaffären kan föranleda någon ändring av denna ståndpunkt. Vi har prövat den frågan och har kommit till det resultatet, att man knappast kan säga att den har gjort det. De spioneriaffärer, som avslöjades här under 1952, hade

i intet fall kunnat förhindras genom inskränkningar i sovjetambassadens tjänstemäns rörelsefrihet. Kontakterna togs i Stockholm, och i Stockholm måste i varje fall finnas rörelsefrihet. Det hade i de affärer, som erkänts, praktiskt inte spelat den ringaste roll, om man haft en begränsad eller icke begränsad rörelsefrihet. Händelseförloppet hade ändå blivit precis detsamma. Även om det kan finnas andra, icke upptäckta spioneriaffärer, tror jag att det är ett mycket klent vapen att införa en anmälningsplikt, som väl inte kommer att bli så lätt att kontrollera och övervaka. Vi tror att den skulle ha en mycket ringa betydelse ur säkerhetssynpunkt, och har den det, menar vi, att det har inte inträffat någonting nytt sedan föregående höst, när vi prövade, huruvida vi av reciprocitetshänsyn skulle göra en inskränkning i sovjetambassadens tjänstemäns rörelsefrihet i vårt land.

Ja, det är den ståndpunkt, som vi har kommit till. Jag medger villigt att frågan känslomässigt kan betraktas annorlunda, men eftersom vi inte reagerade omedelbart, när inskränkningarna i våra diplomaters rörelsefrihet skedde, och eftersom vi inte tror att saken ur säkerhetssynpunkter spelar någon roll, har vi vid vår prövning — som jag kan försäkra herr Ewerlöf varit omsorgsfull — kommit till resultatet, att det för närvarande inte finns någon anledning att ändra de regler som gäller.

Herr EWERLÖF (h) kort genmäle: Herr talman! Jag vill bara göra ett kort genmäle.

Jag beklagar att statsministern deklarerat regeringens negativa inställning till frågan om inskränkning av de ryska diplomaternas rörelsefrihet. Det förefaller, som om statsministern menar, att reciprociteten i och för sig skulle kunna åberopas, vilket också har skett i andra länder, men att vi inte gärna kan göra det, eftersom vi har rörelsefrihet för våra egna invånare, vilket ryssarna icke har. Jag förstod inte vad det skulle innebära för skillnad mellan oss och de

Ang. Sveriges utrikespolitik.

andra länder som redan har gjort dessa inskränkningar i sovjetdiplomaternas rörelsefrihet. Förhållandet är väl det samma i dessa västerländska länder med avseende på rörelsefriheten för dess egna medborgare. Redan reciprociteten borde alltså kunna bedömas såsom ett tillräckligt skäl.

Men härtill kommer spioneriaffärer-na såsom en extra belastning. Man kan väl knappast förneka, att det skulle i någon mån kunna bidra till att öka våra möjligheter att hålla en övervakning över vad som händer och sker, om vi genomför dessa inskränkningar.

När man här åberopar Danmark och Norge, får jag erinra om att dessa länder icke har haft samma erfarenheter som vi i fråga om spioneriaffärer. Jag har vid de resonemang som jag har haft med danska och norska politiker, även på ganska hög nivå, närmast fått det intrycket, att om de hade behövt uppleva detsamma som vi gjort i dessa hänseenden, skulle måhända deras inställning till frågan ha varit en annan.

Jag har för det tredje tillåtit mig att åberopa psykologiska skäl. Jag skulle tro att med rysk psykologi kommer det närmast att uppfattas såsom en undfallenhet från svensk sida att man inte vidtagit en åtgärd som man på rysk sida skulle ha funnit naturlig, om deras läge i förhållande till oss hade varit detsamma som vårt är i förhållande till dem.

Herr OHLON (fp) kort genmäle: Herr talman! Jag kan vara överens med statsministern så långt, att skulle vi ha infört inskränkningar i vissa diplomaters rörelsefrihet på grund av reciprociteten, skulle vi ha gjort det omedelbart efter det att våra egna diplomater fått sin rörelsefrihet begränsad i berörda länder. Men det är inte på grund av reciprociteten som jag ifrågasatt en inskränkning av rörelsefriheten för vissa diplomater, utan det är på grund av vad som uppenbarats inte bara förra året utan även tidigare.

Nu säger statsministern att en sådan inskränkning är inte effektiv. Nej, inte

är den det, men vi gjorde dock för några år sedan den erfarenheten, att medlemmar eller anställda vid, jag tror, sovjetbeskickningen påträffades i olika sammanhang ute i olovliga ärenden, där tydligen meningen var att de skulle skaffa sig insyn i våra försvarsanstalter. Jag föreställer mig, att hade vi en anmälningsplikt eller någon annan form av restriktioner genomförda för dessa diplomattjänstemän eller anställda, skulle det inte vara så lätt för dem att ta sig fram på förbjudna områden.

Herr ÖHMAN (k): Herr talman! I den redogörelse för det internationella läget, som regeringen lagt till grund för denna diskussion, fick vi höra, att den ideologiska och politiska spänningen fortsätter, att kapprustningen fortgår och att det kalla kriget upprätthålles.

Allt det där är naturligtvis intressant, men man kan inte säga att det är så värst upplysande. Folk i allmänhet vet nog om dessa företeelser, även om regeringen inte skulle framhäva dem i sin deklARATION.

Vad man däremot i allmänhet är intresserad av är att få reda på orsaken till spänningen i världen och vilka krafter det är som organiserar det kalla kriget och vad man från vårt håll skall göra för att komma fram till ett bättre tillstånd. Men den sidan av saken går regeringen — kanske av förklarliga skäl — inte in på. Det är kanske ett alltför brännbart ämne, men jag tror att det är nödvändigt att ändå gå in härpå för att kunna ställa ett hållbart perspektiv och fastlägga en riktig utrikespolitisk kurs. Det är väl så i utrikespolitiken framför allt, att man måste se de faror som hotar för att kunna vidtaga de åtgärder som är nödvändiga för att i görligaste mån avvärja dessa faror. Låt mig därför, herr talman, bara med några ord uppehålla mig vid vad jag anser vara karakteristiskt i den nuvarande världsbilden.

Det karakteristiska i världsbilden är, såvitt jag förstår, att hela den kapitalistiska världen lever i ett permanent kris-tillstånd, en kris som blir djupare för

Ang. Sveriges utrikespolitik.

varje dag som går och som kapitalismen inte kan komma ur. Det är en kris för hela det gamla samhällssystemet. Ur denna allmänna kris skapas de motsättningar, som allt tydligare kommer till synes i fråga om utrikeshandeln, i jakten efter avsättningsområden och råvarukällor, på det militära området, i fråga om baspolitiken o. s. v. Man måste uppmärksamma att dessa motsättningar ingalunda är så ensidiga som de i allmänhet framställles. Det är inte bara mellan Öst och Väst som motsättningarna är stora. De tillväxer dagligen också mellan de västliga länderna, d. v. s. mellan de kapitalistiska staterna i världen.

Man kan inte komma förbi det förhållandet, att den starkaste av de västerländska makterna, Förenta staterna, genomför en politik som uppvisar skrämmande likheter med den vi var vana vid under den Hitlertyska tiden. Målsättningen för Hitlertysklands politik och den, som den nuvarande amerikanska statsledningen genomför, är i stort sett likartad. Den nye amerikanske presidentens första tal inför kongressen klarlägger inriktningen av den politik som man nu ämnar genomföra. Det talet kommenterades icke i regeringens redogörelse men däremot den avgående presidentens avskedstal. Såvitt man förstär av den nye presidentens första tal, där han lägger ut sin politik, går den ut på att vidga kriget i Fjärran Östern och att uppsäga alla avtal som segermakterna slöt efter det andra världskriget, d. v. s. att rasera den grund på vilken det nuvarande mellanfolkliga umgänget försiggår. Det är verkligen inget ljust perspektiv som öppnar sig för folken, om denna politik kommer att dominera vår värld.

Nu liksom på Hitlers tid döljer man sina aggressiva avsikter bakom talet om nödvändigheten att försvara sig mot den s. k. kommunistiska aggressionen. Jag vill erinra om att den tyska nazismen — som för övrigt på nytt sticker upp huvudet i Västtyskland — också till en tid lyckades bedra folken med sitt tal om det kommunistiska hotet. Men det gick ju snart upp för praktiskt taget alla, att syftmålet med den förda politiken var

att slå under sig alla länder i Europa och erövra världsherraväldet åt den tyska storfinansen. Det är någonting liknande som nu försiggår från den amerikanska storfinansens sida. De utropar sig själva som världens ledande makt och apostroferades för det t. o. m. av Sveriges statsminister under hans besök i Amerika.

Vad vi upplever är att den amerikanska baspolitiken och dess infiltration i en rad länders inre förhållanden innebär en faktisk okkupation av tidigare fria nationalstater. Hur omfattande denna verksamhet är, fick vi en bild av i tidningen News i Washington, som den 10 januari skrev: »Så många av regeringens civila tjänstemän befinner sig för närvarande utanför USA:s gränser att man med dem skulle kunna ställa upp mer än femton armédivisioner.» Tidningen uppgav att USA underhåller 397 837 tjänstemän i utlandet. Det uppgavs vidare att enbart i Frankrike finns sjutton amerikanska regeringsinstitutioner, som sysselsätter 1 500 amerikanska medborgare.

En så allmän — i varje fall på borgerligt håll — ansedd tidning som Times i London, vilken ju ingen kan misstänka för kommunistiska sympatier, skrev för någon tid sedan om den amerikanska politiken följande tänkvärda ord, som jag också skall be att få citera: »Även den mest vidsynte engelsman måste få en instiktiv känsla av missnöje, när han är tvungen att hos en amerikansk polisman be om lov för att gå över engelsk mark.» Jag behöver inte kommentera detta uttalande. Jag tror att det är tillräckligt talande i sig självt och säger, hur pass långt det har gått också i gamla England sedan amerikanerna satte i gång med sin stora »hjälpaktion» för Europa.

Ännu ett exempel. Det är inte bara Times, som anslår dessa toner, utan en rad andra borgerliga tidningar är också inne på samma linje. Jag vill erinra om att tidningen Daily Mirror skriver beträffande den amerikanska politiken visavi England: »Det uppstår en vana att handskas med England som med en fat-

Ang. Sveriges utrikespolitik.

tig släkting. Man undervisar det, behandlar det nedlåtande eller ignorerar det helt.»

Ja, så där står det till med den västliga gemenskap, som av olika talare har prisats i denna debatt. Jag tror inte att vi skall lita för mycket på gemenskapen i väster. Jag tror inte den kommer att bli bättre än den nu är, utan utvecklingen tyder på att den kommer att försämrans. Det vore klokt av oss allesammans att verkligen begrunda, kanske litet allvarligare än tidigare, att denna amerikanska politik berör oss i synnerlig grad, framför allt därför att två av våra nordiska grannländer har snärjts in i Atlantpakten, förlorat sin suveränitet och tvingats att uppträda som drabanter åt dem därborta.

Besättandet av de danska baserna, som nu är högaktuellt, är en sak som i högsta grad också angår oss här i Sverige. En sådan farhågor uttalas. Också tidningar, som är mycket regeringstroga och mycket artiga mot det nya herrefolket, börjar verkligen se skeptiskt på utvecklingen.

Ett av regeringspartiets organ här i Stockholm, Aftontidningen, kommenterade häromdagen den dansk-amerikanska baspolitiken och tolkade stämningen bland det danska folket på följande sätt: »Vad som väcker en viss oro är att amerikanerna yrkar på att den amerikanska flygpersonalen skall ha sin egen jurisdiktion och detta även i angelägenheter, då danska medborgare är inblandade. Yrkandet har väckt obehagliga minnen från ockupationen från kriget.» Jag tror att tidningen riktigt tolkat de danska reaktionerna inför det som nu förestår. Det är en ockupationspolitik som genomföres, fastän den försiggår i andra former än den brutala inmarsch som Hitlerarméerna gjorde den 9 april 1940.

Jag har velat göra dessa reflexioner

till det allmänna läget, innan jag med några ord berör vår egen utrikespolitik.

Sveriges officiella utrikespolitik är ju alliansfrihet, och den målsättning som anges är att landet vid ett eventuellt storkrig skall kunna stå utanför liksom under första och andra världskriget. Från vårt håll har upprepade gånger framhållits, och vi framhåller alltjämt, att vi är för en sådan utrikespolitik. När vi kritiserar regeringen i fråga om utrikespolitiken, är det icke på grund av dess officiella proklamationer, utan det är därför att vi anser att regeringen i praktiken inte genomför en verklig alliansfrihet.

En alliansfri utrikespolitik får inte innebära att vårt land skulle förhålla sig passivt mot de krafter som förbereder krig eller att Sverige rent av skulle ge något slags stöd åt krigets organisatörer. Det är särskilt i dessa frågor som motsättningarna uppstår mellan det parti jag representerar och de andra partierna här i riksdagen.

Vi menar att det strider mot den deklarerade alliansfria kursen att delta i Marshallorganisationen, Europarådet och liknande sammanslutningar, som utvecklar sig till att allt tydligare bli sidorganisationer, bihang till Atlantpakten.

Vi anser att Sveriges ställning till Spaniens inval i Unesco är ett nytt uttryck för undfallenheten mot de krafter, som under senare år har gjort och gör allt för att rehabilitera den gamla fascismen. Det ställningstagande, som den svenska delegationen gjorde, har ju väckt berättigat uppseende och en berättigad opinion även från kretsar som står regeringspartierna mycket nära. Vi kommunister ansluter oss till denna opinion, och vi anser att Sverige icke genom att lägga ned sin röst faktiskt skulle ha stött den spanska fascistregimens rehabilitering och inval i Unesco och därmed öppnat ytterligare en väg för Francospaniens inträde i Förenta Nationerna.

Statsministern sade i sin replik att vi skall ge akt på vad vi själva gör här i Sverige för att icke åstadkomma missförstånd ute i världen. Jag är helt enig

Ang. Sveriges utrikespolitik.

med honom om den saken. Jag vill understryka det genom att säga att vi kommunister anser att det strider mot en alliansfri kurs och att det i varje fall inte stärker Sveriges ställning i världen att på sätt som sker deltaga i det kalla kriget, som större delen av pressen dagligen gör och sannolikt gör med regeringens medgivande.

När man exempelvis, som det skedde under valrörelsen i höstas, publicerar trespaltiga bilder i regeringens främsta organ, Morgon-Tidningen, på vilka en sovjetrysk bomb kreverar i Sverige och ödelägger landet, så tror jag inte att sådana åtgärder bidrar att minska spänningen eller att inge förtroende till allvaret i regeringens deklARATIONER om alliansfriheten. För att bara ta ett exempel till, så slog man i den andra socialdemokratiska tidningen i Stockholm, Af-tontidningen, över hela första sidan upp rubriken att Sovjetunionen har utarbetat en plan för att ockupera hela världen med undantag av Amerika. Inte gagnar man väl med sådana utfall i pressen strävandena att åstadkomma en bättre atmosfär och förbättrade relationer till vårt grannland i öster? Jag vet att vi här i landet har, som man säger, en fri press, och det kan måhända bli repliken. Men om regeringen inte kan göra så mycket åt vad högerpressen och folkpartiets tidningar skriver — det har jag inte heller begärt — så tycker jag nog att den borde kunna utöva åtminstone något inflytande på vad socialdemokratiska tidningar skriver. Och vill regeringen verkligen bidra till att minska spänningen och misstron, tycker jag den borde se till, att åtminstone inte regeringspressen sysslar med den art av propaganda, som jag här har erinrat om.

Vi anser vidare att Sverige borde göra en kraftfullare insats för att söka åstadkomma ett slut på de krig som redan pågår. Jag riktar därvid uppmärksamheten i första hand på Koreakriget, som ju omnämnes i regeringens deklARATION, ett krig som regeringen givit politiskt, moraliskt och materiellt stöd. Jag kan inte underlåta att säga, att det är ett rätt slående uttryck för hur tänjbart be-

greppet alliansfrihet är för regeringen, när den i trontalet försäkrar att »För-enta Nationernas ihärdiga försök att er-hålla vapenvila i Koreakriget har hit-tills varit förgäves.»

Dessa förmenta försök att erhålla va-penstillestånd i Korea bör lämpligen illustreras med det faktum, att det amer-ikanska högkvarteret beslutat, och offi-ciellt meddelat avsikten, att utradera 78 nordkoreanska städer just under den tid som stilleståndsförhandlingarna på-går. En annan lämplig illustration till talet om de »ihärdiga försöken» att få vapenvila är den krigföring mot värn-lösa krigsfångar, som den amerikanska regeringen medgivit att den för. Enligt Röda korsets uppgifter blev under förra året 3 000 krigsfångar i lägren dödade eller sårade. De stilleståndsförhandling-ar, som en lång tid förts, har nu brutits av amerikanerna trots att man blivit ense i 63 olika tvistefrågor, medan endast en fråga kvarstod olöst, nämligen frågan om krigsfångarnas repatriering. Jag ty-cker inte att detta vittnar om allvarlig vilja från USA:s sida att åstadkomma ett slut på Koreakriget.

Regeringen meddelar i sin deklARATION, att en tredjedel av de 120 000 krigsfång-arna, d. v. s. 40 000, inte vill återvända till sina hemländer, till Nordkorea eller Kina. Man bygger detta påstående ute-slutande på uppgifter från den ena par-ten och fäster inget avseende vid upp-gifterna från andra parten om att krigs-fångarna i lägren utsättes för en sådan press och sådant hot i samband med den s. k. utfrågningen, att de av fruktan för repressalier och i medvetande om att re-dan 3 000 fångar blivit mördade i lägren icke vågar uppge sin verkliga stånd-punkt. Den svenska FN-delegationen har anslutit sig till USA:s förslag i repatri-eringsfrågan, ett förslag som inte öve-rensstämmer med internationella konven-tioner och rättspraxis. Detta klarar re-geringen av på det sättet, att man i de-klARATIONEN säger att de internationella konventionerna inte har räknat med att krigsfångar skulle motsätta sig att åter-sändas till hemlandet. Därför menar man sig ha händerna fria att icke följa de

Ang. Sveriges utrikespolitik.

klara bestämmelser som senast inskrivits i 1949 års Genèvekonvention. Nej, de internationella konventionernas författare hade väl inte heller räknat med att krigsfångar skulle behandlas på det sätt som vi har vittnesbörd om från Korea.

Men man kommer inte ifrån sakfrågan på detta enkla sätt. Det finns internationella överenskommelser på området, och de bör följas.

I FN förelåg också ett förslag om fredlig reglering av hela Koreafrågan, framställt av Sovjetunionen, som gick ut på att krigshandlingarna omedelbart skulle inställas på basis av den överenskommelse som faktiskt finns mellan parterna. Frågorna om krigsfångarnas repatriering och Koreas enande skulle överlämnas till en allsidigt sammansatt kommission. Varför stödde inte vår FN-delegation detta förslag.

Låt mig till sist bara ta upp ett par andra frågor. Jag tror att det blir allt svårare för Sverige att vinna tilltro på uppriktigheten av vår alliansfrihet, även därför att man på olika vägar etablerar ett allt intimare samarbete med atlantblocket. Det sker både i Förenta Nationerna och under senare tiden också i vissa militärpolitiska sammanhang. De allt oftare förekommande besöken av höga dignitärer från atlantblocket, besök av krigsfartyg i våra kuststäder, den livliga skytteltrafiken över Atlanten och den fortgående standardiseringen av vår vapenutrustning med A-pakten inger inte förtroende till den officiellt deklarerade alliansfriheten. Vi får amerikansk radarmaterial, men säkert inte för våra vackra ögons skull, utan av andra skäl. Försvarsministern köper stridsvagnar i England av samma typ som A-pakten utrustar Danmark och Norge med. Det meddelas i pressen, att Sverige får göra dessa köp efter tillstånd från Washington, som annars anser att atlantpaktsländerna bör ha prioritet. Det är tydligt att man betraktar Sverige som nära lierad med Atlantpakten.

I går uppgavs det i pressen — jag vet inte om det är sant, men jag nämner det med alla de reservationer man måste göra för uppgifter i pressen — att för-

svarsministern är i gång med att köpa jaktplan från utlandet av samma typ som A-pakten är utrustad med. Det är inte ofta jag kan instämma med Aftonbladet i politiska frågor, men i denna fråga kan jag verkligen göra det. Tidningen skrev i går följande: »Det finns skäl att se upp med hans (försvarsministerns) håg för snabbaffärer. De binder oss militärt och är i längden oförenliga med den alliansfria politik vi förklarat oss föra. Vi kommer i beroende av inköpskällan, ett beroende som naturligtvis blir större om det skulle bli krig, då det ställs extra stränga krav på materiellens ersättning och underhåll...»

Jag tror att dessa synpunkter är riktiga. Vi kan inte göra anspråk på att bli trodda på de deklarerade orden om alliansfrihet, när regeringen i praktiken etablerar en allt intimare samverkan med atlantblocket. Det är en farlig politik, en politik som kan få de mest ödesdigra konsekvenser för vår fred och för vårt nationella oberoende.

Till sist några ord om ett par andra frågor. I det tryckta material, som vi fick oss tilldelade i går om utrikesfrågorna, har utrikesministern låtit avtrycka och införa sin valbroschyr från 1952 års val. I denna valbroschyr finns det ett par påståenden som jag inte kan lämna oemotsagda. Det första påståendet gäller utrikesministerns polemik mot de människor, som nu eftersträvar att åstadkomma en fredspakt mellan de fem stormakterna i världen. Denna strävan, som i dag omfattas av 600 miljoner människor, anser sig utrikesministern kunna avfärda med en hänvisning till att vi ju redan har en universell fredspakt i FN:s stadga och att därför ett nytt avtal inte skulle ha någon som helst betydelse. Ja, det är naturligtvis i och för sig en bestickande argumentation, men en argumentation som måste underkännas, ty man kan ju inte förbigå det faktum, att Förenta Nationernas stadga numera på väsentliga punkter icke är i kraft. En fredspakt mellan de fem stormakterna, som dessutom skulle bli öppen för alla andra stater, som vill

Ang. Sveriges utrikespolitik.

ansluta sig därtill, skulle ju få till uppgift att återställa Förenta Nationernas stadga och medföra att denna organisation skulle kunna fylla den uppgift, som den ursprungligen hade. Jag är övertygad om att när över 600 miljoner människor i världen med sina namn ställt sig bakom detta krav, är dessa enkla människor en makt att räkna med, och jag vill i motsats till utrikesministern hoppas att de fredsälskande massornas påtryckningar skall bli så starka, att kravet på en fredspakt inte kan ignoreras. För Sveriges del vore det av den största betydelse om en sådan överenskommelse kunde uppnås, och jag har verkligen mycket svårt att förstå hur en utrikesminister i vårt land, som vill ha fred, kan polemisera mot och motsätta sig det enkla kravet på att stormakterna, som ändå avgör världsfredens bestånd, skall sätta sig vid förhandlingsbordet och lösa sina tvister i stället för att förbereda en ny krigskatastrof för mänskligheten.

Det andra påståendet i utrikesministerns skrift är att kommunismen bygger på en filosofi med aggressiv tendens och att det är därför som den kapitalistiska världen med USA i spetsen genomför den våldsamma upprustningen. Detta är ju ingenting annat än ett direkt försvar för Atlantpakten och för den militariseringspolitik, som genomföres under Förenta staternas ledning, men därtill kommer att hela argumentationen bygger på en osanning. Den kommunistiska ideologien är ingalunda aggressiv. De socialistiska länderna utgår i sin utrikespolitik från att mellanstatliga tvistefrågor skall kunna lösas genom förhandlingar och inte med krig. Grundvalen för den utrikespolitik, som bedrivs i socialismens länder, är ju antagandet av möjligheten att de två dominerande samhällssystemen i världen kan leva vid varandras sida utan att komma i krig med varandra. I detta fall har de också sällskap med den svenske utrikesministern av år 1948. I den utrikesdebatt som fördes här i kammaren den 4 februari 1948 utvecklade herr Undén sin mening i dessa frågor på följande sätt: »Vi böra

tvärtom fasthålla vid den gamla, tidigare allmänt omfattade ståndpunkten, att nationer med vitt skilda politiska, religiösa, ekonomiska eller sociala åskådningar och institutioner, kunna fredligt leva vid varandras sida.» I detta yttrande instämde dåvarande talesmannen i debatten för folkpartiet, herr Bergvall, liksom utrikesutskottets ordförande herr Sandler, och jag står fortfarande kvar på samma ståndpunkt. Vi kommunister vidhåller den uppfattningen, att de två systemen kan leva fredligt, och vi anser att man bör föta svensk utrikespolitik på en sådan förutsättning och inrätta oss därefter. Det är att rekommendera, herr talman, en fredens politik, en alliansfrihet icke bara i ord, utan en alliansfrihet också i handling, som kan skapa garantier för att vårt land, om ändå det ohyggliga skulle inträffa, skulle kunna stå utanför en världsdrabbning, som ingen kan garantera att den inte kommer.

Herr NERMAN (s): Herr talman! Det har sagts att Sveriges utrikespolitik sedan ett sekel har bestått i att Sverige inte har haft någon utrikespolitik. Jag vågar inte påstå något bestämt om den saken, men säkert är att Sveriges folk aldrig har haft något märkbart intresse för frågorna under andra huvudtiteln. Det är ju också ganska okunnigt om yttervärlden. En gallundersökning helt nyligen rörde, att 40 procent av vårt folk inte vet vad Atlantpakten är. Vår utrikespolitiska analfabetism är en anklagelse mot de politiska partierna. Man kan knappast heller påstå, att den officiella neutralismen har verkat skolandet.

Svenskarna vill vara i fred för världshistorien, men denna lämnar tyvärr inte svenskarna i fred. Den kommer oss allt mera närgånget nära. Den ryska imperialismens uppvisning av sina fredssträvanden har sommaren 1952 ryckt oss så nära, att riksdagen har fått skäl att ägna ökat intresse åt storpolitiken. Och till dagens utrikesdebatt skall jag be att — med allt erkännande av otillräcklig diplomatisk expertis och med all respekt

Ang. Sveriges utrikespolitik.

för diplomatiens större överblick och stora svårigheter — få bidra med några synpunkter. De är inte representativa för det parti jag tillhör, och min kritik gäller också de borgerliga partiernas tveksamma och oklara opposition. Men jag vet att det finns några svenska medborgare, som är inne på samma synpunkter som jag, och jag tror att de ändå är värda att betänkas. Herr Näsgård skall också få veta min syn på frågan — fast jag tror att han vet den förut.

I dagens storpolitiska motsättning är det vanligt att man bara eller huvudsakligen ser isolerade lokala konflikter — Korea, Indokina, Kenya etc. — och inte något större sammanhang. Att se det så är enligt min mening otroligt lättsinnigt. Vad vi upplever — och som jag tycker man borde ha till grundsyn för all utrikespolitik — är ett stort organiserat anfallskrig mot Västerlandet och därmed också mot Sverige. Det är en alltmer systematiserad aktion, som utan några som helst moraliska hämningar arbetar jorden runt och i alla former: med direkta arméfördelningar i Korea, med lössläpande av gerillakrig som i Grekland häromåret, med i Kina utbildade lönnmördargrupper som förtrupper i Indokina. I vad mån det är centraldirigering när det gäller Kenya vet man inte, men bifallet till lönnmorden där nere saknas inte. Det arbetas vidare med fostran av rövade barn till femtekolonner mot deras egna folk, med människorov, utförda av yrkesförbrytare i Berlin, med spionage, landsförräderi och sabotageberedskap i länder som anses mindre mogna och mindre underminerade, t. ex. Sverige. Det här låter brutalt, men så brutal är verkligheten omkring oss i dag.

Säkert är hundratusentals centralt yrkesutbildade agenter i arbete jorden runt, säkert hundratal heltidsanställda i Sverige. Att här finns färdig också en stadgeenlig underjordisk rörelse i Stalins tjänst, är fullt klart, annars skulle partiet inte längre ha hans stöd. Man kan till belysning av läget påminna om att vid en Gallupundersökning nyligen förklarade sig 4 procent för diktatur.

Det stämmer då ganska bra, att Stalinpartiet här i landet hade 4,5 procent av höstens väljarkår — det är en mycket betänklig siffra — 4,5 procent trots avslöjandena strax före valet av det ryska spionaget.

För den ryska imperialismen är det inte fråga om lokala småkrig utan om ett enda och totalitärt krig, där visserligen ryssarna bara offerar andra folk. Men det är därför också rätt och gott, att FN försvarar friheten överallt, även om Sydkorea har en från frihetssynpunkt osympatisk statschef; han är dock inte värre än Kinas Mao Tse. Att Sverige erkände Mao Tses Kina — som redan har erkänt 2 miljoner avrättningar — var en farlig opportunist. Att sedan därtill rösta för att ta upp i FN en regim, som sedan flera år ligger i anfallskrig mot FN, det måste jag beteckna som, om jag får säga så, en makaber originalitet i ett särdeles genant sällskap, senast begränsat till Stalinblocket och Yemen.

Alla snälla fredsvänner hoppas alltså jämt att Öst och Väst skall komma till en avspänning i kompromissens tecken. Är det realpolitik att vänta sig och önska sig det? Jag menar inte det. Jag skulle heller inte vilja ha fred med ofriheten. En uppgörelse med Stalin blir ju aldrig annat än ett nytt München, om inte man är mycket stark.

Efter segern över Hitler trodde vi nästan alla på en fredlig samlevnad. Vi var oerhört naiva, men den som inte har vaknat än, den är värre än naiv. Jag uppskattar livligt välmeningen i den svenska utrikesledningens osjälviska och tragiskt missförstådda strävan att leva i ett gott samförstånd med Ryssland, om möjligt i vänskap, men den politiken har varit ett enda misslyckande. Vi borde snart kunna fatta, att Stalins Ryssland inte vill vänskap med oss annat än på villkor att vi underkastar oss. Och att tro att vi skulle med vår demokrati kunna moraliskt påverka, kunna uppfostra vederbörande — jag ber om ursäkt, men det tillhör nog det allra mest naiva man har fått höra.

Jag förstår och senterar att man är försiktig mot — jag uttrycker mig diplo-

matiskt — en opålitlig granne, så länge han är farligt stark. Man skall inte utmana. Men å andra sidan: flathet har aldrig imponerat på — jag uttrycker mig åter diplomatiskt och mycket finare än jag menar — en opålitlig granne.

Och man bör kanske fråga sig: Är den grannen verkligen så oövervinnligt stark?

Kontrarevolutionen i Ryssland, som nu är ett par decennier gammal, är kanske ändå inte fullt så stark som vi tror. Vissa framgångar har vunnits i produktionen, men man bygger inte en stark hushållning på slavarbete, och det gnisslar i bygget. Ryssland är alltså en stor slum för alla andra än funktionärsöverklassen. I de utsugna lydstaterna härjar hungersnöden. Avspärrningen med järnridån förstår man väl. Regimen är rädd för insyn i slavriket och för de döda själarnas utsyn i en friare värld i väster med ofantligt mycket större välstånd — om man kan tala om välstånd på det andra hållet. Efter fiaskot med strejker mot Atlantpakten och stalinisternas tillbakagång vid alla fria val jorden runt har man tagit till en ny fredspropaganda, en manöver som emellertid inte längre lurar andra än absolut urbota pacifisthöns.

I Korea har aggressionen blivit motad. Titos avfall var också ett kännbart bakslag, som oroad och alltså oroar. Det förde till rasande utrensningar i stalinistsocieteten, och de visar kanske allra bäst Österns svaghet. Skräckvälde är alltid bevis på svaghet. Man liter inte längre på varann. Bödlarna avrättar varandra. Av sex terrorchefer i Ryssland har bara två dött en naturlig död — såvitt man vet. Av 16 stiftare av Kominform är 11 redan likviderade — ganska bra marscherat på fem år! Det är ett farligt yrke att vara kommunistledare — det farligaste av alla — på östsidan. Man måste beundra heroismen i försöken till stalinistisk renlevnad medan det tipas vem som kommer att likvidera vem. Jag tänker att herrar ledare i Sverige i hjärtat är mycket belättna med att utvecklingen här går sakta. T. o. m. propaganda- och utrikesministrar har det käns-

Ang. Sveriges utrikespolitik.

ligt österut. Man går på farlig mark. Har man inte också här i partiet läkare att se upp med?

Jag har antytt några svaghetstecken i öster. På sistone har en allvarlig försörjningskris tillkommit av misshushållningen och ytterligare antisemitismen, trots formuleringen antisionism en klar fortsättning i Göbbels' och Streichers spår, det klassiska tecknet på behovet av en syndabock.

Självklart, herr talman, är den ryska kontrarevolutionen alltså mycket stark och kan måhända ännu ställa till mycket ont. Kanske kan t. o. m. oron därute tvinga fram ett krig. Men jag tror inte, att den ryska kontrarevolutionen är fullt så stark som vår rädsla tror. Den bygger till avsevärd procent på bluff och till en ännu större procent på motsidans fruktan. Jag har tidigare i denna kammare uttryckt den tanken att man kanske där ute är mera rädd än vad vi är. Man har det säkert besvärligare än vad vi i väster har det. Den ryske fredsfursten vill troligen inte krig för Rysslands del — om inte segern är tillräckligt förberedd genom underminering, men han vill inte heller fred. Han spekulerar i Västerlandets utarmning och inbördeskrig. Fredsfursten vill alltså krig, krig mellan de s. k. kapitalistiska staterna för att sedan som ett visst djur smyga sig in på slagfältet och ta hand om spelet.

Det här är ingen fantasi. Han har själv sagt det — jag citerar i hans svenskspråkiga huvudorgans översättning den 1 december 1951: »Vår fana är och förblir sedan länge fredens fana. Men om ett krig börjar så får vi inte sitta med armarna i kors — då måste vi framträda, men framträda som de sista. Och vi träder fram för att kasta den avgörande vikten i vågskålen, den vikt som kommer vågen att slå över.»

Det är ju klara ord: Stalins statskonst i ett nötskal. Stalin söker söndra Europa mot Amerika och helst få oss i inbördeskrig. Det lär nog förbli en desperat önskedröm, men han har onekligen en god hjälp i Västerens neutralister; och de politiker, som nu i amerikafiendskap luf-

Ang. Sveriges utrikespolitik.

tar sina europeiska mindrevärdeskänslor, de spelar Stalin och sin egen undergång i händerna. För att mota alla missförstånd vill jag omedelbart säga ifrån: Vi bör fullt årligt kritisera Amerikas fel. De räcker till, och jag skriver under alla bevisbara anmärkningar. För resten är jag portförbjuden där som gammal kommunist. Men trots allt som vi kan ha att anmärka: vill Europa leva som en fri världsdal, måste vi hårdare än någonsin hålla ihop med Amerika, med Förenta staterna, vars fria fackliga rörelse får allt bättre samförstånd med Europas och vars folk för övrigt en så principfast socialist som Ernst Wigforss i en jultidning helt nyligen har givit en nykter och sympatisk skildring av — en skildring som borde kunna rensa ut det gamla, tyvärr ännu starka klichétänkandet mot Amerika i den svenska arbetarklassen. Herr Öhman skrämde med ett nytt 9 april. Det är nog att fråga: Var stod herrar Öhman och Stalin den 9 april 1940?

Amerika och Atlantpakten — båda med sina brister — är i dag de löftesrika faktorerna i en grå värld — löftesrika också för oss. Ett första bevis på Atlantpaktens allvar är dess manöver i höstas i Nord-Atlanten. Jag bara beklagar, att den inte fördes längre in i Östersjön. Jag beklagar också, att Ryssland gavs triumfen att ett amerikanskt flottbesök hos oss avvisades liksom att vi själva avstod från ett vänbesök på det danska Bornholm. Det är beklämmande, när man inte längre kan välja sitt umgänge helt fritt.

Stalin är förmäten i sina önskemål. Men — han kan få rätt, om inte Västerlandet enas.

Det enandet går tyvärr inte fort. I Europarådet finns det två mycket känsliga medlemmar, som just nu har det mycket svårt: det är Sverige och det är Eire. Lyckligtvis har de andra staterna hittills kunnat ta hänsyn till damerna, så att de inte ännu har behövt lämna sällskapet. Man får också hoppas, att den damen som vi är mest intresserade av inte skall begå den skandalen Stalin till behag. Men man har — icke minst

efter regeringsdeklarationen i dag — skäl att vara ganska orolig. Vad Europarådet beträffar vill jag ytterligare bara säga: Gudskelov, att ombuden i församlingen inte är regeringsutsedda och att vi har självständiga svenska ombud!

Men i samband med Europarådet har jag en observation att göra, som jag tror har en viss vikt.

Det finns — främst i de sociala föregångsland där socialdemokratien är stark — en tendens att inte vilja ha Europa enat, förrän vi har fått socialistiska partier i regeringsställning och ekonomisk dominans i alla Europas stater. Jag är ledsen, att jag med hänsyn till utvecklingen i socialgrupperingen och av andra skäl har svårt att tro, att vi någonsin får uppleva det — med arbetarpartier nämligen som samtidigt erkänner varandra som pålitliga socialistpartier. Statligt kommer de ju att ha — och i regeringsställning kommer de att starkt känna — en del motsatta intressen som hindrar samarbetet. Det finns inbördes svårigheter t. o. m. här i Skandinavien, där man inte ens är ense om det mest grundläggande, det gemensamma försvaret för folk och framsteg. Jag tror att det är riktigare att Europa enas på den grund som redan finns, med dess olika grader av statlig dirigeringsring, annars finns det kanske en dag inte någon grund alls att fritt enas på. Med en enhetlig hushållning i stort och en enhetlig arbetsmarknad skulle ju också ett enat Europa erbjuda ett mycket större arbetsfält för arbetarrörelsen. Socialismen är, om inte min fostran i rörelsen från början är alldeles missriktad, en internationalistisk strävan. För mig blev det en centralpunkt i livsynen, detta om Internationalen, som »åt alla lycka bära». Jag är alltså övertygad om det riktiga däri. Det är bara Stalin som tillämpar »socialism i ett land» med känt resultat.

Jag förstår mycket väl de rent statliga svårigheterna för t. ex. Brittiska samväldet, men jag måste ändå beklaga den brittiska och ävenså den tyska arbetarrörelsens inställning till Europas enande. Det är farligt när arbetarrörel-

Ang. Sveriges utrikespolitik.

sen stelnar i det nationella och även andligt fastnar i den gamla mellanstatliga konkurrensen, som socialismen måste upphäva, om den vill vara sig själv trogen.

Det var en mycket känd socialist som en gång avvisade strävan till Europas enande därför att enligt honom var det bara ett försök av kapitalismen att undertrycka socialismen i Europa. Han krävde i stället ett enat Europa av socialistiska stater. Den socialisten hette Lenin, på den tiden ännu socialdemokrat. Men är det inte en ganska likartad ideologi som föresvävar de nationellt fastkörda socialdemokraterna? Man vill bevara den nationalstatliga organisationen för att kunna konservera de förvärv som man kunnat tillkämpa sig. Det är mänskligt. All konservatism är mänsklig. Men obenägenheten att tänka internationalistiskt är farlig både för Europas frihet och för arbetarrörelsens sociala förvärv i de olika länderna.

Vad jag här har sagt är ingen anklagelse. Det är fullt begripligt att just arbetarrörelsen med stor styrka betonar socialvärden inom sina nationella områden. Jag senterar på det högsta arbetet för det egna folkets väl. Jag konstaterar bara med vemod vart utvecklingen — och det alldeles korrekt enligt demokratiens parlamentariska spelregler — har fört oss. Jag menar att en socialist nyligen i en tysk tidskrift har formulerat läget riktigt, när han säger: »Roten till dagens onda är inte privategendomen, utan den nationalstatliga avstängningen.»

Nu ber jag, herr talman, att få återkomma till Sveriges ställning till Ryssland. Trots vår självuppoftande neutralitet har vi kommit in i farozonen såsom aldrig förr, det inser nu alla. Vi har till och med fått litterärt belägg på att den helt lojala högsta diplomaten börjar känna sig osäker om huruvida neutraliteten blir ett »paradis för oss».

Det finns ju i den ryska politiken mot Sverige åtskilligt som är oroande. Där är spionaget, direkt från ryska ambassaden och indirekt genom det ekonomiska stödet åt Rysslands femte kolonn

här i landet. Man bör inte glömma att Stalin på sin partikongress i oktober klart och tydligt lovade ökat stöd åt landsförrädarna i andra länder. Här vill jag med tacksamhet erinra om hur välgörande det kändes när vår regering i somras — det var den 16 juni, då statsministern skötte utrikes ärendena — kallade upp den ryske ambassadören och gav honom en kraftig uppläckning för ambassadens skamlösa spionage. Det var starka och riktiga toner, något helt annat än undfallenheten 1950 då den ryske militärattachén fick ta med sig spionfilmen från Stockholms skärgård, fastän vi hade diplomatisk rätt att ta ifrån honom den.

Ytterligare oroande är avstängningen av Sassnitz-rutten, d. v. s. mörkläggningen av hela det ryskockuperade området i och för anfall från en laddad östersjö-kust. Väderstrecken för anfall behöver väl inte närmare diskuteras?

Jag pekar vidare på ryssarnas i pressen omtalade missnöjespropaganda bland de svenska lapparna. Den är helt naturlig, man vill ju befria alla undertryckta folk!

Den ryska synen på oss framgår också av den självrådigt utgivna och omgjorda upplagan av riksarkivarie Ingvar Anderssons svenska historia. Det är en bagatell, men det är en talande bagatell. Det räcker att nämna två detaljer. Det säges i den ryska upplagan, att de ledande i Sverige står beredda att följa USA-magnaterna i krig mot Ryssland, men »ett bedrövligt slut väntar dessa snyltare hos de amerikanska måltidskockarna». Därmed avses alltså herrarna i regeringen. Jag påpekar också att Hjalmar Branting i den ryska upplagan presenteras som »den svenska bourgeoisieens bandhund».

Sedan kommer det allra brutalaste, morddåden i Östersjön i somras. Vart Ryssland syftar med sin östersjöpolitik är väl ganska tydligt. Det är att göra Östersjön till en rysk insjö. Där går man fram mot allt och alla som är i vägen. Varje fritt folk är ju också ett hot mot ett våldsvälde. Så länge det finns ett fritt folk kvar, kan det ju smitta. Nu är

Ang. Sveriges utrikespolitik.

Sverige i vägen. Östersjöns frihet är en svensk livsfråga och än mer en internationell frihetsfråga. Därför är man glad att Sverige fortfarande hävdar Östersjöns frihet och manövrerar i Östersjön. Jag hoppas också innerligt, att Västerens stormakter alltjämt skall hitta hit och hjälpa oss att hålla Östersjön fri. Det vore dem förlåtet, om de inte tar alltför stark hänsyn till oss, utan tar starkare hänsyn till friheten än till svensk oro att irriteras ofriheten.

Jag menar inte, herr talman, att den starkare svenska politik jag skulle vilja ha öster ut skall bestå i utmaningar eller i en språklig nivå à la de gamla skällebrev från 1500-talet, som fortfarande är fin ton i Ryssland. Sverige har ju förfinats sedan Erik XIV:s tid. Men å andra sidan: måste man behandla alla stater diplomatiskt lika? Alla statliga regimer är inte lika. Att behandla barbarstater som civiliserade stater är enligt min mening förlegad diplomati. En representant för utrikesdepartementet yttrade på ett i pressen refererat diskussionsmöte i höstas — det var i Fritt forum — att man inte bör ställa Ryssland i skamvrån när det gällde FN. Det skulle föranleda sådana störflooder av smuts, att det skulle stänka på oss själva och det skulle bli svårt att bli av med den. Det vore därför bäst att tåga. Jag menar tvärtom, att Ryssland bör ställas i skamvrån för sina ogärningar i somras och eljest. Våldet och orätten måste alltid ställas i skamvrån, annars har de fått ett medgivande att trampa vidare. Det finkänsliga Sverige har ju sedan dess fått en ny påminnelse om grannskapet vid Östersjön: de nya närgångna visiterna vid Gotland.

Man måste med alla tala det språk de förstår. Undfallenhet har ännu aldrig imponerat på den undre världen. Självklart skall vi inte svara på pöbelspråk, utan korrekt i ord och fast i handling.

Det är ju klart, att man inte kan tvinga Stalins Ryssland att erkänna och gottgöra dåden i Östersjön. Men det är väl inte bara frågan om resultatet. Det är väl också fråga om rätt och anständighet, frågor där man måste gå upp i högsta instans, om man inte genom att avstå

vill ge brottslingen en vink att man inte tar saken så allvarligt utan avskriver. Rätt och anständighet är — det har åtminstone jag fått lära mig — oavvisliga allmänmänniska bud, icke några handelsintressen som görs upp bilateralt. Såsom Sverige nu har bevakat sina intressen har vi fått till slutsvar den förut omnämnda gäspningen och ett högdraget: »Ur vägen!» Och skadeståndet — vart tog kravet på skadestånd vägen? Skall det aldrig komma fram? Skall svenska folket på sitt skattekonto uppta, att dess söner dödas och dess egendom fördärvas?

I det sammanhanget vill jag också säga, att det finns svenskar som inte förstår, hur svenska idrottsmän kan under svensk flagg underhålla vänskapliga förbindelser med ryssarna efter svensk ungdoms erfarenheter sommaren 1952.

Jag har, herr talman, tillåtit mig att uttala en del missnöje med Sveriges politik gentemot Ryssland. Vad kan nu en missnöjd ha att komma med för positiva förslag? Jag skall ge några — jag antydde för övrigt ett par redan för två år sedan.

Jag yrkar inte, att vi skall bryta de diplomatiska förbindelserna. Det diplomatiska sällskapet är nu en gång blandat. Vi har gunås förbindelser även med Franco och Mao och Perón, och som stat får man tydligen inte vara så noga med umgänget. Men utom det för mig självklara i att man borde ha gått till högsta instans i FN om mordet i Östersjön, finns det flera saker som Sverige kan göra — utan att fråga någon om lov.

Sverige kan inskränka den ryska beskickningspersonalen och motsvarande från andra demokratiskt och moraliskt underutvecklade länder till samma mått som de medger oss, och särskilt kan man inskränka deras spionmöjligheter genom att till ett minimum inskränka immuniteten och hålla vederbörande under bättre bevakning än som sker. Att det finns bevakning är jag tacksamt medveten om — jag hoppas att jag inte röjer någon hemlighet. Likaså kan deras rörelsefrihet inskränkas till samma som våra representanter har därute. Så har

Ang. Sveriges utrikespolitik.

de stora staterna i väster gjort. Att Danmark och Norge inte har gjort det har ju sin förklaring i att de inte upplevt det spioneri som vi har upplevt — det har redan anförts. Men reciprocitet har inte mindre än 57 procent av svenska folket uttalat sig för, det har till och med herr Hilding Hagberg i radio ansett vara riktigt. Det bör alltså inte vara så riskfyllt. Sverige kan vidare vidga sina vattengränser reciprokt för ryska fartyg. Sverige bör kanske också noggrant granska vissa svenska firmor som gör affärer med östblocket — det lär finnas rätt skumma sådana som medverkar till att hålla femte kolonnen vid liv.

Ryssarna har här i landet ett svenskspråkigt organ, Nyheter från Sovjetunionen, som i stor upplaga driver ohämmad propaganda för rysk diktatur och mot Västerlandet, ofta direkt smädlig mot stater som är verkligt vänskapligt inställda till oss. Det finns också en rad motsvarande tidskrifter för Polen, Ungern, Rumänien och kanske fler. Det går nog åt en del svenskt papper till dem, och det må så vara. Men jag har en kanske närgående fråga att ställa. Har Sverige en motsvarande tidskrift, Nyheter från Sverige, i Ryssland, i Polen etc. för att propagera svensk demokrati för ryssar, polacker etc.? Om Sverige inte har det, varför denna ojämlikhet och denna svenska förnöjsamhet? Frågorna kanske låter löjliga, men det löjliga ligger inte i logiken.

Det finns också en över hela vårt land förgrenad propagandainstitution — för övrigt omnämnd i det sista stora spionmålet — det s. k. Förbundet Sverige-Sovjetunionen — namnet med ordet »förbundet» är för resten inte illa valt — och motsvarande sällskap för andra östländer. Det ryska spelar en mycket stor roll i denna propagandainstitution, med samkväm och ryska besök och ryska propagandafilmer som också ger femte kolonnen bidrag till livsuppehållet. Nu undras: har vi i Moskva och Ryssland i övrigt ett motsvarande rysksvenskt sällskap och likadana sällskap i de andra östländerna, sällskap där svenskar kan umgås fritt med dessa folk

och delge dem våra rön och råd och gratisfilmer? Och om vi inte har samma rättigheter där som de folken har hos oss — varför har vi inte det? Har Sverige gjort något försök att få utge sådana tidningar och bilda sådana sällskap? Om man inte har tillmötesgått framställningar om det, varför skall vi tillåta sådana tidskrifter och sällskap här?

Vad Stalins fredsänglar här i landet beträffar tror jag att polisen efter förmåga — den är tyvärr inte så stor — har ögonen på dem. Men är det nödvändigt att alltid ge dem visum för deras färder österut? Under kriget vågade man ju vägra en och annan av Hitlers gossar visum. Varför då inte strama åt för deras gamla vapenbröder, på många håll åter deras kompanjoner — det är ju bekant att åtskilliga folkplågare i fångelserna i Östtyskland är Hitlers gamla vana folkplågare. Jag konstaterar emellertid med tacksamhet att man har hindrat en del skumma s. k. fredspartisaner att komma hit och hålla en ny fredskonferens, som det kallas. Det räckte med den s. k. stockholmsappellen. Den har mer än vi anar komprometterat och skadat Sverige.

Man fäster sig också vid att femte kolonnen blir alltmer ogenerad — tydligen under trycket av en strängare disciplinering från Moskva. Vi har alla upplevat hur dess press ostraffat kväljer dom i spionmålet och till och med beskyller regeringen — det skedde på löpsedlar i somras — för att underlätta amerikanskt spionage. Denna femte kolonn är skyddad av Rysslands makt. Den har alltså en tillgång i den hänsyn man anser sig vara skyldig den makten. Vederbörande går så långt i fräckhet att partiledaren i somras till och med vände sig till Sveriges regering och åfrämmande stats vägnar begärde ändring i tiden för en svensk flottmanöver för att inte oroa ryssarna. Om man inte fogade sig, gav han å chefens vägnar en varning. Samme ordförande uppträdde sedan i bysantinskt knäfall inför sin herre och gud i Moskva.

Jag vill inte att man skall hjälpa Sta-

Ang. Sveriges utrikespolitik.

lins gossar i Sverige med martyrglorian. Men man skall sätta dem på plats. Jag begär ingen heroism i Sveriges uppträdande mot den ryska kontrarevolutionen, men lite mera självaktning och stolthet. Och lite starkare förståelse för behovet att på allvar ta itu med den Stalinska ideologiska bakteriekrigföringen.

Till sist ber jag, herr talman, att få återkomma till frågan om Atlantpakten. Från första början uttalade jag här i kammaren min uppfattning att Sverige borde vara med i pakten. Jag är alltjämt övertygad om att vår bortavaro så litet främjar världsfreden att Sveriges anslutning i stället skulle stärka paktens makt och därmed ge ökade möjligheter att undgå ett världskrig. På så vis skulle vi göra vår största insats för världsfreden. Som det nu är verkar det ungefär som om svenskarna utgjorde den grupp som i de vanliga opinionsundersökningarna svarar: »Vet inte» eller »Vill inte». Och vad vår egen fred och säkerhet beträffar: skyddas verkligen Sverige från ryssarnas misstänksamhet och okvädande och aggression av att Sverige står utanför Atlantpakten? Skulle Sverige ha svarat Ryssland lika starkt som Danmark i dagarna har svarat på ett ryskt krav att få ett radioprogram indraget? Danskarna avisade det bestämt. Mig förefaller det tydligt att danskarna är mera frimodiga just därför att de har Atlantpakten i ryggen. Paktens styrka är ju detta att ryssarna vet att om Danmark eller Norge anfallas, så träder Amerikas och de andra paktmedlemmarnas militära styrkor i funktion, och då har ryssarna världskriget, även om de hinner ta Danmark och Norge. Sverige har ingen bakom sig — fastän det i hemlighet tror och hoppas det, en hemlighet som inte är hemlig för ryssarna — och det är därför vår politik inte imponerar på dem eller tas för årlig. Sverige kan man vara mera närgången mot.

Och så en fråga som man tycks ha glömt: Har Ryssland inga militärpakter? Det har det mest föredömliga nät av pakter som tänkas kan, med ryskt befäl i ett växande antal lydstat. Varför talar man så sällan om Rysslands militär-

pakter och om Rysslands baser — bland annat en strax utanför Stockholm? Det sker varken i FN eller i parlamentet här. Varför är man så finkänslig i det sammanhanget?

Man pekar också på Finland som en förpliktelse för svensk neutralitet. Men har inte Finland självt en krigspakt — med Ryssland? Och en krigsbas, den jag nyss antydde, i själva Finland? Vem angriper man lämpligast från Ryssland över Finland? Vad man än må ha för uppfattning om svensk neutralitet och Finland — det finns ju både öppna och mera hemliga argument för vår officiella politik — och jag säger inte att jag här har absolut rätt — klart är att vad som i realiteten utgör Finlands bästa skydd är Atlantpakten, och att sviker Sverige Västerlandet då sviker vi också i längden Finland.

Som anhängare från början av Atlantpakten har jag med tillfredsställelse sett, att den enhälliga uppslutningen kring den alliansfria neutraliteten håller på att — väl inte brista men nog uppluckras så sakt. Sveriges folk börjar kanske vakna ur neutralitetspsykos. Jag konstaterar att högern och folkpartiet har börjat vrenskas en smula i skaklarna. Det är väl heller inte alldeles uteslutet att valutgången berodde en liten liten smula på utrikespolitisk oro och inte bara på ekonomisk. I dag har vi fått en viss opposition, om också ännu mild och halvhjärtad.

Jag har yttrat mig ganska oförblommerat, kanske odisciplinerat. Men jag har fattat min uppgift här i huset så, att jag bör lägga fram en syn på utrikespolitiken som också har rätt att finnas och att bli framförd. Jag har utgått ifrån, att neutraliteten inte på något håll är en ren tvångsföreställning och att man får hysa och yttra andra åsikter än de officiella även i folkets största fråga, frågan om folkets frihet.

En till oss alla utsänd officiell broschyr, Om kriget kommer, säger klart, att vi inte ämnar ge upp utan strid. Det står inte strid på vilken sida, men det kan ju bara vara Västerlandets — vem som än kommer först och kräver baser.

Broschyren förpliktar till självständig eftertanke.

Det har i regeringspressen förekommit antydningar om det opassande i kritiken mot den absoluta neutralitetslinjen. Man har talat om »infantila Atlantpaksdrömmar». Man har dragit fram termen »aktivism» i dålig mening. Jag menar, att aktivitet för Atlantpakten är en god aktivism, och jag erinrar om att jag är i mycket gott sällskap partimässigt (jag räknar mitt parti internationellt): med den danska och norska socialdemokratien och med socialdemokratien i facklig och politisk international. Jag vill också minna om vad engelska arbetarrörelsens ledare Attlee yttrade som gäst på svenska partiets kongress i fjol, att mot hotet från öster fanns bara ett botemedel: »ett kollektivt säkerhetssystem, understött av alla fria länder. Atlantpakt och Europaarmé är steg på vägen.» Att sedan en tidning av Chicago Tribune's kvalitet rosar Sveriges isoleringspolitik är ett bifall som för tanken till svensk litteraturhistoria och en viss dikt av Anna Maria Lenngren. Man förstår också att det inte utnyttjas av den svenska isolationismen.

Till allt detta kan så ytterligare anföras, att enligt svenska Gallupundersökningar — det har varit flera sådana — alltså inemot en tredjedel av alla, som har en mening, är för Sveriges anslutning till Atlantpakten — av alla tillfrågade socialdemokrater är nu senast 17 procent för pakten, ja, än sällsammare, även 13 procent av alla bondeförbundare. Högern har hela 44 procent eller majoritet av alla som har uttalat en mening, folkpartiet 38 procent — även om dessa procent inte har yttrat sig i dagens dabbatt.

Till allra sist vill jag säga:

Västerlandets strid för sin existens får inte bara vara ett självförsvar till skydd för det ännu fria Västerlandet. Vi har också skyldighet att medverka till att befria de förslavade folken i öster. Jag yrkar därmed inte på krig. Man befriar ju heller inte med fraser som mina. Men man måste, i ständigt ökad styrka och i oavslutlig press mot öster — ända tills

slavregimerna faller — hålla tanken på de förslavade folkens frihet vid liv och aldrig glömma våra medmänskliga förpliktelser. Att vara nöjd med status quo är defaitism, ja, värre, det är München. Vår egen frihet är säker först när alla folk är fria.

President Eisenhower gav i sitt installationstal en redan av herr Sandler citerad tankeställare åt allas våra samveten: »Soldatens packning är trots allt inte så tung som fångens bojor.» Jag utprepar den satsen i offensiv anda, och jag tror nog att under herr Sändlers försiktiga formuleringar finns samma anda.

Freden är ett mycket högt mål. Men inte vilken fred som helst. Inte Hitlers. Inte Stalins. Friheten är det högsta av allt — hela mänsklighetens frihet — i längden odelbar alldeles som freden.

Herr ÖHMAN (k) kort genmäle: Herr talman! Jag har inte begärt ordet för att ingå i någon polemik mot herr Nermans enligt min mening mycket onyanserade, för att inte säga obalanserade tal. Jag har begärt ordet bara för att göra två korta reflexioner till detsamma.

Den ena reflexionen är, att det nog var välbetänkt av herr Nerman att redan från början fria sitt parti från den uppfattning han företräder. Han sade uttryckligen att han talade uteslutande å egna vägnar och icke partiets. Jag har en bestämd känsla av att herr Nermans partiledning nog är glad över att hans ståndpunkter icke kan öva något inflytande av betydelse, i varje fall icke i utrikesdepartementet.

Den andra reflexion som jag vill göra är, att efter detta tal kan man nog förutsätta att herr Nerman har blivit så rentvådd, att den visumvägran, som den amerikanska regeringen upprätthållit, nu omedelbart kommer att upphävas. Och därmed kanske också syftet med talet är uppnått.

Herr LUNDGREN (h): Herr talman! För ungefär ett år sedan läste jag ett uttalande av den kände franske parlamen-

Ang. Sveriges utrikespolitik.

tarikern Daniel Mayer, som enligt min uppfattning väl förtjänar att återges. Som svar på en förebråelse, att medlemmarna inom det parti, som han representerade, i vissa frågor röstade olika, förklarade han ungefär följande: »Till dem som till äventyrs skulle dra på munnen över detta ber jag få säga, att när alla tänker lika inom ett parti, så betyder detta helt enkelt att man icke tänker alls.»

Alla svenska demokratiska partier är ense om den nuvarande alliansfria utrikespolitiken, men inom partierna finns enskilda medlemmar som på den punkten har en från den officiella uppfattningen avvikande mening. Då jag är en av dessa har jag begärt ordet för att avge en personlig deklaration, väl medveten om att jag efter herr Nermans glänsande anförande knappast kan komma med några nya synpunkter.

Det torde stå klart för alla, att ett land som Sverige, trots att vi har en efter våra förhållanden relativt stark krigsmakt, icke i längden kan motså ett anfall från en stormakt. Vi måste därför räkna med hjälp från andra demokratiska stater om ofärden skulle komma över oss. Som jag vid åtskilliga tillfällen har tillåtit mig påpeka, visar all historisk erfarenhet att det icke går att improvisera militär hjälp. Icke minst erfarenheterna från Norge år 1940 visar detta. För att hjälpen skall bli effektiv måste den alltså förberedas i fredstid, men vår nuvarande utrikespolitik förbjuder all samverkan i militärpolitiskt hänseende med våra skandinaviska grannländer, och detta måste anses såsom utomordentligt äventyrligt.

Den ryska utrikespolitiken tycks följa sina egna lagar. Den ledes i stort sett efter samma principer antingen den ryske självhärskaren benämnes tsar eller Stalin. Enda skillnaden ligger däri, att ryssarna efter kommunisternas maktövertagande kan räkna med ett större eller mindre antal anhängare inom de demokratiska staterna, vilka av ideologiska eller andra skäl är beredda att ta ryssarnas parti mot det egna landet.

Den traditionella ryska utrikespoliti-

ken har sökt vidga landets gränser främst åt tre håll — i öster över Korea mot Stilla oceanen, i söder mot Medelhavet genom att komma i besittning av Dardanellerna och i väster mot Atlanten. Hur förhållandena i öster kommer att utveckla sig beror främst på utgången av kriget i Korea, men i vart fall har ryssarna redan erhållit full kompensation för motgångarna i rysk-japanska kriget 1904—1905. För ögonblicket är emellertid ryssarna hejdade i sin strävan att nå fram till Medelhavet, och de synes även ha för tillfället resignerat sedan de misslyckats i sina försök att vinna fast mark i Persien och vid Dardanellerna.

Det är därför förklarligt att den ryska utrikespolitiken åter kommit att aktivt söka stärka Rysslands ställning i norra Europa och i Östersjöområdet. Som ett led i denna strävan ingår den ryska åtgärden att förvandla de ryska, polska och tyska insjökusterna till en enda sammanhängande befästningslinje. Att dessa befästningar kan tjäna till anfall kanske i högre grad än försvar torde vara uppenbart. Ryssarna strävar alltmärka öppet att göra Östersjön till ett ryskt innanhav. Ett uttryck för denna strävan var uppenbarligen nedskjutningarna av svenska flygplan. Det är under sådana omständigheter glädjande att alla demokratiska partier är ense om att vårt land måste hålla på havets frihet enligt internationell rätt. Sverige, som jämte Danmark är den enda Östersjöstaten som har rörelsefrihet, har ett särskilt ansvar härvidlag.

För att hindra ett ytterligare sovjetryskt underkuvande av ännu fria länder har de hotade demokratiska staterna med undantag för Sverige och Schweiz sammanslutit sig i ett försvarsförbund, Atlantpakten. Avsikten med denna sammanslagning är att förhindra ryssarnas taktik att erövra det ena landet efter det andra. De vet att ett anfall på ett av de länder, som är anslutna till pakten, automatiskt utlöser ett tredje världskrig. Det är under sådana omständigheter naturligt att ryssarna liksom deras ombud här i Sverige på allt sätt söker misstänk-

Ang. Sveriges utrikespolitik.

liggöra syftet med Atlantpakten. Ett exempel på detta misstänkliggörande har vi i den ryska not, som nyligen överlämnades till Danmark.

Hur skall Sverige ställa sig i en situation, som inträffar om Norge blir anfallt österifrån? Skall vi då vara neutrala, eventuellt tillåta transporter genom vårt land, väl medvetna om att sedan Norge väl är erövrat, så är Sveriges försvarspolitiska läge hopplöst. Alla demokratiska partier är ense om att vi ideologiskt och kulturellt hör till Västerlandet, och alla räknar säkerligen med att vi vid ett anfall från öster skall erhålla hjälp från de demokratiska staterna. Vi har alla skäl att hoppas på att så skall bli förhållandet, men om Sverige hade varit anslutet till Atlantpakten så hade vi varit säkra på att erhålla den hjälpen, och hjälpen hade kunnat vara förberedd i fredstid och alltså utomordentligt mycket värdefullare. Det är därför ett högt spel, som regeringen och riksdagen spelar, när de håller på den alliansfria linjen.

Jag är, herr talman, väl medveten om att den allmänna opinionen icke för närvarande är mogen för en omprövning av vår utrikespolitiska ställning. Men en sådan omprövning kommer aldrig till stånd om icke allmänheten får klart för sig vilka faror som den nuvarande utrikespolitiken medför. Därför är det även ur den synpunkten glädjande, att riksdagen nu tagit upp dessa allvarliga utrikespolitiska problem till debatt.

Herr WISTRAND (h): Herr talman! Jag vill något uppehålla mig vid en del av regeringsberättelsen, men en del som är mycket viktig, nämligen den som rör Europarådet och Sveriges ställningstagande till sitt medlemskap i Europarådet. Jag beklagar att jag på grund av omständigheternas makt får göra detta inför en församling där regeringsbanken hittills varit tom och där också salen i övrigt varit mycket litet befolkad. Ty detta är i själva verket en av de angelägnaste och mest betydelsefulla frågorna i dagens situation.

Det ställningstagande, som man där slutligen kan komma till, kan bli och måste nästan bli av beskaffenhet att vara grundläggande för hela vår framtida politik och även för de öden, som vårt land kan gå till mötes. Det har i själva verket mycket litet att göra med om vi skall föra en alliansfri politik eller icke, i vilken fråga jag inte nu vill göra något yttrande. Jag har den uppfattningen att den politik, som har förts, i stort sett hittills varit riktig. Å andra sidan bör man naturligtvis alltid hålla i minnet, att utrikespolitiken är icke någonting som man själv ensam bestämmer över utan där man ständigt måste vara beredd på nyanseringar och avvägningar, föranledda av ett skeende även utanför våra gränser.

Vad som emellertid den svenska allmänheten inte har fått fullt klart för sig än, det är den händelseutveckling av historiska mått, som för närvarande pågår i Europa och hur det, visserligen under födslovåndor och under mycket stora svårigheter, växer fram en konsoliderad statsbildning på den europeiska kontinenten, bestående av de sex stater som innefattar kol- och stålunionen, nämligen Italien, Frankrike, Tyskland och Beneluxländerna. Denna statsbildning, som redan är bildad på ett viktigt ekonomiskt område där den är oerhört betydelsefull även för vårt land — jag skall återkomma till det något senare — är ju också avsedd att bära upp Europaarmén; i varje fall blir dessa stater huvudstater för den. Några andra har i dagens situation inte varit ifrågasatta.

Även om Europaarmén inte kommer till stånd i den form som ursprungligen hade tänkts — och det är en sak varom man vet mycket litet — är det ställt utom varje tvivel, att Europas upprustning i en eller annan form kommer till stånd. Det har gått upp för Europas folk i nuvarande stund, att läget för ett splittat och vanmäktigt Europa är alldeles för farligt för att det skulle kunna få bestå. Europas stater kan inte i ängslan och oro fortsätta på en väg, som gör dem till ett lätt rov för den mäktiga

Ang. Sveriges utrikespolitik.

granne, som redan har lagt en stor del av världsdelen under sin makt och som hittills inte i handling visat någon fredsvilja. Europas folk är nu beredda att sätta sig till motstånd, och de förbereder sig härför; kommer det inte att ske under den ena formen så kommer det att ske under den andra.

Vi kommer alltså att ha ett räknat med ett fast sammanfogat europeiskt block, en ny maktfaktor av en mycket betydande storleksordning. Vad ställer detta i nuvarande stund för krav på Sverige?

Ja, enligt min mening är det första och angelägnaste kravet härvidlag att Sverige inte uppträder på ett sådant sätt, att vi riskerar de sympatier, som vi så väl behöver, genom att framstå om ock så inte såsom en hindrande så i varje fall såsom en ovänlig faktor under detta konsolideringsarbete. Vi är ju dock en del av Västeuropa, och för att citera statsrådet Hammarskjöld är vi villiga att »välja Europa». Det betyder naturligtvis inte att vi skulle behöva anmäla oss som deltagare i en europeisk försvarssammanslutning. Det har inte begärts av oss. Tvärtom har man i utlandet visat en anmärkningsvärt stor hänsyn till vår proklamerade politik, men det betyder också att vi är skyldiga att visa lika stor hänsyn tillbaka och att vi inte får isolera oss från våra hittillsvarande vänner i Västeuropa. Den hänsyn, som har visats oss, kan emellertid förbytas i en mycket iskall kyla, om Sverige i det samarbete, i vilket det hittills har deltagit och tills vidare fortsätter att deltaga, skulle komma att framföra sina synpunkter på ett sådant sätt, att det ter sig som en halsstarrig likgiltighet för Europas ödesproblem.

Jag vill inte närmare ingå på förutsättningarna för en lösning av den europeiska försvarsfrågan. Den kan komma att lösas under former, som ställer den helt utanför Europarådets behandling, och då skulle de komplikationer som regeringsmeddelandet förutsätter för denna frågas lösning inte inställa sig för vår del. Men frågan kan också genom Edenplanen få en lösning, som skapar ett visst ehuru mycket löst sam-

band mellan Europarådet och den sammanslutning, som kommer att uppbära Europaarmén. Edenplanen är ju någonting som man egentligen inte riktigt vet hur den kommer att fungera. Den är inte paraferad i någon text ännu. Den är snarare en stor tanke, som är framkastad och som skulle möjliggöra för England att äga en viss kontakt med Europaarmén och den sammanslutning som bär upp den. Jag vet att man på engelsk sida lägger en mycket stor vikt vid Edenplanen, därför att den skulle skapa det samarbete som England anser nödvändigt att få med kontinentalstaterna, och ur den synpunkten är det ganska naturligt att samarbetet skulle förmedlas av Europarådet. Men i själva verket kommer väl Europarådet icke att fungera just stort mer än såsom ett organ, som tager emot rapporter om Europaarmén och som sedan diskuterar dem. Det kan ju aldrig bli tal om — inte gärna i varje fall — att Europarådet skulle kunna åtaga sig eller sina medlemmar några förpliktelser på det militära området.

Under sådana förhållanden har jag mycket svårt att se, varför Sverige proklamerade neutralitetsdoktrin skulle för vårt vidkommande resa hinder mot en lösning, varom hela det övriga Västeuropa anser sig kunna enas.

Det är ingen hemlighet att man från engelsk sida velat sträcka sig mycket långt för att söka tillmötesgå Sveriges krav att få inta en särställning. Man har förstått våra svårigheter att, med hänsyn till den proklamerade alliansfria politiken, godtaga en ordning som innebure behandling av militära frågor inom Europarådet, låt vara under så lösa och till intet förbindande former som antagligen skulle komma att tillämpas.

Man har alltså varit angelägen om att söka finna en sådan lösning, att Sverige skulle kunna fortsätta sitt samarbete under betingelser som utifrån sett tedde sig acceptabla för Sverige. Jag har kanske främst den anmärkningen mot regeringsrapporten, att den icke omnämner vad som i den saken har förekommit. Rapporten är skriven på ett sådant sätt, att

Ang. Sveriges utrikespolitik.

den svenska riksdagen närmast får uppfattningen att det här gäller ett klart val mellan att lämna Europarådet och att av rådet göra en moderorganisation för försvarsgemenskapen, som uttrycket lyder. Jag kan därför inte finna att rapporten utgör ett adekvat uttryck för det verkliga saken.

Men vad har i verkligheten hänt? Europarådets församling behandlade dessa frågor i september, såsom regeringsrapporten nämner. Då utarbetades — med den engelske underhusledamoten Julian Amery som rapportör, under hans speciella medverkan och som jag tror under mycket intim kontakt med den engelska regeringen — ett förslag till modus vivendi, som just var avsett att tillfredsställa Sverige. Förslaget innebar att Europarådets medlemmar i frågor, som kunde vara brännbara för någon stat — exempelvis de aktuella militära spörsmålen — skulle ha frihet att avgöra om de vid dessas behandling ville vara medlemmar av rådet eller inte. Medlemmarna indelades med andra ord i tre grupper: deltagande medlemmar, som bär upp samarbetet i en viss fråga, här alltså de sex staterna, associerade medlemmar, vilka, liksom i detta fall England, anmälde ett intresse att delta i frågornas behandling, visserligen i begränsad utsträckning, halvt om halvt omfattande endast informationer, men naturligtvis informationer som också kan ge anledning till viktiga överväganden, och slutligen medlemmar som från början sagt ifrån, att de inte i någon form vill delta i dessa frågor behandling.

Förslaget lämnar alltså möjligheten öppen för Sverige att meddela, att vi inte vill vara vare sig deltagarstat eller associerad stat vid behandlingen av de militära frågorna, utan en icke associerad stat, som ställer sig helt och hållet utanför deras behandling. Därigenom har vårt land fått sitt alibi och blir fri-skrivet från varje responsibilitet för vad som sker.

De svenska delegaterna ansåg att detta resolutionsförslag borde föras vidare och röstade enhälligt för det. Naturligt-

vis är det riktigt, som regeringsrapporten i ett annat sammanhang säger, att Sveriges regering inte därmed har godkänt förslaget. Delegaterna representerar emellertid inte endast sig själva, som en något vårdslös regeringsformulering angivit, utan också den församling som valt dem — de har inte kommit med i församlingen bara på eget bevåg — men regeringens påpekande att saken ej är avgjord genom församlingens votum, är givetvis riktigt. Delegaterna har dock kommit till sin ståndpunkt efter moget övervägande och granskning av situationen sådan den tedde sig för dem.

Naturligtvis har vi, som varit med i Strasbourg, därmed inte funnit att den av mig återgivna är den enda möjliga lösningen. Jag skulle vara mycket glad om det kunde föras fram andra former för lösning som eventuellt kunde tillfredsställa den svenska regeringen. Det sätt på vilket detta mycket betydelsefulla händelsesammanhang har behandlats i regeringsberättelsen har i viss mån givit på hand, att man helst vill ignorera vad som förekommit inom Europarådets församling. Men vad som under alla omständigheter är angeläget — vare sig man anser sig kunna anta denna lösning eller tror sig kunna finna nya och andra utvägar — är att vi under inga omständigheter ställer oss utanför det västeuropeiska samarbetet.

Att något sådant verkligen på allvar skulle planeras från regeringshåll, det är en tanke som jag åtminstone vägrar att tänka ut. Det är omöjligt, att göra begripligt för främmande medlemsstater, att Sveriges alliansfria politik skulle erfordra att man avstode från varje möjlighet att behandla militära frågor inom Europarådet och att Sverige under andra omständigheter skulle nödgas lämna rådet. Man anser att man har försökt att skapa en modus vivendi, som skulle vara acceptabel för Sverige. Sverige har naturligtvis att ta ställning till detta, men vad man aldrig kommer att förstå är att Sverige inte skulle kunna ha mer än denna form för sitt ställningstagande: ni måste förbehållslöst underkasta er vår uppfattning, eller också lämnar vi rådet.

Ang. Sveriges utrikespolitik.

Detta tycker jag är — för att citera ett uttryck ur regeringsberättelsen i ett annat sammanhang — att driva sina ståndpunkter eller krav i internationella frågor till det absurda. Man hjälper ju varken sig själv eller andra med att, om man inte kan driva sin vilja igenom i hela dess omfattning, själv gå ut i öknen. Vad man då börjar blir och förblir en ökenvandring och ingenting annat, och den ökenvandringen hoppas jag skall besparas vårt folk.

Emellertid omfattar ju också den utveckling, som snabbt fortgår i Europa, långt ifrån endast militärpolitiska problem. Den avser också att genom samarbete skapa den styrka som är nödvändig för att ge Europa dess rättmätiga plats i det internationella sammanhanget. Det första spåret härvidlag för till den europeiska kol- och stålunionen.

Det är med synnerligen stor glädje som man måste hälsa den svenska regeringens beslut att följa Englands exempel att låta sig representeras hos denna unions högsta myndighet genom en delegation. Det hade kanske varit lyckligare, om detta skett redan vid denna unions tillkomst, såsom fallet var med Englands representation. Om så hade skett, hade det säkerligen gjort intryck av en helhjärtad samarbetsvilja. Men jag vill inte på något sätt antyda — det vill jag försäkra herr statsrådet Hammarskjöld, som numera finns här närvarande — att jag hyser den uppfattningen, att någonting direkt har försuttits härigenom. Utan tvivel har det gjort ett gott intryck, att Sverige som den andra europeiska makten i ordningen har låtit sig representeras hos unionen.

Men vad som har gjort mig betänksam i detta sammanhang är ett utdrag, som jag skall be att få läsa upp ur den rapport vilken denna unions högsta myndighet avgav till unionens församling och som synes peka på att man åtminstone hos denna högsta myndighet har den uppfattningen, att det föreligger en artskillnad mellan den svenska och den brittiska och amerikanska formen för representation hos unionen. Det står där: »Den svenska regeringen har befullmäk-

tigat sin delegation att förhandla med den högsta myndigheten om lösningen av de problem, vilka handelsförbindelserna mellan unionens ekonomiska system» — detta är ett dåligt uttryck, det står »Wirtschaftssystem» i den tyska upplagan, och jag har inte kunnat i hast finna en bättre översättning — »och Sverige kan bringa med sig. Den har i allmänhet till uppgift att arbeta i gemensamt intresse och att förverkliga ett nära samarbete, vilket befordrar utvecklingen av den internationella handeln och produktionen. Men», fortsätter den högsta myndigheten, »Storbritanniens och Förenta staternas regeringar hava dessutom åt sina delegationer överlåtit en uppgift av nytt slag, vilken skiljer den från de traditionella diplomatiska beskickningarna: åstadkommandet av en nära och varaktig associering med unionen.»

Jag vet inte om den skiljaktighet i uppfattningen om svensk medverkan i det ena fallet och brittisk-amerikansk medverkan i det andra fallet, som kommit till synes i denna rapport, är grundad på ett medvetet avståndstagande från svensk sida från den hållning, som Storbritannien och Förenta staterna har intagit, och om avsikten varit att för Sveriges del markera en lägre grad av samarbete än vad dessa makter ansett angeläget att upprätta.

Sveriges hållning har ju ofta sammanställts med Englands, och vi har många gånger fått dela en kritik, som har betecknat England såsom ett till samarbete ovilligt land. I det här fallet återfinnes vi efter England, fortfarande enligt uppfattningen hos den högsta myndighet, hos vilken vår beskickning är ackrediterad. Beror denna skillnad bara på ett missförstånd eller ett illa valt uttrycksätt hos den högsta myndigheten, är det naturligtvis mycket beklagligt, men då kan saken tillrättaläggas. Skulle det återigen ha varit Sveriges avsikt att bedriva ett ännu lösare samarbete än t. ex. England har tänkt sig — och jag tycker mig inte alldeles sakna stöd härför i vissa, låt vara en smula otydliga uttryck, i regeringsberättelsen — är det och måste detta utåt te sig som anmärkningsvärt.

Ang. Sveriges utrikespolitik.

Det är även anmärkningsvärt med hänsyn till vårt lands egen ställning, ty denna maktfaktor i kombination med England och Nordamerikas förenta stater är fullkomligt överväldigande, och vi borde ha all anledning att tillvarata våra intressen att delta i samarbetet på så jämställd fot med dem som möjligt och inte i onödan ställa oss utanför.

Värdet av samarbetet är ju i detta fall också i hög grad betingat av att man inte uppträder som en mer eller mindre kallsinnt och kallblodigt handlande utomstående part, som är ute endast för att förverkliga sina egna intressen, utan också av att man tillvaratar de möjligheter som ligger i förmånen att få delta som en medlem av den stora västeuropeiska familjen. Det vore lyckligt, om man här kunde tillrättalägga denna fråga på ett sådant sätt, att de farhågor som föreligger visar sig vara obefogade. Det är inte tillfredsställande att Sverige på varje punkt står — såsom det en gång i tiden sades i fråga om den inrikespolitiska utvecklingen — såsom »den yttersta svanskotan», i fråga om samarbete eller i varje fall som en representant för ett samarbete i dess mest uttunnade form.

Bildandet av stålunionen framkallar många problem, som man inte nu kan överblicka. Det är mycket svårt att säga, hur den kommer att uppträda mot utomstående, men säkert är att det alltid finns en viss fara för uppkomsten av något som jag skulle vilja kalla kol- och stålnationalism, som skulle kunna medföra att denna sammanslutning i känslan av sin styrka med strävhet behandlar de få och kanske små stater som står utanför och deras intressen. Vi kan få känna på en sådan form av nationalism. Jag hoppas att det skall kunna undvikas, och vi har ju också gudskelov i någon mån möjlighet att reellt bevaka våra intressen. Men det är dock en angelägenhet för oss att med denna union hålla så goda förbindelser som möjligt. Jag förutsätter — och vet ju för övrigt — att det också är regeringens mening, även om här kanske föreligger olika uppfattning om formerna, låt vara i ett

mycket betydelsefullt avseende. Det vore enligt min mening också önskvärt, att Sverige kunde följa t. ex. Englands exempel och genom en samarbetskommitté mellan vår delegation och den högsta myndighetens vederbörande organ även för vår del få in samarbetet under den fulla förtrolighetens tecken.

Herr talman! Jag skulle vilja sluta med att säga, att den tidsålder som vi lever i är i mycket hög grad omvälvningarnas och de nya ståndpunkternas. Det har, synes det mig, alltid varit ett egendomligt förhållande, att samtidigt som vi i vår inrikespolitik visat påtaglig oförskräckthet i fråga om nyordningar, har utrikespolitiken i mycket hög grad rört sig och rör sig fortfarande med frågeställningar, av vilka en hel del hänför sig till det förgångna. Man har varit rädd för att ta steg, som andra stater har tagit, även på områden där man borde ha kunnat göra det utan att träda t. ex. en deklarerad politik för nära. Det har synt mig att man här sökt handla efter sina erfarenheter. Men man har utgått från erfarenheter, som är från gårdagen och inte längre tillämpliga i en världsbild som förändrat sig. Försiktigheten riskerar på det sättet att bli ingenting annat än en kvalificerad oförsiktighet. Så blir fallet om man dröjer alltför länge med att klargöra sin egen position under förhållanden som har förändrats.

Det är en avvägning som inte är lätt och som alltid måste diskuteras. Men den måste verkställas inte bara med ledning av tidigare erfarenheter utan också med öppen blick för vad som rör sig i tiden och med lika öppen blick för att vad som rör sig i tiden angår också oss och även kräver vår insats. Hur och när vi skall göra vår insats måste vi förbehålla oss att avgöra. Men ett är visst: vi kan inte alldeles isolera oss. Och det är faran för denna isolering, som har uppkallat mig till detta anförande.

Jag ser med verklig fruktan och oro på följderna, om vi verkligen skulle gå in för att lämna Europarådet. Det har dock emot Sverige sträckts händer, som

Ang. Sveriges utrikespolitik.

skulle i full förståelse för våra problem göra det möjligt för oss att samverka i fortsättningen utan att grunderna för vår politik skulle trädas för nära. Att avvisa dessa händer, som har sträckts emot oss, utan en noggrann prövning av förslagen och deras positiva innebörd, är enligt min mening inte bara riskfyllt utan också ödesdigert. Ty det är så — och jag skall be att i det fallet få upprepa en sak, som jag tidigare i ett annat sammanhang har skrivit ned — att man kan föra en politik utan allianser, men man kan inte föra — åtminstone inte med framgång — en politik utan vänner.

Herr NORDENSON (h): Herr talman! Vid remissdebatten den 5 november i fjol var det säkerligen många ute i landet — och för den delen också en och annan inom riksdagen — som väntade, att försommarens sensationella händelser över Östersjön och den därpå följande notväxlingen skulle föranleda allvarliga reflexioner och livlig debatt i kammarna.

Det var därför med ganska stor förvåning och misstämning man på många håll erfor, att regeringen önskade skjuta upp den utrikespolitiska debatten tills vidare. Det talades då om första veckorna i december, sedan blev det uppskov till den 28 januari i år, och uppskovet förlängdes till sist till dags dato.

Några talare upptog det oaktaga vissa utrikespolitiska problem vid höstdebatten men blev omedelbart tillrättavisade från statsrådsbänken. Denna utrikespolitiska debatt har härigenom tyvärr förhalats i tre månader, och man kan inte helt värja sig för känslan, att man på regeringshåll önskar skjuta utrikespolitiken eller i varje fall debatten om dessa frågor i bakgrunden.

Det förefaller mig vara så mycket mer anmärkningsvärt som ute i landet oron över vad som inträffat alltmer har brett ut sig — låt vara mindre i de kretsar, som utgör regeringskoalitionens underlag — och händelserna har utlöst en ganska livlig diskussion på sina håll om

vilka verkningar händelseutvecklingen både här i våra farvatten och ute i världen bör få på vår fortsatta utrikespolitik.

Debatten om vår utrikespolitik har inom de partier, som står på nationell grund, rört sig enbart om två alternativ, å ena sidan om den av regeringen proklamerade neutralitetspolitiken och å andra sidan om anslutning till Atlantpakten.

Jag bortser här helt från såväl den kommunistiska inställningen, som ju går främmande lands ärenden, som från den avart av den dogmatiska neutraliteten, som brukar betecknas som neutralism eller tredje ståndpunkten, men som i realiteten innebär total ideologisk och nationell självuppgivelse.

Det finnes emellertid ett alternativ, som synes mig vara alltför litet beaktat, men som under den gångna hösten kom att ådraga sig en viss uppmärksamhet genom att framföras i romanens förklädnad under en för övrigt sedan snabbt avslöjad pseudonym. Denna roman har på vissa håll utlöst mycken hård och hånfull kritik. Även om jag riskerar att bli utsatt för ett intellektuellt lustmordsförsök från den svenska journalistikens »Jack the Ripper», vill jag, herr talman, i väsentliga delar uttala min anslutning till de tankegångar, som där kom till uttryck angående riktlinjerna för en alliansfri politik.

Det har sagts, att tankarna i denna bok inte är nya. Den uppfattningen kan jag dela, eftersom jag själv under gångna år både här i kammaren och på andra håll sökt hävda liknande synpunkter.

Ett accepterande av alliansfriheten, varom vidsträckt enhet hittills har rätt i vårt land, får inte utan vidare identifieras med en neutralitetspolitik av den typ, som från de nuvarande regeringspartiernas sida så hårt har propagerats och som hans excellens utrikesministern alltmer har blivit en symbol för. Från detta håll har vårt lands ståndpunkt betecknats än som strikt, än som sträng och än som obrottslig neutralitet. En sådan ståndpunkt inne-

Ang. Sveriges utrikespolitik.

bär och uppfattas också säkerligen av flertalet medborgare i vårt land, icke blott som ett avståndstagande i fredstid från bindande militära överenskommelser med andra länder utan även som en på förhand avgiven deklaration, att vi vid framtida konflikter mellan andra makter kommer att ställa oss utanför dessa, oavsett vilken form och utveckling de tar, så länge vi inte blivit direkt angripna. Den strikta neutraliteten betyder, att vi förpliktar oss till en passiv inställning intill dess det egna landets neutralitet kränkes. Det betyder — och det är angeläget att observera detta — att det inte är vi själva utan en annan makts åtgärder, dessa må sedan vara frivilliga eller av omständigheterna nödtvungna, som blir avgörande för om vi drives in i en konflikt och på vilket sätt detta sker.

Som en dylik passiv hållning torde den proklamerade strikta neutraliteten uppfattas av en mycket stor del av vårt lands medborgare. Neutralitet har också genom de regler, som under tidernas lopp utbildats i det internationella umgänget rörande dess innebörd, kommit att bli en mycket bunden handlingslinje. De sålunda efter hand utformade reglerna åberopas med förkärlek av andra stater mot den neutrals för att begränsa hans rörelsefrihet.

Inom ramen av alliansfrihet finnes emellertid ett alternativ till neutraliteten, nämligen handlingsfrihetens linje. Jag avser därmed en alliansfri, defensiv, rörlig beredskapspolitik, som förbehåller sig fullt fria händer i framtida utrikespolitiska lägen, om vilkas art och karaktär vi föga vet. En deklaration om alliansfrihet bottnar givetvis bland annat i en önskan att i dagens läge, som vi någorlunda kan bedöma och överblicka, stå obundna. Finner man en sådan handlingsfrihet lämplig i dagens läge, borde det väl framstå som än mer angeläget att förbehålla sig denna obundenhet även i framtida nu knappast förutsebara och än mindre bedömbara lägen. Men denna frihet har vi icke förbehållit oss, om vi deklarerar oss till den stränga, obrottsliga neutraliteten, ty den

innebär en deklaration på förhand om visst handlings sätt i vissa framtida situationer.

I vårt utrikespolitiska ställningstagande måste vi, som det understrukits här förut i dag, ständigt ha klart för ögonen, att det yttersta målet för vår utrikespolitik är och alltid måste vara det nationella oberoendets bevarande på lång sikt. Men vårt frihetsproblem är ingalunda fristående och oberoende av andra länders. Ett anfall mot våra nordiska grannar innebär ett indirekt hot, måhända livsfarligt, för oss. Ett händelseförlopp av typ 1940 för våra grannars del måste anses betydligt farligare nu för oss än det då var. Vid den tidpunkten fanns ännu två stormakter vid Östersjön som skapade en viss maktbalans. Mycket tyder på att just förhandenvaron av en annan stormakt vid Östersjön — låt vara för ögonblicket en allierad — utgjorde en stark hämning på Tyskland vid dess aktion mot Skandinavien 1940.

Nu är förhållandet annorlunda. Vid Östersjön dominerar en enda stormakt med en kuststräcka från Finska viken till Lübeck och med denna kust spädkad med baser för raketbomber. Senast har Rügen avstängts för främmande insyn, förmodligen för att kunna tjäna som bas både för V-bomber och ubåtar, och vi kan knappast tillskriva dessa baser någon annan uppgift än att vara riktade mot Sverige. Behärskas nu våra grannländer av en och samma stormakt, kan denna rikta sina kanoner mot vårt land från alla väderstreck och från punkter nära inpå våra gränser. V-bombernas baser kan numera göras rörliga och hastigt monteras upp i de besatta länderna, och därigenom skärps hotet än mer.

Vid ett oss kringgående händelseförlopp av samma art som 1940 skulle vi även utan att direkt indragas i strid kunna försättas i ett läge, som berövar oss vår handlingsfrihet och därmed även i realiteten vår självbestämmanderätt. Inför ett dylikt livsfarligt hot måste vårt land stå obundet och berett att handla fritt, så som läget kräver, icke hämmat av en doktrinär neutralitet, proklamerad på förhand utåt och ensidigt propagerad in-

Ang. Sveriges utrikespolitik.

åt. Att passivt avvakta, att andra trots vår passivitet skall befria oss från ett dylikt tryck och hot, förefaller mig lika lättfärdigt optimistiskt som moraliskt ovärdigt.

Men skall vi kunna göra något vid en sådan för vårt land farlig händelseutveckling, måste vi äga vår fulla handlingsfrihet. Vi måste, obundna av dogmatisk neutralitet, förklara, att vissa uppkommande lägen ej kan lämna oss passiva utan måste utlösa reaktion från vår sida.

Handlingsfrihetens linje öppnar också möjligheter till teknisk planläggning för olika händelsealternativ i samråd med våra grannländer på helt annat sätt än vad den stränga neutraliteten tillåter, och detta kan ske utan att medföra alliansens bundenhet. Det är uppenbart, att för vårt försvars effektivitet i en eventuell framtida konflikt kan sådana förberedelser bli helt enkelt ovärderliga. De behöver ingalunda innebära ett frångående av alliansfriheten. Informativiska förhandsöverläggningar kan vara av utomordentlig betydelse, även utan att parterna därvid ikläder sig bindande militära förpliktelser. Däremot kan det med skäl sägas, att dylika kontakter är svårförenliga med en sträng neutralitet av ortodoxt märke, och detta framstår för mig som ett starkt skäl mot denna stränga neutralitetslinje.

De skäl som år 1950 kunde anföras för att vårt land skulle avhålla sig från Atlantpakten var av flera slag och enligt min uppfattning starkare än skälen för anslutning. Flera av dessa skäl har dock under åren i hög grad bleknat och kan inte längre tillmätas samma betydelse. Andra skäl kvarstår alltså, och de syns mig tillräckligt starka för ett bibehållande för närvarande av den alliansfria linjen. Men vi kan inte dölja för oss, att de kan genom händelsernas utveckling så försvagas, att vi måste ta hela frågan under förnyad omprövning. Då bör icke en dogmatisk neutralitetsideologi förlama vår handlingsfrihet.

Det finns ingen av oss som icke tänker med fasa på vad ett krig kan innebära av olyckor. Men ångesten för kri-

get får icke förleda oss att göra krigets undvikande till yttersta mål för vår utrikespolitik. Det yttersta målet för en ansvarskännande utrikespolitik måste alltid vara: den nationella frihetens bevarande. En stel neutralitetspolitik kan medföra, att vi även med undslippande av krigets fasor kommer i ett för vår frihet och självständighet hopplöst läge. Inför en sådan möjlighet måste vi säga oss, att för ett frihetsälskande folk finns något som är värre än krig: att utan svärdsslag förlora sin frihet.

Även den korrekteste neutralitetspolitik har därför sina stora faror, och de är enligt min mening större än för en handlingsfrihetens politik, beredd att snabbt och obundet taga ställning i alla växlande lägen. Men förutsättningen för en sådan politik är en klar insikt hos vårt folk om de faror som under alla omständigheter — även och minst vid den strikta neutraliteten — är förknippade med vårt läge. Detta måste klargöras så att vi icke för en illusionspolitik, där neutralitet anses liktydigt med trygghet.

En sådan upplysningsverksamhet åligger främst dem som har ansvaret för vår utrikespolitik. Men i den vägen har föga eller intet gjorts. Tvärtom, i hägnet av herr Undéns strikta neutralitet, som i mångas ögon har snudd på neutralism, har hos svenska folket utbredd sig en övertro på neutralitetens förmåga att i farans stund skydda oss. Vårt folk måste bibringas en mera realistisk uppfattning.

Men ansvaret för en sådan upplysning åvilar även oss i riksdagen. Faran av den passivitet, som följer den strikta neutraliteten i spåren, är så mycket mer försåtlig som det här rör sig om underlåtenhetssynder, utebliven handling. Mången tror, att han enbart genom att icke handla räddar sin själ. Det kan dock visa sig, att en underlåtenhet att handla i ett visst läge är en allvarligare synd än en felbedömning vid valet av vägar.

Vi får i vårt utrikespolitiska tänkande inte bygga alltför mycket på att Sverige kunde hålla sig utanför kampen

Ang. Sveriges utrikespolitik.

under båda världskrigen. Redan under första världskriget visade neutraliteten sin bräcklighet, när stormakternas intressen kom i konflikt därmed — jag tänker på Belgien. I andra världskriget var detta än mer fallet. Fyra västeuropeiska stater såg då sin neutralitet kränkas utan någon som helst förskyllan. Sedan dess har kriget genom teknikens utveckling blivit ännu mera mondialt. Möjligheten för ett land att hålla sig utanför kulbanorna har än mer minskats. Neutraliteten är bräckligare än någonsin och kan bli direkt farlig. Enbart en vaksam, rörlig, handlingsfri politik, beredd att realistiskt bedöma varje nytt uppkommande läge och forma sitt handlande i överensstämmelse därmed, kan hjälpa oss att genomföra vår utrikespolitiks yttersta mål: den nationella självständighetens bevarande.

Jag skulle, herr talman, kunna sluta med dessa ord, men ett yttrande här av herr Sandler ger mig anledning till några ytterligare reflexioner. Herr Sandler ansåg, att oppositionen endast presterade mycket milda toner, och han efterlyste mera preciserade, kritiska synpunkter. Jag skall därför tillåta mig att här något mera konkret och direkt utforma min kritik. Jag vill göra det i form av några reflexioner kring den inställning som herr Undén personligen har till våra problem. Han har vid flera tillfällen givit uttryck åt en ideologisk neutralitet, som för den som är klart orienterad mot västerländska kulturideal är minst sagt svårförståelig. Den har också utmynnat i en överraskande naiv tro på möjligheterna att överbrygga de ideologiska motsättningarna mellan Öst och Väst. Som helt fantastiska framstår hans funderingar över våra möjligheter att genom en fortsatt utbyggnad av vår sociala välfärdspolitik övertyga kommunisterna om att de bör modifiera sin samhällsuppfattning. Samtidigt vittnar herr Undéns uttalanden vid flera tillfällen om en beklämmande pessimism i fråga om möjligheterna att uppbygga en internationell rättsordning till skydd bl. a. för de små staternas frihet och existens. Vad han här givit ut-

tryck för är vittnesbörd om en så djupgående defaitism, att den i varje fall borde vara främmande för en liten stats utrikesminister. Det är ju vi små stater som i främsta rummet måste ställa vårt hopp till en överstatlig rättsordning. Även hans inställning till Edenplanen har — såsom här framhållits av herr Wistrand — visat en anmärkningsvärt ringa förståelse för de västerländska staternas samarbete till försvar för sin frihet och kultur. Ett ställningstagande enligt hans uttalande skulle bidra till vår ytterligare isolering från västmakterna. Vi, som känner herr Undén, vet att han är en man med utpräglade och höga rättsprinciper och ett starkt patos att hävda dem, och vi är alla övertygade om att han gör vad han anser bäst gagna vårt land, men många av oss kan inte följa honom i hans principiella resonemang och än mindre i hans praktiska konklusioner, och vi kan inte undgå att konstatera, att nästan varje gång han yttrar sig i utrikespolitiska frågor uppstår misstämning och irritation i de länder som dock ytterst är de enda som i den stora farrans stund kan räcka vårt land en hjälpande hand.

Jag är, herr talman, alltfjämt anhängare av att Sverige fullföljer alliansfriheten, men inte i neutralitetens utan i handlingsfrihetens tecken. Men jag vill, herr talman, mot bakgrunden av vad jag här anfört deklarerera att en i herr Undéns andra bedrivna neutralitetspolitik på lång sikt synes mig farligare för vårt land än en anslutning till Atlantpakten.

Herr statsrådet **HAMMARSKJÖLD**: Herr talman! Tillåt mig att gå tillbaka till de frågor som berördes här av herr Wistrand! Vad jag har att säga rörande dessa frågor kommer kanske också indirekt att till någon del utgöra ett svar på vad herr Nordenson nu senast var inne på.

Låt mig då inledningsvis försäkra kamraren om en sak som jag tror är alla uppenbar, nämligen regeringens mycket aktiva intresse för det europeiska sam-

Ang. Sveriges utrikespolitik.

arbetet, sådant detta har manifesterats både i Parisorganisationen, i Europarådet och nu senast i kol- och stålunionen. Förstod jag herr Wistrand rätt, gällde inte heller hans bekymmer vår grundinställning, utan möjligen det sätt, på vilket denna omsättes i handling i vissa konkreta fall. Därvid gällde det dels Schumanplanen, alltså kol- och stålunionen, dels Edenplanen för Europarådet.

Beträffande Schumanplanen och kol- och stålunionen hade herr Wistrand observerat det uttryckssätt som användes i unionens första rapport, när den skildrar Sveriges respektive Englands förbindelser med unionen. Låt mig erinra om vad som där säges. Om Sverige uttalas, att den delegation som vi har upprättat skall generellt sett ha till uppgift att i allmänt intresse åstadkomma ett nära samarbete som främjar utvecklingen av produktion och internationell handel. Därefter säges det, såsom herr Wistrand nämnde, om Förenta staterna och England att dessas delegationer har fått en ny uppgift, alltså en uppgift utöver den som skulle åligga den svenska delegationen, nämligen upprättandet av en nära och bestående association med unionen. Ordet »upprättande» indicerar ju att det gäller ett preparativt arbete. Det är inte frågan om att här redan skulle existera någon slags association. Vi befinner oss på ett preliminärt stadium, inte i något definitivt rättsläge.

Till tolkning av vad man får lägga in i denna litet dunkla terminologi — association etc. — skulle jag vilja åberopa ett uttalande av den förre franske utrikesministern Schuman, som ju måste anses vittnesgill. Han skrev häromdagen en artikel i London Times, ur vilken jag tillåter mig att citera följande i översättning: »Kol- och stålunionen förhandlar med engelska regeringen om en form för association som, utan att placera den engelska ekonomien under den höga myndighetens» — alltså kol- och stålunionens — »kontroll skulle på avtalsmässig basis garantera en grad av samarbete som, ehuru begränsad, likväl skulle vara effektiv och som skulle göra det möjligt att sätta upp gemensamma

institutioner, ehuru dessa naturligtvis inte på något sätt skulle få övernationell karaktär.» Med den tolkning av ordet association, som här givits av utrikesminister Schuman, tror jag att jag vågar säga att vi på svensk sida inte skulle känna oss främmande för att använda samma term som beteckning på vad vi eftersträvar och nu förbereder genom den kontakt vi har skapat.

Det kan emellertid tänkas att man inte får ta för lätt på valet av ord. Det finns nämligen säkert de, som vill lägga in mera i ordet association, än vad som framgår av den Schumanska artikeln. Man får inte glömma att kol- och stålunionen ju endast är första steget i en politisk utveckling som har mycket längre gående syften än som kommer till uttryck i själva unionsbildningen. Det är ju allbekant, att man inom den grupp länder som här närmast är berörda, önskar fullfölja upprättandet av kol- och stålunionen genom att skapa en europeisk försvarsgemenskap, vilken i sin tur skulle efterföljas av en politisk union. Den, som redan på detta stadium, innan man kan överblicka, hurudan den fortsatta utvecklingen blir, vill använda ordet association såsom beteckning för den förbindelse man upprättar med kol- och stålunionen, kan därmed tänkas vilja endossera den vidare utvecklingen, i den meningen att han räknar med att gå vidare från kol- och stålunionen till de övriga unionsbildningar som ifrågasättes. Skulle detta vara fallet, tror jag att ordet association har en innebörd, för vilken många i denna kammare skulle rygga tillbaka.

Emellertid har inte den terminologiska frågan för oss framstått som något problem. Ärligheten i vår avsikt att skapa levande och fruktbärande förbindelser med kol- och stålunionen är väl känd för unionen, och, likgiltigt vilket namn man ger det, är jag övertygad om att samarbetet också kommer att leda till för båda parter tillfredsställande resultat. Att vi, vad beträffar formen, avvaktar händelsernas utveckling ter sig naturligt inte bara för oss. Jag kan försäkra kammaren, att de talesmän för kol- och stål-

Ang. Sveriges utrikespolitik.

unionen, med vilka jag har haft kontakt, från början har betraktat en sådan avvaktande hållning från vår sida som självklar i dagens mycket osäkra situation.

Herr Wistrand uttryckte särskilt en förhoppning om att någonting motsvarande den kommitté, som skapats för kontinuerlig kontakt mellan den engelska delegationen i Luxemburg och unionens höga myndighet, skulle skapas även för Sveriges del. Ja, vilken form det svenska samarbetet kan få, är det kanske litet tidigt att nu yttra sig om. Vi är väl alldeles överens om att den yttre ramen i detta fall är likgiltig. Att som engelsmännen ge den en litet pretentiös uppbyggnad kanske inte faller sig så naturligt i vårt fall, eftersom vi på platsen har bara en man. Jag hoppas emellertid att den mannen genom sina personliga kontakter skall kunna skaffa sig en lika god insyn i och få lika stora möjligheter att föra fram våra synpunkter på unionens arbete som en större grupp inom ramen av en kommitté kan erhålla. Enligt de uppgifter vi har befinner sig för övrigt arbetet inom unionen ännu på ett så tidigt stadium att den engelska kommittén knappast existerar annat än som en beredskapsform för det kommande samarbetet.

Låt mig därefter övergå till vad herr Wistrand sade om Edenplanen och Europarådet. Jag vill då inledningsvis erinra om att Europarådet redan nu har en ganska speciell ställning i det europeiska samarbetet. I Europarådet ingår ju inte Schweiz, ett land vars politiska problematik — trots delvis mycket skilda historiska bakgrunder — har starka överensstämmelser med Sveriges. Jag vill också erinra om att när Europarådet kom till, var just den frågan, som herr Wistrand var inne på i samband med Edenplanen, en avgörande fråga. När man förde in det kända undantaget i fråga om Europarådets kompetens, att ärenden rörande det nationella försvaret inte skulle falla inom rådets arbetsfär, så var detta mer än en praktisk anordning. Det var en definition av rådets politiska status det gällde. Nu har på myc-

ket naturliga grunder önskemål framkommit att Europarådet skulle bli den samlande enheten inom vilken man skulle sammanföra alla de olika europeiska organisationsexperimenten. Syftet är gott, men man kan ju inte fullfölja syftet ända till den punkt där man faktiskt skär igenom det som är konstitutivt för Europarådet eller, alternativt, det som är konstitutivt för de andra smärre organ som skulle inordnas under Europarådet. Men det är just detta man riskerar att göra genom förslaget, att den europeiska försvarsunionen skulle inordnas under Europarådet. Det är väl inte meningen att Europarådet i sådant sammanhang bara till namnet skulle vara ett moderorgan eller, som det på engelska kallas, en »hatt» för de andra. Avsikten är nog ändå att denna ställning skulle innebära en realitet, att alltså de politiska aspekterna av det arbete, som bedrivs inom försvarsunionen, skulle falla under rådets kompetens på sådant sätt, att rådet erhöi ett politiskt inflytande över verksamheten inom försvarsunionen. Därmed är ju emellertid konflikten uppenbar, ty detta skulle inte låta sig göra utan en ändring av statuterna på den avgörande, förut berörda punkten.

Man har då, som herr Wistrand erinrade om, sagt att man ju ändå kunde tänka sig att mjuka upp formerna på sådant sätt, att länderna skulle kunna justera in sitt läge inom Europarådet med dess vidgade arbetsuppgifter på ett sätt som passade vars och ens politik. Och så har man då kommit fram till det förslag om tre olika medlemstyper, som herr Wistrand här bragt i erinran. Det skulle alltså finnas stater, som var medlemmar fullt ut, stater som var associerade medlemmar och sådana, som i vissa frågor helt kunde hålla sig borta. Jag erkänner att detta är uttryck för en strävan att tillmötesgå de speciella problem som föreligger för sådana länder som t. ex. Sverige. Men förslaget tar bara fasta på möjligheterna att skapa ett så att säga praktiskt modus vivendi. Man förbigår alldeles den centrala frågan, huruvida man inte med det förslag, som

Ang. Sveriges utrikespolitik.

ligger på bordet, ändå ändrar rådets politiska karaktär och ställning i hela det europeiska samarbetsystemet. Det är ju gott och väl att en stat håller sig borta vid behandlingen av vissa frågor, men staten är dock medlem, och som medlem är den principiellt delaktig i den politiska verksamhet som bedrivs av ifrågavarande organ över huvudet. Detta organs ställning blir för alla medlemmar ett led i definitionen av deras egen politiska ställning. Därför kan man inte ta så lätt på detta spörsmål och betrakta det bara som ett rent praktiskt problem, en procedurfråga.

Det gäller nu hur vi skall ställa oss för den händelse utvecklingen går de vägar herr Wistrand talade om. Jag sade att man villigt får erkänna, att dessa försök att skapa olika modus vivendi är uttryck för en strävan att gå oss till mötes. I det sammanhanget vill jag emellertid erinra om att man också från svensk sida har gått de andra till mötes och går dem till mötes. Vi har inte visat — och det tror jag man också från andra sidan erkänner — någon halsstarrig likgiltighet, som kunnat betraktas såsom uttryck för en ovänlig eller utvecklingsfientlig inställning. Till mötesgåendet från vår sida har legat däri, att vi har sagt oss inte ha någon anledning att ta ställning till berörda problem förrän den dag kommer, då de eventuellt ställs på sin spets, då eventuellt ett förslag ligger på bordet, till vilket vi måste säga ja eller nej. Under mellantiden, i avvaktan på att tankarna klarnar och att förutsättningarna blir mera bestämda än de är i dag, har man från svensk sida — självfallet — inte riktat någon invändning mot att utredningsarbetet fortgick även efter linjer, som ytterst syftade mot mål som skulle för oss vara vanskliga att acceptera eller i varje fall skulle ställa oss inför mycket besvärliga problem. Jag tror att vi genom att på detta sätt undvika att på ett avgörande sätt för dagen föra in komplikationer i bilden, genom denna strävan att låta det konstruktiva, organisatoriska arbetet gå vidare utan att hämma det genom att driva de specialsyn-

punkter, som kan ligga oss nära om hjärtat, gör vad vi kan för att hjälpa de andra fram till konstruktiva lösningar. När dessa lösningar en dag presenteras, får vi se, om de är av sådan natur, att vi anser det nödvändigt för oss att ompröva vår ställning. Detta beror på i vad mån man vid den tidpunkten inte stannar bara vid modus vivendi-lösningar utan verkligen också beaktar, att det här gäller principer — och allvarliga principer.

Denna vår inställning har inte hindrat, att vi redan nu på olika sätt och i olika sammanhang haft anledning att föregripa utvecklingen och säga var svårigheter för oss skulle uppkomma, för den händelse utvecklingen gick vidare efter de antydda linjerna. Detta är ju ett nödvändigt bidrag från vår sida till utredningsarbetet. Det är erforderligt för att motparten inte skall lämnas i ovisshet om var den har att se upp, om den vill försöka uppehålla samarbetet. Det har inte i dessa uttalanden från vår sida legat någon förhandskritik. Det har ännu mindre i detta legat något försök att ohemult påverka utvecklingen eller skapa svårigheter. Det har, om man så vill, varit ett renlighetskrav att vi talat ut, och jag tror det också har uppfattats i den andan.

Det intryck man får vid de kontakter som har förekommit är, att vår ställning i här berörda hänseenden är fullt förstådd från andra sidan, och därmed tror jag också att vi för dagen lugnt kan avvakta händelsernas utveckling och se, i vad mån de problem vi här har talat om verkligen kommer att ställas i en för oss avgörande och besvärande form.

Herr WISTRAND (h) kort genmäle: Herr talman! Jag skall be att få tacka statsrådet Hammarskjöld för hans replik till mig.

Först några ord om kol- och stålunionen! Herr Hammarskjöld citerade vad Schuman hade yttrat angående innebörden av ordet »associerad», och sade att det var en sådan innebörd att Sverige nog skulle kunna acceptera den, men att man

Ang. Sveriges utrikespolitik.

från svensk sida ville vara mycket försiktig med associationsformen, då det kunde bli fråga om en politisk union som kunde gå över till övriga bildningar.

Detta förstår jag i viss mån, men det hindrar ju inte att man på det område, där arbetet nu pågår, bör göra det mesta möjliga i fråga om samarbete, vilket man synes vara villig till. Under sådana förhållanden anser jag det vara angeläget att vi från vårt håll gör vad på oss ankommer för att undanröja den mening, som man i unionens högsta myndighet tyckes ha fått, att en skillnad skulle föreligga mellan Sverige och de övriga länderna i fråga om graden av samarbete.

Jag tror inte man behöver vara så rädd för en association som England ansett sig kunna vara med om, men vad man bör vara ytterligt rädd för, det är att vårt lilla land såsom enda järntillverkande land utanför Östeuropa skall ställas i en oförmånlig särställning i förhållande till unionen.

Nåja, detta är kanske en sak som jag hoppas kommer att ordna sig. Jag tror det bl. a. därför att jag har det allra största förtroende för den delegation som regeringen tillsatt och ett lika stort förtroende för den man, som placerats i Luxemburg för att bevaka våra intressen. Men denna fråga har dock varit signifikativ, ty våra medparter synes ha rent instinktivt fått det intrycket att, då det gäller Sverige, samarbetet alltid blir mest begränsat.

Det svar, som statsrådet Hammarskjöld gav i fråga om vår ställning till Edenplanens förverkligande, ställde i belysning en principiellt filosofisk distinktion. Enligt statsrådet Hammarskjöld vore innehållet i Europarådets stadga så grundläggande, att Sverige icke skulle kunna vara med om en ändring, även om ändringen förknippades med en anordning, som fritog Sverige från allt deltagande i försvarsfrågornas behandling inom rådet. Här föreligger tydligen en grundläggande skillnad i uppfattningen mellan honom och mig om Europarådets natur. Europarådet är enligt min mening en levande organism, som

är underkastad livets lagar och utvecklingens natur. Att försöka snöra in dess lagar i en gång för alla fastslagna principer kommer inte att lyckas. Är nu denna princip, för vars utförande i livet vi inte behöver ta på oss något ansvar, verkligen värd uppoffringen av det västerländska samarbetet? Jag tvekar inte att besvara den frågan nekande.

Herr Hammarskjöld medgav, att man från västeuropeiskt håll här försökt visa oss allt det tillmötesgående, som man åtminstone på detta stadium ansett vara möjligt. Sverige har också visat tillmötesgående, menar herr Hammarskjöld. Vad är det för tillmötesgående? Jo, vi har varit med om att skjuta upp saken tills den blir aktuell. Det tillmötesgåendet tror jag inte man anser vara särskilt värdefullt. Det är väl ett svenskt intresse liksom det också bör vara ett intresse för England eller vilka andra länder som helst, att saken inte skall behandlas förrän den anmäler sig till lösning. Men vad som är viktigt förblir, att denna fråga får en tillfredsställande lösning, när tiden blir mogen.

Herr BRANTING (s): Herr talman, mina damer och herrar! Dagshändelserna drar uppmärksamheten mot Fjärran östern, men jag vill ändå först uppehålla mig vid våra närmaste angelägenheter.

Det är väl nu klart, herr talman, att vad som har hänt med Danmark och Norge under den sista tiden på sitt sätt har bekräftat det förståndiga i den linje, som vi valde här i landet, när vi avvisade A-pakten och bestämde oss för den neutrala linjen. Trots att vår bevarade självständighet anses medföra som en konsekvens att vi måste dras med de väldiga försvarskostnader, som det nu är fråga om, är jag för min del övertygad om att svenska folket hellre tar den konsekvensen och betalar vad den utrikespolitiska och militärpolitiska friheten kostar än att det skulle vara med om att låta främmande makter bestämma, hur vi skall ordna med vårt försvar, bestämma utbildningstidens längd, de olika va-

Ang. Sveriges utrikespolitik.

penslagens sammansättning och inbördes styrka och dessutom begäva oss med en utländsk ÖB.

Med den linje, som vi valde, följer också, att riksdagen har bevarat åt sig sina fria möjligheter att sätta in sin egen detaljkritik mot försvarsbudgeten och företa de besparingar och omläggningar som kan komma i fråga.

Det har ju för övrigt visat sig, att de stater, som valde A-pakten — om man nu i det fallet kan tala om »fria val» — ingalunda kommit billigare undan än vi, trots den mångomtalade hjälpen. Skillnaden tills vidare är bara den — men den är ju väsentlig nog — att vi kan handla under relativ frihet och självansvar, under det att de blir mer eller mindre förelagda sina program, som de sedan får låtsas ha hittat på själva! Det låter kanske i somliga öron illa att säga detta, men alla vet ju, hur det förhåller sig.

Man invänder naturligtvis, att skillnaden även är en annan. Om Danmark och Norge skulle bli angripna och överfallna av Sovjetunionen, skulle de, heter det, kunna räkna med snabb och effektiv hjälp, under det att vi stackars isolerade fick försöka klara oss själva så länge det gick. Det är för denna möjlighet, denna kanske rent imaginära fördel, som våra brödrafolk betalar sitt pris.

Jag vill i den delen, eftersom det har talats ganska mycket om dessa ting i dag, inskränka mig till att säga helt allmänt, att små stater, som är måna om sin frihet och trygghet, skall akta sig för allianser med stormakter. Det hade redan den kloke Machiavelli rätt i.

Det fanns väl, som vi alla vet, en viss ryssfruktan här i Norden också under tidigare perioder, innan Amerika börjat göra världspolitik i den branschen. Men, mina damer och herrar, om det då hade hänt att t. ex. Tyskland hade föreslagit oss något slags skyddspakt — med hänsyn till den ryska faran — skulle naturligtvis *alla* de skandinaviska staterna ha ansett det självklart att tacka nej för välviljan. Det skulle inte ha behövts några vidlyftiga förklaringar för en så naturlig ståndpunkt.

Det är skäl att fråga sig vad det nu egentligen inträffat för förändring. Är det någon speciell fördel att skyddsmakten ligger på andra sidan Atlanten och icke själv står några omedelbara risker?

Man kan väl våga undra numera, om icke våra nordiska fränder 1949 stack fingrarna i A-pakten ovetande om konsekvenserna. Herr Nerman, vid vars »glänsande» anförande — omdömet är herr Lundgrens — jag inte vidare skall uppehålla mig, anförde någon Gallupstatistik, som visade att 40 procent av svenska folket inte vet vad A-pakten är. Jag fruktar att siffran är mycket större och att vi litet var bara så småningom kommer underfund med vad A-pakten är för någonting.

Jag vet mycket väl att det inte anses riktigt passande att granska våra grannars politik. Jag vet också att konventionen i vårt land kräver att man med läpparna mycket högaktningsfullt talar om A-pakten, eftersom det är ju så mycket betydande folk med i den. Men saken ligger dock så till, att A-paktsstaternas göranden och låtanden på det närmaste berör också våra vitala intressen, såsom det heter, vår trygghet och vår fred, eftersom vi onekligen kommer på mellanhånd, om en olycka händer. Därför kan vi inte undgå att ta intryck av vad som sker särskilt i vårt närmaste grannskap. Vi måste och bör säga vår mening om vad som här sker, i den mån det angår oss, så att inga missförstånd blir möjliga. Och när vi här i dag talar om det allmänna utrikespolitiska läget och väl därvid särskilt måste beakta A-paktens följder, har vi anledning att observera en del ganska oroväckande fakta.

Först och främst faller det emellertid i ögonen att vi själva genom vår icke-anslutning har undgått många vidrigheter, främst naturligtvis beroendet av andra men också de svåra inrepolitiska kriser och det folkpsykologiska illabefinnande, som nu kväljer åtskilliga av A-paktsfolken. Vår armés försvarsstabsofficerare eller våra polismyndigheter behöver inte, såsom sker exempelvis i England och Frankrike, sticka näven i

Ang. Sveriges utrikespolitik.

byxorna i sårad nationalkänsla, därför att de plötsligt stöter på områden, där det står: »Tillträde förbjudet! Området ockuperat av främmande makt.» Man har, såsom förut omnämnts här i dag, rent av i den danska pressen diskuterat, om det verkligen är möjligt att stå ut med de krav, som rests från amerikansk sida, nämligen att jurisdiktionen i de områden, som nu skall upplåtas, skall ligga helt i amerikanska händer, *även* när det gäller danska medborgare. På så sätt framstår våldförandet av den territoriella suveräniteten i ganska gräll belysning.

Sådana bekymmer har inte vi. Sådana abnormiteter för ett fritt land behöver vi inte finna oss i mitt under fred, åtta år efter kriget. Nu säger man att det råder inte fred i Europa — där råder ju det kalla kriget. Men ibland kan man nästan undra, mellan vilka detta kalla krig egentligen råder. Det är inte bara mellan öst och väst, förefaller det. I varje fall kan ingen undgå att se, att det råder en irriterad för att inte säga en ganska ilsken stämning i A-paktens led till den grad att Mr Dulles häromdagen förklarade, att om inte västmakterna kan ena sig och rätta sig efter de amerikanska ritningarna, skulle Förenta staterna nödgas ompröva hela sitt förhållande till Västeuropa. President Eisenhower bekräftade i vissa vändningar detta uttalande i sitt tal i förrgår. I går kallade Mr Eden USA:s Formosabeslut för en »unilateral» åtgärd. I själva verket har väl A-paktspolitikerna sedan länge bestämts av Förenta staterna på ett unilateralt sätt och mera med hänsyn, ofta nog, till de amerikanska valmännen än till de ganska maktlösa medlemsstaterna.

Man har väl för övrigt ganska sällan i utrikespolitikens historia bevittnat ett mindre imponerande skådespel än det som nu dag efter dag utspelas inför öppen ridå. Ministrarna flyger nervöst om varandra, hit och dit och härs och tvärs, lovar och pratar ett här och ett annat där, tillrättalägger vad de sagt nästa dag och tar tillbaka. Riklig dollarhjälp ställs i utsikt, där så anses lämpligt, i det ovilliga Europa, men nästa dag måste den

amerikanska publiken och den amerikanska kongressen lugnas med uttalanden av rakt motsatt innebörd. Nationalförsamlingen i Paris skall övertygas om att det inte finns någon tysk fara nu längre — sedan tyskarna beväpnats till tänderna enligt planen — ty nu har de för evigt lämnat bakom sig militarismen och nazismen och revanschbegäret och aggressiviteten. Samtidigt skall man övertyga tyskarna om att de skall ställa upp sig som något slags legoknektar för västmakternas räkning. Man skall övertyga London om att det inte är det minsta inhugg på suveräniteten, ifall man deltar i den europeiska försvarsgemenskapen och ställer sina stridskrafter under befäl av andra länders generaler. Det danska folket håller som bäst på att övertygas om att Danmarks trygghet bara blir större genom att man där placerar amerikanska bombförband, samtidigt som man inte ens tycks orka med att ställa några tusen man extra till skydd nere vid Danmarks södra gräns.

Och all denna övertalning, alla dessa uttalanden och löften äger rum under desperata försök att få bitarna att passa ihop i puzzlet, att på en gång genomföra Europaarméns organisation och en allmän forcerad upprustning och Västtysklands inlemmande i det demokratiska lägret, och rekonstruktion av Europas ekonomi, naturligtvis under fortsatt och skärpt handelsblockad mot öster!

Låt mig säga, herr talman, att *om* vi delade tron på den officiella tesen, som ytterst skall motivera alla dessa motstridiga program, nämligen att Sovjetmakten inte tänker på någonting annat än att kasta sig över oss med hela sin härs-makt — det är ju vad vi fått höra nu under fyra, fem år så gott som dagligen — då har vi verkligen anledning till oro.

Nu är jag emellertid för min del inte i stånd att acceptera den givna förutsättningen såsom en arbetshypotes för den politiska aktiviteten i Västeuropa. Jag kan inte gärna tro att Sovjetvärlden — hur främmande för oss den än må vara — regeras av vettvillingar, som eftersträvar världsherraväldet, utan trolig-

Ang. Sveriges utrikespolitik.

gare av nyktert tänkande människor, givetvis i stånd att begå ödesdigra misslag och felbedömningar, men som i eget intresse förstår fredens välsignelser lika bra som vi.

Ingen kan naturligtvis, såsom situationen nu har utvecklats, ändå påstå — ingen kan tyvärr våga påstå — att ett tredje världskrig är en omöjlighet. Vad allt som kan följa, steg för steg, ur den nya amerikanska Formosapolitiken må tills vidare vara osagt. Men ingenting är väl begripligare än den starka oro som den nya linjen på den punkten har uppväckt inte bara i London och Paris utan, såsom särskilt herr Sandler påpekade, också i Asien.

Jag tror att herr Ohlon talade om den princip, som angivits hittills vara ledande för västmakterna, nämligen att absolut motsätta sig varje slag av aggression. Tänkte inte herr Ohlon på att den där principen tycks vara kastad på skrot-högen nu? I varje fall kan den väl inte få anses vara satt i praktik när det gäller den nya amerikanska politiken beträffande Chiang Kai-shek och Kina.

Jag vågar göra gällande att Förenta staterna, som ju — efter sitt eget bedömande säkerligen i de bästa avsikter — tagit på sig rollen av vad man kallar den fria världens ledande makt — under flera år har låtit Västeuropa inrikta sina krafter under en orealistisk arbetshypotes, nämligen den, att hela vårt liv skall gestaltas under tecknet av fruktan för den ryska faran! Det är inte underligt att återhämtningen efter kriget har blivit fördröjd eller att människor, som försöker samla alla krafter för att genomföra ett omoget och ohistoriskt program, råkar i inbördes splittring och förvirring. Som jag ser saken, har Västeuropa gjort sig självt stor skada genom att inte försöka ta sina angelägenheter i egna händer och sköta dem efter eget politiskt bedömande.

Från svensk sida kan vi inte göra så mycket åt saken, säger man, och det erkänner jag visst. Men vi kan ändå på olika sätt försöka bidra till att normalisera situationen en smula och komma bort från hysterien! Förnuftiga männi-

skor med normal kärlek till livet och ett rimligt mått av historiskt sinne i bagaget måste väl ändå kunna finna naturliga vägar ut ur återvändsgränderna och öppna andra perspektiv än det allmänna krigets.

För att ett ögonblick återgå till våra närmaste nordiska angelägenheter: vad vi här i Sverige verkligen tänker om Atlantpaktspolitik, det har vi, såsom jag fattar saken, på sin tid givit uttryck åt i *enig handling*, mina damer och herrar — jag tänker på våra försök att få till stånd ett neutralt, fristående nordiskt fredsblock utanför A-pakten. Tyvärr måste man nog säga att utvecklingen under de senaste månaderna har besannat våra dystraste farhågor i fråga om följderna av Danmarks och Norges deltagande i pakten. Vi bör inte följa dessa farhågor för våra grannar. Det allmänna läget i Norden tycks mig ha blivit försämrat genom de senaste händelserna, och detta just som en följd av den atlantiska politiken.

Herr Sandler fällde i denna fråga ett dubbeltydigt yttrande, som jag ett ögonblick vill uppehålla mig vid. Tydligen som ett slags artighet tillbaka på grund av vissa omdömen om vår neutralitetspolitik, som nu förekommer i Amerika, yttrade han: »Vi har anledning att tycka att ett läge, som medger att Norge och Danmark snabbt blir upprustade, också ur vår synpunkt är det näst bästa.» Jag vet inte riktigt vad herr Sandler menar med sina ord, men det bästa hade väl kanske ändå enligt hans mening varit det nordiska förbundet, eller vad man vill kalla det. Jag ansluter mig till principen, att det ingalunda är önskvärt att våra grannländer utgör militära tomrum, men jag upprepar att småstater *icke* stärker sin trygghet genom att under fred upplåta sitt territorium åt främmande makter, hur vänskapliga och välmående de än anses vara.

För att belysa den senaste utvecklingen i Nordvästeuropa vill jag tillåta mig erinra om att för någon tid sedan diverse aktstycken publicerades, som belyste förhistorien till det tyska överfallet på Norge och Danmark i april 1940. Med en

Ang. Sveriges utrikespolitik.

viss bitterhet erfor vi då, att den allierade krigsledningen i Paris medvetet laborerade med planen, att de engelska mineringarna utanför norska kusten just skulle framkalla komplikationer, resulterande i en förskjutning av huvudfronten upp mot norr och en minskning av det tyska trycket i Mellaneuropa. För de demokratiska krigsledningarna på den tiden betydde freden i Norden icke ett dyft. Inbillade militära fördelar övervägde alla hänsyn till de små neutrala staterna.

Jag kan inte hjälpa, att jag har det intrycket att det resoneras på ett liknande sätt i våra dagar inom NATO-staberna. Storbrassmanövern i somras vände uppmärksamheten mot norra Nordsjön och mot Östersjön. Under de sista månaderna har planerna på att upprätta starka amerikanska baser i Danmark och Norge aktualiserats. Från NATO-mötet i Paris i december meddelades till pressen, att Norge tills vidare lyckats vinna gehör för sin vägran att i fredstid ta emot amerikanskt flyg med hänvisning till sina tidigare utfästelser åt öster. Men korrespondenterna vid NATO-mötet meddelade, att man snart skulle komma igen till Norge. Jag vill tillåta mig att citera ett telegram, som stod i den svenska pressen den 18 december. I telegrammet, som kom från United Press, hette det: »Planerna inom A-pakten har ännu en gång, med viss tvekan, givit efter för det norska motståndet mot att upprätta allierade baser på norsk mark, uppgavs det på officiellt håll på onsdagen. Förmodligen kommer man emellertid att göra ett nytt försök i början av det nya året att förmå norr-männen att modifiera sin inställning.» Vidare hette det: »Flera experter framhålla, att behovet av flygbaser i de skandinaviska länderna ökats de senaste månaderna, dels genom Danmarks och Norges utsatta läge» — vad det nu kan syfta på — »och dels därför att det under den allierade höstmanövern i Östersjön visat sig, att hangarfartygen har ganska svårt att operera i detta område.»

Man får som jag sade det intrycket, att de allierade nu liksom 1940 försöker

förskjuta fronten norrut, tills vidare gudskelov den kalla fronten. I lördags berättade danske utrikesministern om sina samtal med general Ridgway i Paris. Han hade fått »ett mycket gynnsamt intryck» av Ridgways inställning till försvaret av Västeuropas norra flank. Ridgway hade bevisat detta genom att erbjuda A-paktsflyg för skyddet av detta viktiga område, hette det. Samtidigt ser man i den norska pressen att den börjar syssla med vissa informationer, som den har fått på något sätt, angående Sovjets flygbaser på kusten mot norra Ishavet och Nordpolen. Vad publiceringen av dessa informationer i norska pressen just nu skall tjäna för syfte, vet jag inte. Det får vi väl se, men det är verkligen inte onaturligt, herr talman, att många här i landet betraktar denna Atlantpaktspolitik i Nordvästeuropa med växande oro. I Sverige *vidhåller* vi vår syn på dessa ting som vi gav uttryck åt 1949. För många svenskar — säkerligen de allra flesta — skulle det te sig som en mycket olycklig utveckling, om också Norge skulle — som jag tror, mot folkmeningen även där — pressas till att på sitt territorium härbärgera amerikanskt flyg.

Nu vet jag mycket väl att nya bestämda försäkringar har givits av motsatt innebörd från norsk sida och med all tyngd. Men den s. k. modifieringen av Norges inställning, varom man talade på NATO-mötet, kan ju gå steg för steg — sådant har man sett förut — och därför har jag, innan så har skett, funnit skäl att vi på vårt håll säger ifrån vad vi tänker om allt detta.

Vad Danmark beträffar, så påstod någon svensk tidning med anledning av den bekanta Sovjetnoten till Danmark, att det bara var fråga om en erbjuden förstärkning av det svaga danska flygförsvaret med några amerikanska jaktflygförband. Det var alltså *inte* fråga om några avsevärda styrkor och inte om bombflyg. Jag hoppas att tidningen var väl informerad på den punkten. Motiveringen för de nya flygbaserna i Skandinavien, som gavs vid Parismötet i december från NATO, nämligen att de sto-

Ang. Sveriges utrikespolitik.

ra hangarfartygen inte kunde manövrera så vidare bekvämt i Östersjön och att man därför måste ha baser i Skandinavien, gjorde ett något mindre defensivt intryck.

Allt det där är ytterst olustigt, och det blir inte bättre om vi sticker huvudet i busken och i riksdagen förtiger vad vi läser i pressen.

Vad vi under denna fortgående process har att ideligen klargöra är vår bestämda vilja att fullfölja vår alliansfria linje. I den punkten vill jag för min del säga att ord till herr Öhman. Han fällde ett yttrande av ungefär den innebörden, att vi inte kan göra anspråk på att bli trodda på vårt ord när vi säger att vi vill föra en alliansfri politik, därför och därför o. s. v. Jo, herr Öhman, vi gör i den punkten verkligen anspråk på att bli trodda på vårt ord, av mycket *tyngre vägande skäl* än de omständigheter, som herr Öhman fäste uppmärksamheten på. Det är en viktig sak att man icke från något håll ifrågasätter våra avsikter i detta stycke.

När det nu här har talats om den oroande utvecklingen i Nordvästeuropa, måste vi väl, trots allt, ändå ha den uppfattningen, att det nya nervkriget i denna del av världen spelar en relativt underordnad roll. Det är väl knappast här i våra skandinaviska trakter som de stora avgörandena träffas.

Den *tyska* frågan, som här förut berörts i dag, överskuggar väl åtminstone den europeiska arenan. Jag vill bara helt kort vidhålla mina pläderingar för allt tänkbart svenskt stöd åt strävandena för ett självständigt, enat och neutralt Tyskland, i möjligaste mån demokratiskt, men vars svällande makt ändå hålles under kontroll, genom en balans mellan öst och väst.

Herr talman! Jag vill bara tillägga ett ord. Jag har inte glömt Spanien, och jag kommer aldrig att göra det! Men den — jag vågar påstå — löjliga och skandalösa episoden i Förenta Nationerna, när Franco-Spanien med förkrossande majoritet valdes in i kulturinstitutionen Unesco, har ju skjutits åt sidan av allvarligare händelser. Denna episod bely-

ser ändå på sitt sätt ett fortgående förfall inom Förenta Nationerna.

Men jag har — man må ta det på allvar eller inte — ett förslag att göra i detta sammanhang. Saken är den, att beklagligt nog Unescos egna kulturella publikationer till stor del är portförbjudna i Spanien, på grunder som kanske de spanska jesuiterna kan förklara. Jag vågar då föreslå att man, vid sidan av general Franco, sätter in också den senaste riddersmannen för den fria världen, general Chiang Kai-shek, i denna utmärkta kulturella institution, så att Unesco kan hoppas på att dess dokument i varje fall blir spridda på Formosa. För detta kulturella förslag talar precis samma skäl, som länge har föranlett Förenta staternas energiska stöd åt Franco-Spanien, nämligen att också Formosa kan utgöra en militär stödjepunkt för »den fria världen». De, som är tveksamma mot detta förslag, kan ju »avstå» vid omröstningen.

Fru LINDSTRÖM (s): Den regeringsdeklaration, som vi hörde här i dag, inleddes med en analys av den allmänna internationella situationen, och det har givits flera sådana analyser efteråt av de talare, som uppträtt här före mig. Bedömningen har dock i stort sett varit likartad. Alla har varit ense om att Sveriges läge i denna splittrade värld kräver oförminskad vaksamhet och ökad värnkraft. Huruvida vår alliansfria utrikespolitik kommer att utsättas för starkare eller mindre starka påfrestningar under tider som kommer är en fråga om tro och inte om vetande. Somliga av oss tror att krigsriskerna förstorats, andra att de bedarrat något i och med valet av atlantpaktstyrkornas förre överbefälhavare till president i Förenta staterna. Själv hör jag nog till dem, som anser att faromomenten växer. Om Eisenhower nu, som han signalerat, kommer att upphäva den neutralisering av Formosa, som Truman upprätthållit under Koreakrigets två och ett halvt år, och Eisenhower ger Chiang-Kai-shek frihet att operera mot Sydkinas kust, even-

Ang. Sveriges utrikespolitik.

tuellet med stöd av nya amerikanska flygplansleveranser, kan man befara att den lagliga kinaregeringen knyter sig ännu mera i misstro mot den vite mannens avsikter och blir ännu obenägnare att göra upp med FN-sidan om ett vapenstillstånd. De initierade kretsar i Washington, som häromdagen förklarar att en sådan nyaktivisering av Chiang-Kai-shek är »en rent amerikansk angelägenhet», har man nog all anledning att kritiskt hålla ögonen på inom de FN-stater, som militärt samverkar i koreaföretaget men som hålles utanför de strategiska planerna såsom omyndiga barn. London Times uttrycker den allmänna betänksamheten väl, när tidningen fastslår, att »värdet av formosaraider mot fastlandet är obetydligt i jämförelse med de politiska och strategiska risker man tar». Jag vill starkt understryka denna uppfattning och inte nöja mig med att som herr Sandler gjorde nyss milt karakterisera Eisenhowers nya åtgärd som »ett nytt osäkerhetsmoment».

Om läget i Korea skulle hårdna genom denna nya amerikanska giv, får man nog också räkna med att det kommer att riktas nya och enträgnare framställningar till FN:s medlemsstater — och då även till oss — om bidrag till krigföringen i Korea och säkerligen om åtskilligt mera substantiella bidrag än den medverkan i en kommitté för vissa stillståndsproblemer, som Sverige har erbjudits.

I det sammanhanget vill jag i en parentes säga till herr Öhman, att hans framställning av krigsfångefrågan i Korea var högst missvisande. Det finns internationella överenskommelser, som stadfäster principen att krigsfångar skall repatrieras till sina hemländer, sade herr Öhman, och Sovjetunionen kräver bara att detta respekteras. Men vad herr Öhman fördolde, såvida han nu känner till det förstås, är att Sovjetunionen själv under åren efter första världskriget ingick väl ett dussin avtal, där man formellt och uttryckligen överlämnade åt krigsfångarna att avgöra, huruvida de ville vända åter eller icke till sina hemländer. Och vidare: någon propaganda från FN:s sida i de sydkore-

anska krigsfängelägren för att förmå krigsfångarna att undanbe sig att bli hemsända till Nordkorea har sannernligen inte behövt förekomma och inte heller förekommit. Det räcker med att krigsfångarna vet, att represalier väntar dem vid hemkomsten, att de vet att det enligt sovjetlagarna är straffbart under alla omständigheter att ha varit en soldat, som sträckt vapen, och att en sådan soldat alltid vid hemkomsten ställes inför domstol. Man får väl anta att dessa sovjetlagar har sina motsvarigheter i Nordkorea, och jag skulle tro att en sådan vetskap inte ökar krigsfångarnas hemlängtan.

Med Koreakriget, som hotar att bli ett perpetuum mobile, med atlantpaktsbaser, som marscherar fram ända till Östersjön, och med den allt ohållbarare situationen i Tyskland, där öst- och västmakterna har läst sig nästan lika fast i sina prestigeställningar, kommer vår svenska neutralitet att kräva mycket gott omdöme och säkerhet i handlaget hos utrikesledningen. Medan riksdagens olika politiska partier är så ense om att bevara vår alliansfrihet att vissa tidsningsredaktörer med avvikande mening frustar av förakt över denna likriktning, är man inte alldeles lika enig om hur alliansfriheten bäst gagnas, och utrikesministern har fått klä skott både tidigare och här i dag för att han har bedömt olika frågor annorlunda än oppositionspartiernas talesmän. Herrar Ohlin och Hjalmarson har t. ex. suttit hemma i Stockholm i höstas och räknat ut, att catalinaaffären skulle ha fått en verkningfullare behandling ute i FN i New York, om herr Undén försökt få frågan upptagen på dagordningen i FN och utskottsbehandlad där, i stället för att som han gjorde presentera den i ett tal i FN:s generaldebatt. Alla som tillhört den svenska FN-delegationen och på ort och ställe studerat reaktionerna är dock ense om motsatsen, och jag vill bekräfta att reaktionerna på det tal, som hölls kring catalinaaffären, var så positivt förstående och uppskattande de kunde vara — vilket härmed upprepas till upplysning för herr Nordenson, som nyss sade, att

Ang. Sveriges utrikespolitik.

herr Undéns tal »nästan alltid väcker misstämning och beklämning i utländska kretsar». Samtidigt vill jag gärna upprepa herr Sandlers honnör till herr Ewerlöf, min FN-kollega, för att han så oförbehållsamt i sin bedömning lämnade hemmapartitaktiken utanför.

Man har också här från oppositionshåll anmält avvikande mening beträffande ryssdiplomaternas rörelsefrihet. I motsats till regeringen vill herr Ewerlöf och andra att man skall ha en viss reciprocitet, ömsesidighet i inskränkningarna av diplomaternas resor och utflykter. Men vad skulle egentligen det nytta till? Visst är det ledsamt för vår ambasadör Sohlman att inte kunna röra sig fritt utanför Moskva, men han delar dock detta öde med alla andra länders beskickningspersonal, och det lär inte bli någon ändring till det bättre, om Rodionov skulle behöva tillstånd för att resa till Södertälje. Det är väl ändå ingen som vill inskränka de ryska diplomaternas rörelsefrihet här i Sverige av något hämndmotiv, utifrån någon öga-för-öga eller tand-för-tand-princip. Knappast heller i tro att det skulle göra ryssarna benägna att luckra upp sina egna bestämmelser om utländska diplomaters rätt, eller riktigare sagt brist på rätt, att röra sig inom Sovjet. Utan på de håll, där man fordrar denna ömsesidighet, är det spionfaran man åberopar och den respekt som man tror det skulle väcka, om Sverige bet ifrån sig. Är det då sannolikt, att en utländsk beskickning har färre möjligheter att hitta svenska verktyg för spionsyften, om dess tjänstemän måste hålla sig inom Stockholms stads tullar? Jag tror det inte. Möjligheter finns alltid för dem, som vill spionera och kan betala, att göra detta, och jag tror också man kan säga, att sovjetbeskickningen kanske inte är den enda, som intresserat sig för uppgifter om svenska försvarsanordningar m. m. De som försöker kunska utöver gränserna för det lovliga skall hållas efter, oberoende av om de hör hemma i öst eller väst — det bör vara regeln. Men att därutöver försöka begränsa insynen i ett demokratiskt land som vårt ligger näp-

peligen i linje med vad vi brukar kalla demokrati. Frihet till insyn är tvärtom demokratiens signum, och folkhemmet Sverige tål att visas utan potemkinkulisser. Det berättas om en välkänd amerikansk ekonom i State departement, att han föreslog att sovjetdiplomaterna i Amerika så långt ifrån att inkapslas i Washington tvärtom skulle mottagas i USA endast på det villkoret, att de årligen reste så och så många tusen mil kors och tvärs i Amerika. Han menade, att detta att se Amerika var den bästa propagandan för ett demokratiskt statsskick, och jag undrar om inte detta gäller även för oss.

Det finns för den lyhörde åtskilliga nyanser i den svenska utrikesdebatten både inom och utom riksdagen, nyanser som kan förefalla små, jämförda med den verkligt betydelsefulla enighet vi kan glädja oss åt i huvudfrågan: neutralitetslinjens bevarande. Men nyanser kan fördjupas till meningsskiljaktigheter i ett akut krisläge, och det saknar inte intresse att lägga märke till dessa distinktioner. Sverige står *isolerat* enligt en vokabulär, det står *oberoende* enligt en annan; Sverige uppträder *ensamt* i FN, säger somliga, *självständigt* säger andra; Sveriges utrikesminister är *doktrinär* eller *envis* enligt somliga, *konsekvent* och *hållfast* enligt andra; *en fast neutralitetspolitik* i den enes mun blir *neutralitetsdogmatism* eller *neutralitetsortodoxi* på herr Wistrands och herr Nordensons läppar här i dag. Ja, ingen förmenas att tycka och säga vad han vill — i det här landet. Men man kan vara säker på att de utländska iakttagare, som tar pulsen på svensk opinion, uppmärksammar dessa nyanser och frågar sig vart de pekar hän, om Sverige skulle råka in i blåsväder. En seminarierector av den gamla stammen gav en gång på sitt seminarium de blivande lärarna det pedagogiska rådet vid behandlingen av barn att först injaga fruktan och sedan injaga kärlek. Lika omöjligt att praktisera som detta råd var i förhållande till människor, lika omöjligt är det att injaga respekt eller injaga sympatier för vårt land hos mäktiga grannar och and-

Ang. Sveriges utrikespolitik.

ra folk genom att uppföra sig på det ena eller andra sättet, vidtaga karska repressalieåtgärder av det slag som herr Ture Nerman rekommenderade etc. Vad vi kan uppnå, om vi verkligen vinnlägger oss om det, är att man tror på oss, att våra grannar i väst och öst — med förargelse eller förnöjdhet men övertygat — tror på att vi kommer att vidhålla vår neutralitetspolitik, hur än militärbaser kryller kring våra gränser och även om påtryckningar sätts in från olika håll. Vi behöver inte alls vara generade för en sådan utrikespolitik och finna den oförenlig med vår självaktning och stolthet, som herr Nerman sade i dag, eller tycka att den är ett uttryck för en djupgående defeatism, för att tala med herr Nordenson. Eisenhower har för någon vecka sedan med tilltalande frankhet uttalat, att riktsnöret för amerikansk utrikespolitik hädanefter skall vara »det upplysta egenintresset». Duger detta för demokratiernas ledarnation, duger det också för oss. I de mänskliga rättigheter, som herr Ture Nerman så gärna apostroferar, ingår som den primära rättigheten rätten till liv. Den rätten tillkommer även det kollektivt av individer som ett folk är, och skall man dö för en idé, skall åtminstone den idén vara ens egen. Att låta sig drivas i krig av strategiska idéer kring en stormaktskonflikt är således ingen moralisk plikt för vårt folk.

Ett sådant upplyst egenintresse, varom Eisenhower talade, är naturligtvis inte oförenligt med internationell solidaritet. Tvärtom. Särskilt gäller detta den internationella solidaritet som tar sig uttryck i FN:s program för tekniskt bistånd till underutvecklade länder och där också Sverige kan positivt och helhjärtat engagera sig. Vi vet att klyftorna i levnadsstandard mellan jordens folk är gapannde stora. För närvarande är situationen den, att Asien, Afrika och Sydamerika med över 65 procent av världens befolkning förfogar över bara 15 procent av jordens inkomster, medan USA och Canada, som hyser 9 procent av mänskligheten inom sina gränser, förbrukar över 40 procent av dess inkomster. De under-

utvecklade eller underprivilegierade länderna är i majoritet. De utgör en nationskretsens underklass, medan besuttna och välbärgade industriländer som Sverige hör till överklassen. Vi vet av erfarenhet från klasskampens dagar, att stora klyftor i levnadsstandard skapar social oro och sociala jäsningar.

Fattigdomsfolken upphäver nu alltmera sin stämma i FN med protester mot de ekonomiska orättvisorna. Att bidra till en utjämning av dessa orättvisor är en uppgift som ligger naturligt till för ett socialreformatoriskt land som vårt, och jag vill sluta med den förhoppningen att den fyrdubbling av det svenska anslaget till FN:s tekniska hjälp, som beviljades här i fjol och som väckt mycket vänliga känslor mot Sverige hos de underutvecklade folken i FN, inte skall vara det maximibelopp, vid vilket vi kommer att stanna i fortsättningen. I en fredlig offensiv för tekniskt bistånd åt jordens fattigdomsfolk bör Sverige vara med i första ledet. I de militära offensiverna bör vi däremot hålla oss borta.

Herr WAHLUND (bf): Herr talman! Det var mig en tillfredsställelse att fru Ulla Lindström åtminstone på slutet av sitt anförande kom in på de socialpolitiska problemen. Annars uppehöll sig även hon, liksom alla talare hitintills, vid de problem som sammanhänger med motsatsställningen mellan östkommunism och västdemokrati. Jag vill, herr talman, visst säga att jag finner det naturligt att en utrikesdebatt i den svenska riksdagen ter sig på det viset. Vi befinner oss i en av brännpunkterna mellan Öst och Väst, det har vi sett i många sammanhang — vid nedskjutningen av de svenska flygplanen över Östersjön jämte mycket annat. Men det är kanske ändå inte ur vägen, herr talman, att man så här mot debattens slut konstaterar att den världspolitiska ekvationen inte är så enkel att den kan solveas bara med två faktorer, Öst och Väst, utan det finns, som fru Ulla Lindström här nyss antydde och som även klart framgår ur regeringsförklaringen, dock även en

Ang. Sveriges utrikespolitik.

tredje faktor, faktorn Syd. Vi vet att Sydasiens länder, arabstaterna och de latinamerikanska länderna allt kraftigare och allt mer medvetet framträder inom världspolitiken. Problemet Syd har rätt utförligt redovisats i regeringsförklaringen. Det innefattar kravet på folkens självbestämmanderätt, ett krav som i sin principiella huvudlinje måste bejakas av oss svenskar, vi som inte haft några kolonier och som har vant oss vid att betrakta alla människor som likvärdiga, oberoende av hudfärg.

Med problemet Syd innefattas kanske framför allt just de gigantiska ekonomiska problem som fru Ulla Lindström här nyss snuddade vid. Det är problemet om hur den hälft av jordens befolkning som får äta sig mätt skall kunna göra någonting för den hälft av jordens befolkning som inte får äta sig mätt. För mig framstår den här frågan som ett klart humanitärt spörsmål, men om någon till äventyrs skulle vara kall-sinnig så vill jag säga att vi här norrut genom kommunikationernas och särskilt flygets utveckling fått dessa underutvecklade länder, om vilka jag talar, långt närmare oss än förut. Vi skall inte inbilla oss att vi bättre lottade nationer i längden får sitta fredade i vårt överflöd när halva jordbefolkningen svälter.

Jag har under de sista månaderna sett världssvälten på mycket nära håll. Jag har besökt områden i Indien som till och med officiellt betecknas som svält-distrikt. Jag har sett människorna i svältbyarna, jag har sett hur de visat sina utmärglade kroppar. Man behövde inte vara läkare för att där kunna konstatera hungrens spår. Monsunen hade uteblivit och naturligtvis också regnet, och ofta hade man fått dricka det vatten man kommit över, med malaria och tarmsjukdomar som följd. Det berättades för mig därute i byarna att man tvingats förbjuda folket att äta trädrötter. Dessa trädrötter gav nämligen anledning till svåra blödningar i matsmältningssystemet.

Svält av denna typ skulle jag vilja kalla akut svält. Sådan har vi haft i Europa också; hur var det exempelvis i

Grekland efter kriget, hur var det i Hitlers koncentrationsläger? Men det stora världsproblemet är inte denna akuta svält, utan det är den kroniska svälten, det är att människorna är ut och är in inte får så mycket mat som kroppen behöver och inte heller den sammansättning på maten som är nödvändig för kroppens hälsa.

I Indien exempelvis är genomsnittskonsumtionen 1 600 kalorier per individ och dag, och det är inte stort mer än hälften av vad vi äter i Sverige och i andra utvecklade länder. Och det värsta är att situationen där nere försämrats sedan förkrigstiden.

Vi måste intressera oss för de här sakerna också inom svensk riksdag. Dessa problem intar en framstående plats på Förenta Nationernas dagordning, och de kommer med all säkerhet att bli centralproblem i framtidens internationella debatt.

Jag har kunnat studera situationen också inom normala indiska byar, inte flyktigt och utifrån utan systematiskt och inifrån. Jag hade ett undersökningsområde, och där var situationen den att av tio kvinnor mellan 14 och 40 år var två gravida och sju ammade barn. Dödligheten var rätt låg på grund av en ganska effektiv kontroll av kolera, smittkoppor och malaria och andra far-soter. Resultatet var naturligtvis en enorm befolkningstillväxt. Befolkningen kunde förväntas bli fördubblad under de närmaste 20, 25 åren, och man kunde konstatera att det sätt, på vilket folket levde, var praktiskt taget oförändrat.

De flesta av de illitterata byborna hade en mycket rationell uppfattning av sin situation. Vi är mycket tacksamma, sade de, för vad som görs på hälsovårdens område. Dödligheten minskar. Men så blir det mera folk, och då räcker maten inte till och inte arbetet heller. För tio år sedan kunde vi äta två mål om dagen, sade man vidare. Nu för tiden blir det bara ett mål om dagen.

De problem som vi här möter kan inte lämna oss ointresserade, i dag med tanke på de här folkens öde, i morgon

Ang. Sveriges utrikespolitik.

med tanke på vårt eget öde. Detta problem är ett problem för mer än tredjedelen av jordens befolkning, problemet om en undernärd, undersysselsatt jordbruksbefolkning.

Det är klart att man, när man går omkring i de här byarna, omedelbart märker att åtskilligt kan göras för att förbättra förhållandena, och ett beundransvärt arbete utförs också av indierna själva under den indiska regeringens målmedvetna ledning. De hundraåriga, för att inte säga tusenåriga redskapen och brukningsmetoderna kan avsevärt förbättras, tråplogen kan ersättas med järnplogen, oxar med traktorer, nya utsäden kan införas, likaså kemiska gödningsmedel, och framför allt kan man genom bevattningsanordningar skapa två skördar om året och utöka jordbruksbefolkningens sysselsättning från fyra till åtta månader om året. Man kan också föra över befolkningen eller på fritiden sysselsätta den med annat än jordbruk.

Man bör göra allt detta, man bör genomföra åtgärder av den här typen, men det innebär gigantiska kapitalinsatser, vilket ju också säges i den deklaration från regeringen som vi i dag tagit del av. Det fordras kapital, och vi skall inte alls göra oss skyldiga till den illusionen, att det skall bli möjligt att höja det underutvecklade jordbruket i tillbakasatta länder i takt med befolknings-tillväxten.

Det behövs också en befolkningskontroll, åtgärder för att dämpa folkökningen. Såvitt jag vet är Sverige det enda land som har framfört denna synpunkt inom Förenta Nationernas generalförsamling. Det är då glädjande för oss att konstatera, att frågan om födelsekontroll ingalunda varit främmande för de berörda folken själva. Indiska regeringen har nu infört försöksverksamhet på området, och jag har sifvertabeller under bearbetning, vilka oförtydligt visar, att denna försöksverksamhet mottagits mycket positivt av den indiska befolkningen. Det enda lilla motstånd man kunnat förmärka har varit av västerländskt ursprung.

Under remissdebatten betecknade herr Dickson i andra kammaren frågan om den växande jordbefolkningen och världssvälten som mänskligheten största problem. Jag vill faktiskt ge herr Dickson rätt. Utrikesministern och regeringen har nu visat intresse för de här frågorna genom att avsevärt utöka Sveriges tekniska hjälp till de underutvecklade länderna. Det är glädjande att också inom svensk riksdag det utrikespolitiska intresset inte längre är begränsat till de länder, som befinner sig norr om den trettionde breddgraden.

Herr OSVALD (fp): Herr talman! Den i dag avgivna regeringsdeklarationen inbjuder, såsom herr Ewerlöf yttrade, knappast till debatt — åtminstone inte det som säges i deklarationen — och det är därför lätt att förstå herr Sändlers undran, om det i dag skulle bli debatt eller monologer.

Efter de händelser som i somras timade över Östersjön, de ryska piratdåden, tycker jag att det är högst anmärkningsvärt, att inte riksdagen tidigare beretts tillfälle att debattera den svenska utrikespolitiken. Hela svenska folket frågade sig i somras med ängslan, vilken ståndpunkt regeringen skulle komma att inta, och man drog en suck av lättnad, då det visade sig att regeringen intog en mycket fast hållning. Men efter en tid kom utrikesministern hem, och därmed återgick allt i det gamla vanliga: den överdrivna försiktigheten och den mjuka undfallenheten, båda i detta läge ytterst farliga.

Det var väl en allmän svensk uppfattning i somras, att det hade funnits anledning att ompröva vårt lands utrikespolitik. Regeringen delade inte denna uppfattning. Den finner alltjämt den alliansfria kursen så självklar, att denna i dag endast i förbigående har berörts i deklarationen. Man finner det inte ens nödvändigt längre att motivera, varför vi skall föra en alliansfri politik. En del av de gamla motiven har här i dag dragits fram av herr Näsgård, men en motivering kunde dock vara behöv-

Ang. Sveriges utrikespolitik.

lig, eftersom de flesta av de äldre motiven visat sig vara ingenting annat än värdelösa fraser.

Vår neutralitet har nämligen icke gjort det möjligt för oss att, som utrikesministern en gång hoppades, verka utjämnande på motsättningarna mellan Öst och Väst. Det har inte ens lyckats oss att undvika en försämring av våra egna relationer till Ryssland. De har tvärtom försämrats, såsom redan tidigare i dag från flera håll framhållits, och de kommer antagligen att ytterligare försämrats. Om vi vill hävda rättens principer i fråga om territorialvattengränsen i Östersjön, i fråga om våra fiskares näringsfång i Östersjön, i fråga om flygning över internationellt vatten, i fråga om skyddsåtgärder mot spioneri rörande våra försvarsåtgärder, har vi med all sannolikhet att motse oupphörliga konflikter med den kommunistiska diktaturen på andra sidan Östersjön. Och det svenska folkets reaktion i somras visade i alla fall tydligt, att en enhällig opinion i vårt land står bakom kravet att vi skall hävda vår rätt.

Det viktigaste av de motiv, som tidigare anförts för vår alliansfria linje, är den att vi därmed skulle ha en möjlighet att hålla oss utanför ett eventuellt kommande världskrig. Men kan vi genom alliansfrihet hålla oss utanför? Jag tror att den frågan måste besvaras med ett obetingat nej. Det räcker inte att hänvisa till erfarenheterna ifrån två världskrig, ty förhållandena är helt annorlunda nu än de var förr. Storbrassmanövern som i höstas hölls i de skandinaviska farvattnen utgör väl ett tydligt bevis på att man på västmaktshåll räknar med Skandinavien som ett av de viktigaste frontbältena i en eventuell kamp mellan Öst och Väst, och att den ryska flottan önskar få passage genom sunden är lika självklart. Vi ligger ingalunda som det ibland har sagts i en avkrok av världen, vi ligger tvärtom mitt i kulbanan, och efter detta måste vi, menar jag, inrätta oss.

Näväl, säger man, även om det värsta skulle inträffa, så har vi ju ett starkt försvar, ett försvar som kan uppehålla

fienden till dess hjälp hinner anlända, och då underförstås det allmänt hjälpen från väster. Men är vårt försvar i själva verket så starkt? Genom att vi avböjt samarbetet med västerns styrkor, har vi av sagt oss möjligheten att skaffa oss de modernaste vapnen, ja, även möjligheten till en förberedd samverkan av den hjälp som vi räknar med i en eventuell konflikt. Vi har förvisso ett starkt försvar efter 1940-talets standard men ej efter 1950-talets, inte efter den nuvarande standarden sedan atomvapnet också har kommit med. Våra vapen förhåller sig till fiendens som slangbågen till musergeväret. Vi rustar för närvarande mot invasion över land, över vatten eller genom luften, men det är inte alls säkert att något av dessa alternativ kommer att inträffa. Kriget kan komma i form av ett hot att utplåna svenska städer med mycket kort varsel om vi inte uppger allt motstånd, och jag kan där anknyta till de tankegångar som här nyss utvecklades av herr Nordenson. Ett sådant hot mot den svenska hembygden vore mindre sannolikt om vi hade möjlighet att omedelbart slå igen, slå igen med lika starka vapen som fienden, och den möjligheten skulle vara betydligt större, om vi hade ett samarbete, en samverkan på försvarets område. Det är därför som samarbetet med västern är så viktigt, och det är därför en förberedd samverkan är oundgängligen nödvändig.

Vår alliansfrihet, vår neutralitet är i själva verket ingenting annat än ett uttryck för en nationell självtillräcklighet, en självgod nationalism, en nationalism som inte bara är utvecklingsfientlig därför att den hindrar ett helhjärtat internationellt samarbete, utan också livsfarlig för oss. Målet för våra strävanden bör enligt min mening vara en sådan utveckling av Förenta Nationerna, att vi så småningom kommer fram till en värld. Men vi når aldrig det målet genom att hålla oss så långt bort som möjligt ifrån samarbetet och genom att vägra samarbeta med demokratiska krafter som strävar mot samma mål. Samarbetet måste nämligen också ta form på det viktigaste området, nämligen det

som rör försvaret. Vi kan måhända nå det mål vi strävar efter, om vi tar ett steg på vägen, det vill säga om vi förenar vår egen, icke alltför obetydliga styrka med de andra demokratiernas, och det steg vi bör ta är enligt min mening steget in i Atlantpakten. Atlantpakten har här i dag av en talare karikerats, därför att den innebär att man i viss mån måste uppge en del av sin suveränitet, men det torde väl vara självklart, att om man vill en samverkan — på vilket område det än må vara — måste man också betala det pris som erfordras för samverkan.

Nästa steg som de fria staterna bör ta blir att bilda Atlantunionen med För-enta staterna, Brittiska samväldet och en europeisk kontinentalgrupp som de tre stora stödjeplarna.

I somras höll sir Hartley Shawcross, en av Englands främsta jurister och en av labourpartiets ledande män, ett tal vari han framhöll att ett atlantiskt samfund var ett av de viktigaste medlen att bevara världsfreden. »Det är intet», sade han, »som icke världens fria nationer kan utträta till fromma för mänskligheten, om de är förenade. Splittrade kommer de antingen att lida ett militärt nederlag eller ett ekonomiskt sammanbrott!»

Skulle det värsta inträffa, är det vi, som ligger i själva frontlinjen, som råkar värst ut. Av ren självbevaringsdrift borde det därför vara angeläget för oss att lägga all den kraft vi kan i arbetet på att åstadkomma ett samarbete av det slag som sir Hartley Shawcross talade om. Vi har icke råd till ansvarslös alliansfri självhävdelse. Det ligger tvärtom i vårt intresse att samarbeta med andra fria nationer, icke bara kulturellt och ekonomiskt utan också militärt. Det är enligt min uppfattning ett arbete i fredens tjänst.

Herr talman! I regeringsdeklarationen i dag har också berörts en mycket viktig internationell arbetsuppgift, en av de allra viktigaste, som här sedan ytterligare har behandlats av Wahlund, nämligen hjälpen till de s. k. underutvecklade länderna. Det är utomordentligt vik-

Ang. Sveriges utrikespolitik.

tigt att Sverige i det avseendet gör en stor insats, framför allt för att minska den svåra hungersnöden och svälten bland många hundratals miljoner människor. Jag skall inte här gå in på dessa frågor, utan hoppas få återkomma till dem vid ett senare tillfälle. Jag vill emellertid i anslutning till vad herr Wahlund yttrade endast säga att jag har den bestämda uppfattningen att det är möjligt genom gigantiska kapitalinsatser att öka jordens livsmedelsproduktion i samma takt som befolkningen växer. Men det fordras mycket för att nå det målet, och det fordras naturligtvis att man samtidigt också bedriver ett intensivt arbete på det som särskilt herr Wahlund talade om, nämligen nativitetsbegränsning. Vårt land kan förvisso göra en stor insats genom att vi helhjärtat ansluter oss till det arbete som bedrivs för att hjälpa alla dessa många miljoner människor.

Herr ELOWSSON, NILS (s): Herr talman! I början av denna debatt föreföll det som om enigheten omkring den hitills förda utrikespolitiken vore densamma som under de senare åren. Men efter hand som oppositionens talare har avgivit sina deklamationer har man kunnat förmärka en skärpning av tonen, och denna tog sig ju det mest pregnanta uttrycket i det anförande som herr Osvald nyss slutade och i vilket han utan vidare rekommenderade oss att ansluta oss till Atlantpakten. Den som dessförinnan var inne på samma linje var herr Nordenson som slutade sitt anförande med att säga att en i herr Undéns anda bedriven neutralitetspolitik är farligare än en anslutning till Atlantpakten. Detta sista skulle jag några ögonblick vilja uppehålla mig vid.

Man kommer ju inte ifrån att det kan föras en utrikespolitik som är utmanande. Det råder väl intet tvivel om att om vårt land hade anslutit sig till Atlantpakten, varigenom man i Moskva åtminstone teoretiskt kunde räkna med att Atlantpaktens flygbaser hade skjutits fram ända till vårt land, så kunde detta inte

Ang. Sveriges utrikespolitik.

uppfattas som någonting annat än en utmaning mot Ryssland från Sveriges och Atlantpaktens sida. En sådan utmaning måste naturligtvis leda till en preventiv-åtgärd från Rysslands sida och man har ju utgått ifrån att en annexion av Finland då vore självklar. Därmed skulle ju ryska trupper föras fram ända till den svenska gränsen. Vilken mening man än må ha om våra möjligheter att försvara oss, kan man väl ändå vara ense därom att om Finland först skall erövrats, får vi så pass lång tid på oss att vi har lättare att mobilisera än vi skulle ha i motsatt fall. Följaktligen är det en angelägenhet av högsta vikt för oss att Finland så länge som möjligt bevarar sin frihet och självständighet. Det är väl också tämligen klart att en sådan politik är nyttig för freden liksom även för västmakterna. Jag har mycket svårt att tro att man på västmaktshåll icke skulle vara fullt på det klara med det fördelaktiga för hela västmaktsförsvaret i den politik Sverige för. Och när den politiken samtidigt innebär en avspänningens och fredens politik, förstår jag inte, varför oppositionen inte kan ansluta sig till den.

Det var emellertid inte detta som för- anledde mig att begära ordet — jag hade gjort det redan innan herrar Norden- son och Osvald hållit sina anföranden — utan min avsikt var närmast att ställa en fråga till utrikesutskottets ordförande, herr Sandler.

Han kom i sitt anförande in på den händelse som blev en följd av den för- klaring, som president Eisenhower av- gav om att den sjunde amerikanska flot- tan inte längre skulle utgöra en skärm mellan Formosa och det kinesiska fast- landet.

Det är väl sannolikt att denna åtgärd främst avser att utgöra en påtryckning för att om möjligt på nytt få förhand- lingarna i Panmunjom i gång. Men om detta påtryckningssyfte inte vinnes, får vi väl utgå ifrån, att då man nu på detta sätt sagt A, så nödgas man inom För- enta Nationerna och framför allt i Washington att fortsätta med alfabetet och alltså vidtaga den ena åtgärden ef-

ter den andra. Det kan bli räder från Formosatruppernas sida mot Kinas fast- land. Man kan tänka sig att Formosatrup- perna lyckas sätta sig fast där och att det blir en krigsskådeplats i Sydkina. Det vore då kanske möjligt att driva in en kil mellan Sydkina och Indokina, varigenom fransmännens krig i Indo- kina skulle kunna bringas till ett slut. Man kan räkna med en hel del olika möj- ligheter.

I detta sammanhang nämnde herr Sandler att läget kan få en farlig ut- veckling och att vi då måste ompröva vår ställning. Jag föreställer mig att den- na omprövning måste ske i samband med utarbetande av nya instruktioner för våra representanter i Förenta Nationer- na, om Koreafrågan kommer upp där vid nästa session och det då gäller för oss att ta ståndpunkt.

Jag skulle nu vilja att utrikesutskottets ordförande, herr Sandler, om han har tillfälle och lust därtill, för oss närmare utvecklade hur man kan tänkas komma ut ur den återvändsgräns, som man kom- mit in i genom att förhandlingarna i Panmunjom inte lett till något resultat. Sedan dessa förhandlingar pågått i över ett och ett halvt år utan att man kan skönja något slut på dem, frågar man sig självfallet över hela världen, om des- sa förhandlingar skall dragas ut om ock- så inte i evighet så i många är ännu, om blodavtappningen skall fortsätta i Korea såsom den gjort ända sedan midsommar- en 1950, eller om man inte skulle kunna tänka sig något slut på kriget.

Det är detta spörsmål, som jag är över- tygad om att folk hyser intresse för, inte bara i vårt land utan även utanför vårt lands gränser och självfallet allra mest i de länder, där man har sina söner och män vid den koreanska fronten.

Herr SANDLER (s): Herr talman! Då jag talade första gången i dag beredde jag herr Ewerlöf en missräkning. Jag befarar, att jag nu också kommer att be- reda herr Elowsson en missräkning.

Vad först och främst beträffar en ny instruktion för den svenska delegatio-

Interpellation ang. den nioåriga enhetsskolans målsättning m. m.

nen i New York, ankommer det på utrikesministern och icke på mig att avge ett svar på den frågan. Jag kan bara säga, att jag inte förstår att det i nuvarande läge alls skulle behövas någon sådan ny instruktion.

Sedan vill jag understryka, att vad jag sade och som i det hänseendet var övervägt begränsade sig till följande: Den vidtagna åtgärden är till sin realitet oviss. Man vet ännu inte vad det ligger i den. Därför är också konsekvenserna omöjliga att överskåda, både militärt och diplomatiskt.

Jag erinrar om att det var i måndags som president Eisenhower avgav sitt budskap till kongressen. Nyheten läckte ut under fredagen. Det är den tid som världen hittills haft att fundera över denna sak. Jag tror inte att man på något håll är färdig att besvara de frågor som herr Elowsson framställde. Jag har haft tillfälle de senaste dagarna att läsa en rad av vederhäftiga kommentarer i amerikansk press, och där finner man en hel katalog på *möjliga* utvecklingsfaser efter denna ordergivning. Vad som i det stycket kommer att hända, har jag inte velat uttala mig om. Jag har bara konstaterat, att det är ett osäkerhetsmoment, som har införts.

Mer kan jag icke säga, ty jag vet inte vad som kommer att hända.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 34, angående försäljning av en fastighet i Västerbottens län.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 35, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 21 mars 1952 (nr 98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1953/54 under första huvudtiteln, avseende anslagen till hov- och slottsstaterna; och

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Interpellation ang. den nioåriga enhetsskolans målsättning m. m.

Fru SJÖSTRÖM-BENGTSSON (s) erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Den försöksverksamhet, som enligt 1950 års riksdagsbeslut skall föregå genomförandet av den nioåriga enhetsskolan, håller nu på att växa fram och får för varje år allt större omfattning.

Sälunda utgjorde antalet försöksdistrikt under läsåret 1950—1951 20 st. med 379 läraravdelningar och 7 529 elever. Under det därpå följande läsåret 1951—1952 steg försöksdistriktens antal till 25, vilket medförde en ökning av läraravdelningarna till 688 och av elevantalet till 14 635. Innevarande läsåret utgör försöksdistrikten 30 med 1 000 läraravdelningar och motsvarande ökning av elevantalet.

Av rapporter från överlärarna i försöksdistrikten framgår att såväl skolmyndigheter som målsmän visat stort intresse och förståelse för den nya skola, som nu håller på att växa fram.

Samarbetet mellan hem och skola har enligt samma rapporter varit gott och till gagn för såväl elever och föräldrar som lärare.

Naturligt är emellertid att målsmännen behöver mer upplysning och orientering om den nya skolans innehåll och målsättning än vad som är fallet beträff-

Interpellation ang. den nioåriga enhetsskolans målsättning m. m.

fande den traditionella skolan. En av de kanske mest betydelsefulla frågor, på vilken målsmännen vill ha ett bestämt svar, är huruvida genomgången nioårig enhetsskola ger samma möjligheter till fortsatt utbildning och tillträde till samma arbetsfält, som nu står öppna för de ungdomar som avlagt realexamen.

För att vinna klarhet i denna sak ber jag att till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framställa följande fråga:

Kan man förvänta, att åtgärder vidtagas och bestämmelser utfärdas, som på

motsvarande sätt som den nuvarande realexamen tillförsäkrar elever från enhetsskolans olika linjer inträde på för dem avsedda studiebanor och arbetsfält?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågakvarande spörsmål finge framställas.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 5.12 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.